

Персона

**ЯК ЛЯВОН МУРАШКА
ЗГУРТАВАЎ
СУАЙЧЫННІКАЎ-
АДНАДУМЦАЎ З УСЕЙ
ЛІТВЫ**

Стар. 4-5

BELARUS • 21.BY

Беларусь on-line у Інтэрнэце

**Еўрабачанне — 2005
Анжаліка АГУРБАШ**

**Выбар
зроблены
Стар. 20**

Кошт
у Беларусі
1 250 рублёў.

Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

24 сакавіка, 2005

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 11-12 (2933 — 2934)

Выдаецца з 1955 года

Беларусь — Літва: на шляху супрацоўніцтва

Дыпламатыя

У Літве адкрыта першае ў Еўрасаюзе прадпрыемства па зборцы аўтамабіляў МАЗ

На пытанні газеты "Голас Радзімы" адказвае Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы Уладзімір ГАРКУН.

— Шаноўны Уладзімір Гіляравіч, як паўплывала на развіццё беларуска-літоўскіх адносін уступленне Літвы ў Еўрасаюз?

— Было б няправільна казаць, што пасля 1 мая 2004 года, калі Літва і яшчэ колькі краін Усходняй і Цэнтральнай Еўропы сталі паўнапраўнымі членамі Еўрапейскага Саюза, у адносінах паміж нашымі дзяржавамі нічога не змянілася. З іншага боку, перабышваннем будзе сцвярджаць аб тым,

што змены, якія адбыліся, мелі лёсавызначальны характар. Безумоўна, сёння асноўныя знешнепалітычныя прыярытэты Літвы супадаюць з агульнай лініяй Бруселя. Але ж, на нашу думку, суседскае становішча Беларусі і Літвы, шматвекавое суіснаванне побач патрабуе ад абодвух бакоў намаганняў, каб прадухіліць магчымыя негатыўныя наступствы ўступлення Літ-

вы ў ЕС для нашых адносін, захаваць іх плённы і канструктыўны характар. Гэта датычыцца і сферы гандлю, дзе беларускія вытворцы прызвычайваліся да новых "правіл гульні", і пэўных змен візавага, памежнага і мытнага рэжымаў. Даволі шмат у гэтым накірунку было зроблена нашымі краінамі раней, але жыццё не стаіць на месцы, узнікаюць новыя пытанні, таму праца ідзе пастаянна.

Заканчэнне на стар. 2

Спецвыпуск
"Голасу
Радзімы"

Дзяржава і дыяспара

Антанас ПЯТРАЎСКАС:
"Місія нацыянальных меншасцей — не раз'ядноўваць, а збліжаць народы і дзяржавы"

Станіслаў БУКО:

"Паважлівыя адносіны ўлад Літвы да нашых суайчыннікаў мы ўспрымаем як знак павагі да Беларусі"

Стар. 3

Радавод

ДУДКА ГРАЕ — ЁН ЖЫВЫ

Абразкі з нагоды 165-х угодкаў з дня народзінаў першага народнага пісьменніка Беларусі Францішка Багушэвіча

Стар. 15

Турыстычны атлас
Падарожжа па беларускіх мясцінах Вільнюса і Вільнюскага краю

Стар. 16-17

Скарбонка

У цэнтры ўвагі — "Крок"

У Вісагінасе (Літва) сёлета пройдзе дзесятае Свята беларускай песні.

Стар. 9

Да ўвагі чытачоў

Наступны нумар газеты "Голас Радзімы" выйдзе 14 красавіка 2005 года

Тэндэнцыі

Беларускі марскі вектар пракладваецца ў Клайпедзе

Фота: БелТА

Літва з 15 красавіка гэтага года знізіць на 40 працэнтаў стаўкі партовых збораў для рэзідэнтаў Беларусі. Такая дамоўленасць дасягнута ў ходзе сустрэчы кіраўнікоў транспартных ведамстваў Беларусі і Літвы, якая адбылася ў Друскінінкі.

Скідкі ўстаноўлены для беларускіх кампаній, якія ажыццяўляюць фрахт суднаў, ці будуць перавозіць грузы на ўласных суднах.

На сустрэчы адзначалася, што для аптымізацыі перавозкі і перавалкі беларускіх грузаў Літоўская чыгунка ўстанавіла скідкі на перавозку калійных удабрэнняў, нафтапрадуктаў і тэхнічных соляў праз Клайпедскі марскі порт.

Таксама была адзначана ўзаемная зацікаўленасць у арганізацыі міжнароднага праекта кантэйнернага поезда па маршруце Калінінград-Клайпедэ-Мінск-Масква, паведаміла прэс-сакратар Мінтранса.

Юбілей

"Голасу Радзімы" — 50!

4 красавіка ў Мінску ў Доме дружбы адбудзецца ўрачыстая вечарына, прысвечаная юбілею газеты

Сёння "Голас Радзімы" гэта — беларускамоўная газета "Голас Радзімы", якая распаўсюджваецца ў 52 краінах;

рускамоўныя дадаткі: "ДIALOG" у Ізраілі, "Беларусь в Молдове" — сумесны праект з урадавай газетай "Независимая Молдова";

Інтэрнэт-праект "Вітае Беларусь!" — Belarus21.by, які ўключае: інфармацыйны цэнтр — Belarus21.by/main; сайт газеты "Голас Радзімы" — Belarus21.by/gazeta; каталог беларускіх сайтаў — 21.by; сайт газеты беларускай Латвіі "Прамень" — Belarus21.by/pramen.

Узячы гэта ўлічваючы, хто крочыць разам з намі ў XXI стагоддзі!

Анонс

**Дзень
беларускага
пісьменства сёлета
адбудзецца
4 верасня
ў Камянцы**

Намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь, старшыня Нацыянальнага арганітэта па падрыхтоўцы і правядзенні Дня беларускага пісьменства Уладзімір Дражын правёў нараду, на якой было вызначана месца правядзення гэтага дзяржаўнага свята — горад Камянец Брэсцкай вобласці — старажытны гістарычны цэнтр, заснаваны ў 1276 годзе.

Створана рабочая група па падрыхтоўцы свята. Брэсцкі аблвыканкам ужо распрацаваў рабочы план падрыхтоўкі і правядзення Дня беларускага пісьменства ў Камянцы, бо летась прыняў эстафету ад Турава і адразу пачаў рыхтавацца да гэтай важнай падзеі.

Як заўсёды, на гэта свята прыедуць замежныя госці.

Стар. 19

Міністэрства інфармацыі сумесна з газетай "Голас Радзімы" абвешчае для суайчыннікаў замежжа **КОНКУРС** на лепшы твор **АБ БЕЛАРУСІ** — літаратурны, паэтычны — сярод дарослых і адвольнае сачыненне — сярод дзяцей.

Пераможцы гэтага конкурсу возьмуць удзел у святкаванні Дня беларускага пісьменства ў Камянцы.

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Мадэра	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"

ў 52 краінах

Дыпламатыя

Уладзімір ГАРКУН, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы:

"У Літве адкрыта першае ў Еўрасаюзе прадпрыемства па зборцы аўтамабіляў МАЗ"

Пачатак на 1-й стэр.

— Аб'ёмы гандлю паміж Беларуссю і Літвой па выніках 2004 года склалі больш за 700 мільёнаў долараў. Што забяспечыла такі вынік? Якія ачыненыя кампаніі і брэндзі найбольш паспяхова прадстаўлены на літоўскім рынку?

— Даволі высокія паказчыкі росту ўзаемнага гандлю, якія прадманстравалі абедзве краіны ў мінулым годзе, былі дасягнуты не зняпадку. Гэтаму садзейнічаў шэраг прычын: і актыўная праца беларускіх і літоўскіх прадпрыемстваў, і канкурэнтназдольнасць беларускай прадукцыі, і даволі спрыяльная кан'юнктура рынку.

Я таксама хацеў бы зазначыць, што сучасны высокі ўзровень гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва нашых дзяржаў быў бы немагчымы без умацавання і развіцця дагаворна-прававой базы, якая зараз налічвае больш за 60 пагадненняў рознага ўзроўню.

На сённяшні дзень Беларусь пастаўляе ў Літву больш за 400 відаў тавараў. Спектр нашага экспарту вельмі шырокі, ён уключае ў сябе не толькі сыравіну — калійныя і азотныя ўдобрэнні, нафтапрадукты, драўніну. Значную частку займае прадукцыя машынабудавання — грузавыя аўтамабілі, трактары. Попытам традыцыйна карыстаюцца вырабы лёгкай прамысловасці. У апошні час назіраецца рост інтарэсу літоўскіх спажывцоў да беларускіх халадзільнікаў, газавых пліт, сантэхнікі і іншых відаў беларускай прадукцыі, якая прывабляе высокай якасцю пры адносна невысокім кошыце.

2004 год увайшоў у гісторыю нашых эканамічных адносін як год, у якім на тэрыторыі Літвы было адкрыта першае ў Еўрасаюзе прадпрыемства па зборцы аўтамабіляў МАЗ.

Хачу падкрэсліць, што Літва знаходзіцца ў спісе асноўных гандлёвых партнёраў Беларусі. Эканамічныя сувязі з'яўляюцца сферай пастаяннай увагі абодвух бакоў, зацікаўленых у падтрыманні і далейшым пашырэнні ўзаемакарэснага супрацоўніцтва.

— Якія крокі плануецца ажыццявіць у гэтым годзе дзеля садзейнічання развіццю гандлёва-эканамічнага партнёрства Беларусі і Літвы?

— У маі плануецца правесці беларуска-літоўскі бізнес-форум, у якім прымуць удзел прадстаўнікі дзелавых колаў абедзвюх краін. Традыцыйна ў другой палове года пройдзе чарговае пасяджэнне Беларуска-Літоўскай Міжрадавай камісіі па гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве. А напрыканцы лістапада ў Вільнюсе адбудзецца ўжо чацвёртая Нацыянальная выстава "Беларусь-ЭКСПО-2005", на якой, мы спадзяёмся, будзе прадстаўлены ўвесь спектр прадукцыі беларускай вытворчасці, а таксама новыя тэхналогіі, распрацаваныя навуковымі ўстановамі Бела-

русі. Ну і, вядома, пры падтрымцы пасольства будзе працягвацца абмен візітамі на ўзроўні міністэрстваў, рэгіянальных улад, бізнес-колаў дзвюх краін.

— Як складваецца сітуацыя з узаемнымі паездкамі грамадзян праз беларуска-літоўскую мяжу, якая зараз стала знешняй мяжой ЕС? Што зроблена і што плануецца зрабіць для спрашчэння візавага рэжыму?

— У гэтым пытанні беларускі бок заўсёды зыходзіць з таго, што новы статус мяжы не павінен пераўтварыць яе ў раздзяляльную лінію паміж нашымі народамі. І візавы рэжым не павінен ствараць перашкоды для развіцця эканамічных, культурных, навуковых, роднасных сувязей беларусаў і літоўцаў. Таму пасольства імкнецца рабіць усё, што ад яго залежыць, каб людзі, якія жадаюць наведаць Беларусь, мелі магчымасць без праблем атрымаць візу. Сёлета консульскі аддзел пасольства ў Вільнюсе выдаў больш за 110 тысяч віз.

Адзначу, што беларускі бок робіць рэальныя крокі па спрашчэнні візавых фармальнасцей. Напрыклад, ужо не трэба мець запрашэнне для атрымання дзелавой ці гасцявой візы тэрмінам да 30-ці дзён. Дасягнута дамоўленасць з літоўскім бокам па зніжэнні ўзроставага цензу для выдачы бясплатных віз грамадзянам з 70-ці да 65-ці гадоў. Захаваліся ільготы для тых, хто мае родных у Беларусі, альбо жадае наведаць месцы пахавання сваякоў. Вядзецца гаворка пра магчымую карэкціроўку коштаў на візы ў бок іх памяншэння. Ідуць перамовы, каб захаваць на мяжы былыя так званыя пункты спрощанага пропуску для насельніцтва памежных раёнаў.

— Удзел нацыянальных супольнасцей у культурных, навуковых, адукацыйных праграмах дазваляе ім зацвердзіцца ў краіне. Як гэты працэс адбываецца на беларускай дыяспары Літвы?

— Адказваючы на пытанне, хацеў бы адзначыць, што сам факт стварэння Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, у склад якога ўваходзяць 17 беларускіх арганізацый з розных рэгіёнаў Літвы, ужо сведчыць аб тым, што нашы суайчыннікі актыўна заяўляюць аб сваёй прысутнасці ў гэтай краіне, намаганні захоўваць нацыянальную мову, культуру, спадчыну.

Да таго ж трэба дадаць, што ў Вільнюсе функцыянуе сярэдня школа імя Ф.Скарыны з беларускай мовай навучання, у якой дзеці этнічных беларусаў маюць магчымасць атрымліваць адукацыю на роднай мове. За апошнія гады беларуская школа заклала добры падмурак адукацыі на беларускай мове, пашыраючы тым самым сферу беларускай прысутнасці ў Літве, унесла і працягвае ўносіць значны ўклад у зберажэнне духоўных каштоўнасцей і спадчыны бела-

рускага народа.

Атрымаўшы сярэдня адукацыю, многія выпускнікі школы з гонарам працягваюць навучанне ў прэстыжных вышэйшых установах Беларусі, ушаноўваючы на працягу свайго далейшага жыцця дэсу беларускую мову і культуру. Такім чынам, беларуская школа — гэта адукацыйны і культурны асяродак беларускасці.

Тутэйшыя беларусы таксама ганарацца кафедрай беларускай літаратуры і этнакультуры, якая дзейнічае на факультэце славістыкі Вільнюскага педагагічнага ўніверсітэта, дзе магчыма атрымаць вышэйшую адукацыю па роднай мове і культуры, а таксама ўдзельнічаць у розных навуковых праграмах, у тым ліку ў навуковых даследчыцкіх праектах сумесна з Беларускім дзяржаўным педагагічным ўніверсітэтам.

— Каго б вы маглі назваць з шырока вядомых асоб у Літве, якія маюць беларускае паходжанне.

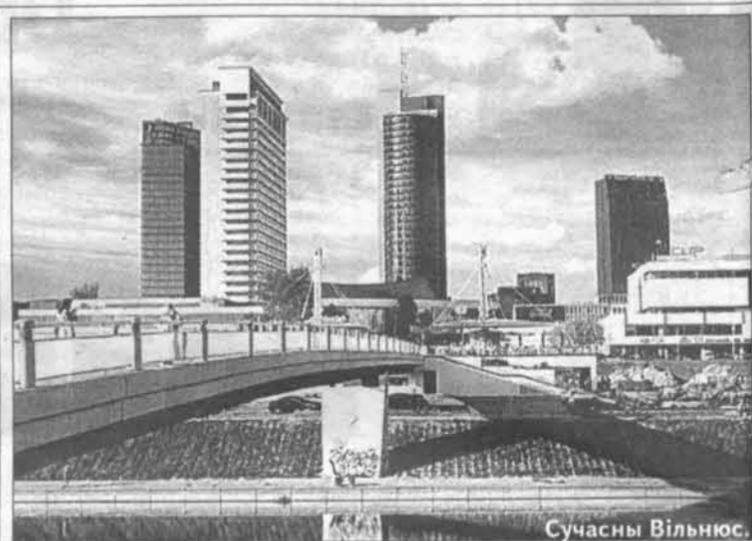
— У гістарычным летатпісе Беларусі і Літвы знойдзецца ня мала імён людзей беларускага паходжання, якія на працягу ўсяго свайго жыцця, усёй сваёй дзейнасці выступалі ў якасці аб'яднальнай асновы паміж дзвюма краінамі, умацоўвалі масты сяброўства і супрацоўніцтва паміж беларускім і літоўскім народамі. Іх імёны ў розныя гістарычныя перыяды ўнесены ў нашу гістарычную скарбніцу: Францішак Скарына, Канстанцін Астрожскі, Леў Сапега, Сімяон Полацкі, Кастусь Каліноўскі, Адам Міцкевіч, Браніслаў Тарашкевіч, Янка Купала, Якуб Колас і г.д.

Сярод сучаснікаў я б, перш за ўсё, адзначыў прэзідэнта Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, заслужанага дзеяча мастацтваў Літвы Лявона Адамавіча Мурашку, які зрабіў шмат карыснага дзеля культуры, аднаўлення беларусаў, што сугучна тым справам, якімі славіцца лепшыя прадстаўнікі нашых продкаў-беларусаў.

— Якія мерапрыемствы пасольства звычайна ладзіць сумесна з прадстаўнікамі беларускай дыяспары?

— Кіраўніцтва і члены Згуртавання заўсёды наведваюць культурныя мерапрыемствы, якія арганізоўвае пасольства: мерапрыемствы, прысвечаныя дзяржаўным святам Беларусі, розныя выставы, канцэрты, Дні беларускага кіно, прэзентацыі літаратурных і музычных праектаў. Яны таксама запрашаюць і супрацоўнікаў пасольства на мерапрыемствы, якія ладзяць самі: фестывалі беларускай песні, фальклорныя святы, творчыя сустрэчы, вечары паэзіі.

Пытанні задавалі Барыс ЖУКАЎ і Кацярына НЕМАГАЙ.

Сучасны Вільнюс.

Ёнас ПАСЛАЎСКАС, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Літоўскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь:

"Беларусь застаецца адным з найважнейшых партнёраў Літвы"

Меркаванне аб развіцці двухбаковых адносін паміж Літвой і Беларуссю журналісту Наталлі Алейнікавай выказаў кіраўнік дыпламатычнай місіі Літоўскай Рэспублікі ў нашай краіне Ёнас ПАСЛАЎСКАС.

— Гандлёва-эканамічныя адносіны паміж нашай рэспублікай і Рэспублікай Беларусь даўно наладжаны і дастаткова моцныя. Беларусь была і застаецца адным з найважнейшых гандлёвых партнёраў Літвы. Па экспарту тавараў у нашу дзяржаву Беларусь займае 12-е месца (2-е месца сярод краін СНД) і па імпарту — 17-ае (2-е месца сярод краін СНД).

Тавараабарот паміж нашымі краінамі за апошнія гады ўстойліва расце. І ў 2004 годзе выйшаў на рэкордныя паказчыкі. Будзем спадзявацца, што такая тэндэнцыя захавецца і ў будучым. Мы робім для гэтага ўсё, што ад нас залежыць.

Як добры прыклад, я нагадаю нядаўняе рашэнне ЕС павялічыць квоты на пастаўкі тэкстыльных вырабаў з Беларусі. У перамоўным працэсе Літва займала вельмі актыўную пазіцыю, і ўсё яе просьбы павялічыць квоты для Беларусі былі задаволены.

Для літоўскіх тавараў перашкод на беларускім рынку няма, але нейкія пытанні, звязаныя з індывідуальнымі коштамі, сертыфікацыяй тавараў, высокімі мільнымі пошлінамі, ліцэнзаваннем, маглі б вырашаць

ца больш пазітыўна. Тады і жыццё Беларусі куплялі б якасны літоўскі тавар па больш прыемных цэнах.

Нядаўна ў Літве прайшло 10-е пасяджэнне Літоўска-Беларускай камісіі па гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве. Мы абмеркавалі шмат пытанняў, звязаных з транзітам і перавальваннем грузаў праз Клайпедскі марскі порт, супрацоўніцтвам у галіне гандлю тэкстыльнымі вырабамі. Прышлі да ўзаемаразумення ў вырашэнні задач, якія тычацца прымянення ахоўных мер у гандлі, павячэння сувязі і г.д.

У пратаколе пасяджэння было зафіксавана, што "бакі падкрэслілі канструктыўны характар літоўска-беларускага гандлёва-эканамічнага супрацоўніцтва: вызначаны рост узаемнага таваразвароту, аб'ём інвестыравання і грузаперавозак па тэрыторыі абедзвюх краін".

Акрамя таго, была дасягнута дамоўленасць аб правядзенні ў першай палове 2005 года бізнес-форуму дзелавых колаў дзвюх краін. На працягу пасольства падтрымлівае гэту ініцыятыву і прыкладзе максімна намаганняў для таго, каб такі форум адбыўся.

"Мы — грамадзяне Беларусі!"

Пашпарты ўручаны ў парламенце

15 сакавіка ў рамках акцыі "Мы — грамадзяне Беларусі", пры меркаванні да Дня Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, у Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу адбылася ўрачыстая цырымонія ўручэння пашпартаў юным грамадзянам краіны.

НА ЗДЫМКУ: моладзь у парламенце

Чытайце навіны з Беларусі ў Інтэрнэце

www.Belarus21.by/main

Паважлівыя адносіны ўлад Літвы да нашых суайчыннікаў мы ўспрымаем як знак павагі да Беларусі

Літва і Беларусь маюць інтарэсы ў розных сферах, але ёсць паміж імі яшчэ адно агульнае — яны супрацоўнічаюць у падтрымцы сваіх суайчыннікаў. З гэтай нагоды ў верасні 1999 года было падпісана Пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Камітэтам па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь і Дэпартаментам нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры Урадзе Літоўскай Рэспублікі. Аб тым, як развіваюцца сувязі паміж краінамі ў гэтым накірунку, расказвае старшыня Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей Станіслаў БУКО.

— Станіслаў Іосіфавіч, па якіх напрамках адбываецца супрацоўніцтва паміж Камітэтам па справах рэлігій і нацыянальнасцей і Дэпартаментам нацыянальных меншасцей?

— Камітэт мае добрыя стасункі з Дэпартаментам нацыянальных меншасцей і эміграцыі ў Літве, які ўзначальвае Антанас Пятраўскас. Кожны год намі падпісваецца пратакол аб супрацоўніцтве, у якім вызначаюцца мэты і задачы па тых ці іншых накірунках. У першую чаргу мы вызначаем агульныя мэты супрацоўніцтва паміж нашымі ведамствамі, плануем аказанне дапамогі, у тым ліку фінансавай, метадычнай і арганізацыйнай. Арганізуюцца метадычныя семінары па пытаннях дзейнасці ў сферах культуры, адукацыі, інфармацыі для грамадскіх аб'яднанняў літоўцаў і беларусаў, аказваем садзейнічанне ў арганізацыі сумесных спартыўных і нацыянальных свят беларускай нацыянальнай меншасці ў Літве і літоўскай у Беларусі, інфармуем адзін аднаго аб навуковых і навукова-практычных мерапрыемствах, якія праводзяцца ў сферы нацыянальных адносін і адносін з суайчыннікамі, якія пражываюць за мяжой. Праводзім такія мерапрыемствы, як круглыя сталы па тэмах, што датычацца захавання і развіцця этнічнай самабытнасці беларускай і літоўскай нацыянальных меншасцей. Вельмі карысным вопытам з'яўляецца абмен аналітычнымі матэрыяламі аб стане нацыянальных адносін і аб рэалізацыі правоў суайчыннікаў.

Зараз мы разглядаем магчымасць выдання сумеснага зборніка даведчаных і аналітычных матэрыялаў па пытаннях рэгулявання міжнацыянальных адносін у Рэспубліцы Беларусь і Літоўскай Рэспубліцы. Працуем ад арганізацыяў мерапрыемстваў, прысвечаных "Дню салідарнасці літоўцаў свету", у якіх прымуць удзел прадстаўнікі арганізацый беларускай нацыянальнай меншасці ў Літоўскай Рэспубліцы.

— Што запланавана на 2005 год?

— У пагадненні аб супрацоўніцтве мы агаворваем

як агульныя пытанні, так і канкрэтныя, якія павінны быць вырашаны ў першую чаргу. Яны звязаны з дзейнасцю літоўцаў у Беларусі, і беларусаў у Літве.

Трэба сказаць, што літоўская дыяспара вельмі арганізаваная, працаваць з ёй проста і цікава. Узначальвае літоўскае аб'яднанне ў нашай краіне вельмі энергічная асоба — Віргінія Тарнаўскайтэ.

Мы садзейнічаем працы аб'яднання па вывучэнні літоўскай мовы ў Беларусі, падтрымліваем іх намаганні па захаванні літоўскіх традыцый і звычайў, шмат робім па развіццю культуры літоўскага народа ў складзе народаў Беларусі. Літоўцы абавязкова ўдзельнічаюць ва Усебеларускім фестывалі нацыянальных культур.

У 2005 годзе беларускі бок будзе аказваць дапамогу Рэспубліканскаму грамадскаму аб'яднанню "Беларуская абшчына літоўцаў" у арганізацыі і правядзенні іх чарговага з'езду і мерапрыемстваў, прысвечаных "Дню Міндоўга" ў вёсцы Крэва Смаргонскага раёна Гродзенскай вобласці, дапамагаць у арганізацыі мерапрыемстваў, прысвечаных 10-годдзю стварэння Грамадскага аб'яднання "Тервяцкая абшчына літоўцаў". Будзем падтрымліваць школы выхаднога дня, створаныя грамадскімі аб'яднаннямі літоўскай нацыянальнай меншасці ў Рэспубліцы Беларусь.

У Літве вырашаюць такія ж пытанні, толькі датычацца яны беларускай дыяспары. Літоўскі бок плануе аказаць падтрымку Таварыству беларускай культуры ў горадзе Друскінінкай і стварэнні беларускага этнаграфічнага музея, дапамагчы з рамонтам будынка сярэдняй школы імя Ф.Скарыны з беларускай мовай навучання ў горадзе Вільнюсе, дапамагчы ў выдзяленні памяшкання для Беларускай грамадскай арганізацыі Варэнскага раёна, падтрымаць работу школы выхаднога дня беларускай грамадскай арганізацыі горада Клайпеды.

Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, якое ўзначальвае заслужаны дзеяч мастацтваў Літоўскай Рэспублікі Лявон Мурашка, даволі шырока вядома сваімі цікавымі грамад-

Старшыня Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Беларусі Станіслаў БУКО і генеральны дырэктар Дэпартамента нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры Урадзе Літвы Антанас ПЯТРАЎСКАС.

скімі праектамі нават па-за межамі Літвы і Беларусі.

— У Вільнюсе ёсць беларускамоўная школа, у якой вучацца беларускія дзеці, а ў Беларусі ёсць школы з літоўскай мовай навучання. Якая ўвага надаецца ім?

— У Беларусі ёсць дзве літоўскія школы. Адна знаходзіцца ў Воранаўскім раёне Гродзенскай вобласці, другая — у Астравецкім. Такое месцазнаходжанне невыпадкова: Гродзенская вобласць знаходзіцца на мяжы з Літвой, таму там сканцэнтравана значная колькасць літоўцаў. Камітэт аказвае падтрымку школам літоўцаў на сваёй тэрыторыі і з разуменнем адносіцца да намаганняў літоўскага боку па падтрымцы літоўцаў у Беларусі. Пры гэтым неабходна памятаць і пра тое, што Рымдзюнская сярэдняя школа з літоўскай мовай навучання з'яўляецца дзяржаўнай. У той жа час у адпаведнасці з жаданнем літоўскага боку Пеляская школа з'яўляецца недзяржаўнай адукацыйнай установай.

Увогуле, пытаннем адукацыі надаецца вялікая ўвага. Паміж Камітэтам па адукацыі Мінскага гарвыканкама і Вільнюскай беларускай школай дзейнічае Праграма супрацоўніцтва, падпісана таксама дамова аб супрацоўніцтве з беларускай гімназіяй № 9 горада Мінска. Першы дзень у Беларусі праводзіцца метадычныя практыкумы, курсы павышэння кваліфікацыі для педагогічных супрацоўнікаў Віленскай беларускай школы. Настаўнікі школы прымалі ўдзел у рабоце навуковых канферэнцый, якія арганізаваліся Беларускай акадэміяй паслядыпломнай адукацыі. Беларускай школе ў Літве аказваецца матэрыяльная і метадычная дапамога, арганізавана падпіска на СМІ Беларусі. Адбываюцца пазнавальныя паездкі педагогаў і вучняў ў Беларусь. лепшыя вучні Віленскай школы традыцыйна прымаюць удзел у Навагоднім лабараторным свяце з удзелам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

У 2004 годзе 20 выпускнікоў літоўскіх школ, беларусы па нацыянальнасці, былі прыняты ў беларускія ВНУ, дзе яны паспяхова атрымліваюць адукацыю. **Заканчэнне на 10-й стар.**

— Якія асаблівасці сучасных міжнацыянальных адносін у літоўскім грамадстве, што змянілася пасля ўваходжання Літоўскай Рэспублікі ў склад ЕС?

— Літва, як і многія краіны Еўропы, а таксама свету, з'яўляецца мультыкультурнай дзяржавай. Па даных перапісу насельніцтва ў 2001 годзе, у нашай краіне пражывалі прадстаўнікі 115 нацыянальнасцей. Сярод іх тытульная нацыя — літоўцы — складалі 83,4 працэнта, палякі — 6,7 працэнта, рускія — 6,3 працэнта, беларусы — 1,2 працэнта ці 42,9 тысячы чалавек. У некаторых мясцовасцях і гарадах, у асноўным у паўднёва-усходняй Літве, беларусы складаюць большы працэнт. Напрыклад, у сталіцы рэспублікі Вільнюсе беларусаў — 4 працэнта.

Зразумела, што дзяржава ў сваёй палітыцы ўлічвае нацыянальны склад насельніцтва, клапаціцца аб развіцці талерантнасці, павагі да розных культур, стварэнні атмасферы неярпімасці да працяжлення нацыянальнай вярхоўнасці.

Нагадаю, што з першых дзён аднаўлення незалежнасці Літва строга прытрымліваецца прыпынку раўнапраўя ў галіне міжнацыянальных адносін. У нашай краіне быў прыменены так званы "нулявы" прынцып прадстаўлення грамадзянства, гэта значыць, усе жадаючы атрымалі літоўскае грамадзянства. Гэта садзейнічала ўмацаванню міжнацыянальнай згоды і ўзаемаразуменню, стварэнню "грамадзянскага" грамадства.

У маі месяцы споўніцца год, як Літва з'яўляецца членам Еўрапейскага Саюза. Напярэдадні ўступлення ў ЕС ў нашым грамадстве ішлі вострыя дыскусіі аб тым, ці не пагражае жыццю краіны, у тым ліку нацыянальным меншасцям, страта нацыянальнага аблічча, ідэнтычнасці, таго, чым мы адрозніваемся ад іншых народаў. Гэтыя хваляванні аказаліся дарэзнымі.

Наадварот, з'явіліся новыя магчымасці. ЕС і яго фонды фінансуюць розныя праекты арганізацый нацыянальных меншасцей па вывучэнні і захаванні гіста-

Місія нацыянальных меншасцей — не раз'ядноўваць, а збліжаць народы і дзяржавы

Генеральны дырэктар Дэпартамента нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры Урадзе Літоўскай Рэспублікі Антанас ПЯТРАЎСКАС адказвае на пытанні газеты "Голас Радзімы".

рычнай нацыянальнай спадчыны, правядзенні розных культурных мерапрыемстваў і гэтак далей.

— Спадар Пятраўскас, як вы ахарактарызуеце стан супрацоўніцтва паміж Дэпартаментам і Камітэтам па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь у галіне міжнацыянальных адносін?

— Гэтыя адносіны я б ахарактарызаваў як вельмі добрыя і добрасуседскія. Яшчэ ў 1999 годзе паміж нашым Дэпартаментам і Камітэтам па справах рэлігій і нацыянальнасцей было падпісана Пагадненне аб узаемадзеянні. У канцы мінулага года мы падпісалі Пратакол узаемадзеяння на 2005 год. Выкарыстоўваючы выпадак, хачу падзякаваць старшыню Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей, майму добраму сябру Станіславу Буко за супрацоўніцтва, за ўвагу і клопат.

— Удзел нацыянальных аб'яднанняў у культурных, вучэбных, адукацыйных праграмах дазваляе зацвердзіць свой аўтарытэт у краіне пражывання. Наколькі актыўна беларусы заяўляюць аб сваёй прысутнасці ў Літве?

— На сённяшні дзень у Літве зарэгістраваны 23 грамадскія нацыянальныя беларускія арганізацыі. Яны працуюць у розных гарадах і раёнах рэспублікі. Сярод іх шмат калектываў мастацкай самадзейнасці.

З жыццём і дзейнасцю беларускай дыяспары знаёмыя і літоўскія тэлеглядчы. На нацыянальным тэлеканале кожную суботу ідуць пятнаццаціхвілінныя перадачы на беларускай мове "Віленскі сшытак".

У беларускіх грамадскіх аб'яднаннях працуюць шмат энтузіястаў. Цяжка было б усіх пералічыць. Але аднаго чалавека хачу згадаць. Гэта Лявон Мурашка — прэзідэнт Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы, у мінулым шматгадовы саліст Літоўскага тэатра оперы і балета, зараз выкладчык Літоўскай акадэміі тэатра і музыкі.

У мінулым годзе Лявон Мурашка за шматгадовую працу і заслугі перад літоўскай культурай і беларускай дыяспарай і ў сувязі з васьмідзесяцігоддзем быў узнагароджаны залатым знакам пашаны "За заслугі".

— Чым вылучаецца Згуртаванне беларускіх арганізацый у Літве сярод

іншых нацыянальных аб'яднанняў?

— У Літве зарэгістраваны абшчыны 26 нацыянальнасцей. Кожная абшчына — своеасабліва і непаўторная. Жыццё Літвы без любой з іх стала б бяднейшым. Тое ж самае я магу сказаць і пра беларусаў Літвы. У палітру культурнага і грамадскага жыцця рэспублікі беларуская дыяспара, яе арганізацыі ўносяць значны ўклад.

— Ці можна правесці паралелі паміж тэндэнцыямі развіцця беларускай дыяспары ў Літве і літоўскай — у Беларусі?

— Адказваючы на гэта пытанне, хачу некалькі слоў сказаць аб літоўскай дыяспары ў Беларусі. Літоўская абшчына ў Беларусі пад кіраўніцтвам Віргініі Тарнаўскайтэ — у ліку актыўных замежных літоўскіх абшчын. Літоўская абшчына, як і беларуская, клапаціцца аб захаванні роднай мовы, ідэнтычнасці, традыцый. Так што паралелі, на мой погляд, відавочныя.

Мы ганарымся, што Вільнюскай беларускай сярэдняй школе імя Ф. Скарыны з кожным годам набывае ўсё больш значнае месца ў жыцці беларускай супольнасці. У ёй моцна вучыцца дзеці з усёй Літвы. Будзем спадзявацца, што аналагічныя тэндэнцыі будуць мець месца і ў літоўскіх школах Беларусі.

Нашы народы — суседзі. Паміж намі — шмат агульнага. Нас звязваюць гістарычныя, культурныя, духоўныя, і многіх — сямейныя, сваяцкія сувязі.

Для ўсіх нас, грамадзян Літвы, — літоўцаў, беларусаў, палякаў, рускіх і прадстаўнікоў іншых нацыянальнасцей Літвы, а зараз і Еўропа — наш агульны дом. Хачу самай лепшай слоў сказаць у адрас нашых грамадзян беларусаў. Яны — лаяльныя грамадзяне Літвы, захоўваюць законы, уносяць свой уклад у эканамічнае ўмацаванне, памнажэнне матэрыяльнага і духоўнага скарбу краіны.

Думаю, што тое ж самае можна сказаць і пра літоўцаў, якія пражываюць у Беларусі.

Нацыянальныя меншасці павінны не раз'ядноўваць, а збліжаць народы і дзяржавы. Такую высакародную місію, на мой погляд, і выконваюць беларуская дыяспара Літвы і літоўская дыяспара Беларусі.

Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве зарэгістравана Міністэрствам юстыцыі гэтай краіны ў 1997 годзе. На сённяшні дзень у яго ўваходзяць 17 арганізацый нашых землякоў. Гэта большасць з тых, што існуюць на літоўскай зямлі.

У згуртаванасці беларусаў Літвы значная заслуга належыць аднаму з ініцыятараў аб'яднання беларускіх грамадскіх арганізацый і яго нязменнаму прэзідэнту Лявону МУРАШКУ.

Мінулай восенню значнай падзеяй у жыцці Згуртавання і ў культурным жыцці Літоўскай Рэспублікі стаў 80-гадовы юбілей Лявона Мурашкі, кіраўніка арганізацыі і саліста літоўскай оперы. Урачыстасці праходзілі на высокім узроўні з віншаваннямі ад прэм'ер-міністра і старшыні Сейма Літвы.

Дэпартамент па справах нацыянальных меншасцей пры літоўскім Урадзе ўзнагародзіў Лявона Адамавіча за заслугі Сэрэбраным крыжам. У яго гонар урачыстасць мерапрыемства праходзілі ў гарадской ратушы, тэатры оперы і балета Літвы. Былі на іх і палітыкі, і прадстаўнікі ўрада, і творчая інтэлігенцыя. Тоды ж, у верасні 2004 года, за значны ўклад у справу захавання беларускай гісторыка-культурнай спадчыны ў Літве і развіцця добрасуседскіх беларуска-літоўскіх адносін Лявон Мурашка быў узнагароджаны ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Нягледзячы на ўзрост, Лявон Адамавіч Мурашка па-ранейшаму малады душою...

ЯК ЛЯВОН МУРАШКА ЗГУРТАВАЎ СУАЙЧЫННІКАЎ-АДНАДУМЦАЎ З УСЕЙ ЛІТВЫ

— Лявон Адамавіч, як так здарылася, што лёс прывёў вас у Літву? Што паўплывала на ваша імкненне самаахварна займацца нацыянальнай справай?

— Я нарадзіўся ў мястэчку Сіняўка Нясвіжскага павета Навагрудскага ваяводства (тады Польшча, цяпер — Клецкі раён Мінскай вобласці). Хоць мая сям'я і пераехала ў Вільню ў 1936 годзе, ніколі не пераставаў адчуваць сябе беларусам і не парываў сувязей з Радзімай. Я паступіў у Беларускую гімназію ў Літве, але вучыцца прыйшлося ў іншай. Вядома, што Беларуская школа існуе ў Вільні з 1919 года. Пасля Другой сусветнай вайны была закрыта, але потым аднавілася і зараз працягвае працаваць. 15 жніўня 1945 года я быў прыняты ў беларускі ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы, які, як многія кажуць, і даў мне пупёўку ў вялікае мастацтва. З верасня 1946 года працаваў у Літоўскай філармоніі, студэнтам 5-га курса кансерваторыі быў прыняты ў Дзяржаўны тэатр оперы і балета Літвы, дзе працаваў да 1988 года. Выканаў больш за 60 музычных партый (Трэмін з оперы "Яўгеній Анегін", Качубей з оперы "Мазепа" і інш.). Пабываў з канцэртнамі ў многіх краінах свету: Іспанія, Італія, былой Югаславіі, Венгрыі, Румыніі, Польшчы, Чэхіі, Славакіі, Германіі, амаль ва ўсіх краінах былога Саветскага Саюза.

Ніколі не парываў сувязей з Беларуссю. Час ад часу наведваю сваю гістарычную Радзіму. У майго бацькі было сем сяспер і адзін брат. Вы можаце ўявіць, колькі ад іх пайшло нашчадкаў і колькі ў мяне суродзічаў у Беларусі? Для мяне вельмі важна і тое, як захаваць у Літве беларускія традыцыі, звычкі. Сёння можна з упэўненасцю гаварыць аб тым, што беларусы Літвы ведаюць, хто яны і адкуль. Вельмі важна для нас захаваць нацыянальную самасвядомасць, шанаваць культурную спадчыну, пашыраць і ўмацоўваць сувязі з этнічнай Радзімай — Беларуссю.

— Не многія нацыянальныя супольнасці могуць ганарыцца такой ступенню ўзаемаразумення і

згоды, як беларусы Літвы. Як стварылася Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый?

— У Літве па афіцыйных даных пражывае больш за 40 тысяч беларусаў. Па неафіцыйных — каля 65 тысяч. Беларусы Літвы падзяляюцца на дзве групы: да першай адносяцца так званыя аўтахтоны (ці мясцовыя жыхары), іх бацькі і дзяды жылі ў Літве да Першай і Другой сусветных войнаў. Да другой — тыя, хто ўжо пасля вайны прыехаў працаваць у краіну ці застаўся пасля дэмабілізацыі з арміі на жыхарства. Але інтарэсы супадаюць: усе хацелі б атрымліваць дакладную інфармацыю аб тым, што адбываецца на Радзіме. Беларусы ў Літве пражываюць кампактна: найбольш нашых суайчыннікаў у Вісагінасе, Мажэйкі, Йонаве, Кедайнаі, Панявежысе, Шаўляі, Клайпедзе, у Шальчынінкайскім, Швянчонскім і Варэнскім раёнах, а самая вялікая колькасць беларусаў, безумоўна, пражывае ў Вільнюсе.

Сваім абавязкам яны лічаць захаванне нацыянальных традыцый. Здзяйсненню гэтай мэты дапамагаюць рэгіянальныя аб'яднанні нашых суайчыннікаў. За час незалежнасці Літвы зарэгістравана больш 20 грамадскіх арганізацый беларусаў. З-за таго, што многія аб'яднанні знаходзіцца далёка адно ад другога і ад Вільнюса, узнікла неабходнасць у стварэнні Згуртавання беларускіх арганізацый з адзіным цэнтрам. У 1996 годзе на ўстаноўчым сходзе прадстаўнікоў беларускіх арганізацый было абрана кіраўніцтва Згуртавання. Абавязкі прэзідэнта ўсклалі на мяне. У Згуртаванні ўвайшлі спачатку 10 арганізацый, зараз яно складаецца з 17. У кожнай свае планы дзейнасці, якія каардынуюцца Згуртаваннем, многія мерапрыемствы і святы праводзяцца разам. Напрыклад, традыцыйнае свята Купалле. У ім удзельнічаюць усе беларусы, а арганізоў-

ваецца суполкамі Швянчоніса і вільнюскім клубам "Сябрына". Да іх таксама далучаюцца культурны цэнтр "Крок" (Вісаганас) і Шальчынінкайская суполка. Сумесна святкуем юбілей знакамітых суайчыннікаў: літаратараў, мастакоў, навукоўцаў, заслужаных грамадскіх дзеячаў. Разам праводзім Свята беларускай песні.

— Якія арганізацыі ўваходзяць у Згуртаванне?

— Культурная дзейнасць беларусаў Літвы заўсёды была даволі актыўнай, асабліва ў Вільнюсе. Там і з'явіліся першыя беларускія арганізацыі. Сярод жыхароў горада шмат беларусаў — прадстаўнікоў дзелавых колаў, палітычных партый, парквы, дзеячаў навукі і культуры: пісьменнікаў, паэтаў, музыкантаў, мастакоў. Другая сусветная вайна на некаторы час прыпыніла беларускае грамадскае жыццё. Актыўнасць беларусаў абудзілася ў 80-я гады мінулага стагоддзя, калі намаганнямі мастакоў Алега Аблажэя і Хрысціны Балаховіч, доктара Валдаса Банайціса, Валянціна Стэха, Мікалая Матэча быў створаны беларускі клуб аматараў песні і творчасці "Сябрына", зараз яго старшыней з'яўляецца Раман Вай-

ніцкі. У 90-х гадах былі створаны іншыя грамадскія арганізацыі — такія, як, напрыклад, Віленскае беларускае згуртаванне палітычных вязняў і ссыльных, старшыня якога — вельмі паважаны чалавек у Літве і Беларусі — Аляксей Анішччк. Нядаўна ён атрымаў папярэдзненне аб тым, што з'яўляецца сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў. Нягледзячы на свой сталы ўзрост, 94 гады, ён прымае ўдзел амаль ва ўсіх нашых мерапрыемствах. Потым узніклі Таварыства беларускай школы, Вісагінасаўская суполка беларусаў, пры якой створаны харавы калектыў "Шчара". З 1995 года ў Вісагінасе дзейнічаюць беларускі культурны цэнтр "Крок" і мастацкі калектыў "Світанак". У Шальчынінкайскім раёне з 1993 года пад кіраўніцтвам вядомага грамадскага дзеяча Пятра Малафея створаны Беларускі культурны цэнтр, які выдаваў беларускую газету "Наша старонка". У 1994 годзе з'яўляюцца беларускі таварыствы ў Швянчонскім і Тракайскім раёнах, Шаўляйскай суполка беларусаў, філіялы клуба "Сябрына": Пабрадскі і Ваўчунскі.

Трэба яшчэ абавязкова сказаць, што з 1990 года рэгулярна па радыё гучаць перадачы на беларускай мове "Беларускае слова на хвалях літоўскага радыё" і "Навіны для беларусаў". На тэлебачанні выходзіць перадача "Віленскі спытак".

— Раней вы гаварылі, што ў Літве зарэгістравана больш 20 беларускіх грамадскіх арганізацый. У Згуртаванні ўваходзяць 17. Якія аб'яднанні не далучыліся да вас, у чым спецыфіка іх дзейнасці?

— У Згуртаванні не ўвайшло, напрыклад, Таварыства беларускай культуры, якое было створана ў 1989 годзе. Кіраўніком яго з'яўляецца Фёдар Нюнька. Яно таксама, як і клуб "Сябрына", займаецца адраджэннем беларускай грамадскай дзейнасці, адзначае гістарычныя даты, ладзіць сходы сваіх сяброў, праводзіць сустрэчы з беларускімі дзеячамі культуры. Другая арганізацыя — гэта Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны Віленскага краю, існуе з 1992 года. Кі-

раўніцтва абедзвюх арганізацый, асабліва першай, вядома сваімі радыкальнымі поглядамі ў адносінах да афіцыйнага курсу Беларусі. Аб'яднанні ж, якія ўваходзяць у Згуртаванне, пашыраюць сувязі з Радзімай. Такім чынам, нашы погляды з імі разыходзяцца. Не ўваходзіць у Згуртаванне Беларускае таварыства асветы і музей імя І. Луцкевіча, але асноўная частка дыяспары аб'яднаная арганізацыямі Згуртавання.

— Справа заўсёды залежыць ад тых людзей, якія ёй займаюцца. Хто з'яўляецца найбольш актыўнымі дзеячамі Згуртавання, на якіх трываецца агульная справа?

— Акрамя тых, каго я ўжо згадваў (Аляксея Анішччк, старшыні Віленскага беларускага згуртавання палітычных вязняў і ссыльных, Рамана Вайніцкага, кіраўніка беларускага клуба "Сябрына", віцэ-прэзідэнта Згуртавання і намесніка дырэктара беларускай школы імя Ф. Скарыны), неабходна назваць Алега Давідзюка, каардынатора Беларускага культурнага цэнтра "Крок" у Вісагінасе, і старшыню гэтага ж цэнтра Сяргея Шабадалава, Мікалая Амялевіча — старшыню беларуска-літоўскага цэнтра Шальчынінкайскага раёна. У мінулым годзе было падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Шальчынінкайскім раёнам (Літва) і Воранаўскім раёнам (Беларусь). Беларускай суполкай "Крыніца" ў горадзе Клайпедзе кіруе вельмі энергічная асоба Алена Мірончык. Таварыства беларусаў горада Шаўляя ўзначальвае Георгій Пракаповіч, Панявежыса — Расана Сцяпанавічэне, у Швянчонскім раёне — Ніна Сусвіла. Па ініцыятыве Пятра Малафея наладжаны песныя сувязі паміж беларусамі Шальчынінкайскага раёна Літвы і Воранаўскага ў Беларусі. Культурны цэнтр, які ён узначальвае, прымаў актыўны ўдзел у адкрыцці помнікаў Адаму Міцкевічу і Кастусю Каліноўскаму.

— У Літве кожны год праходзіць Свята беларускай песні. Яно заўсёды становіцца значнай падзеяй не толькі для беларусаў Літвы, але таксама прэзідэнт, які мае шырокі розгалас у свеце. Калі

і дзе адбудзецца Свята беларускай песні сёлета?

— Так, мы рыхтуемца правесці юбілейнае — дзесятае Свята песні. Першы фестываль адбыўся ў 1996 годзе ў Шальчынкі, у ім удзельнічалі толькі мастацкія калектывы. У другім — кола ўдзельнікаў пашырлася, былі запрошаны мастацкія калектывы з Эстоніі і Беларусі. Трэці праходзіў у Вільнюсе і стаў адметным тым, што літоўскі друк адзначыў: беларусы сур'ёзна заявілі аб сваёй прысутнасці ў Літве. Свята заўсёды ладзіцца ў розных гарадах: у Шаўлія, Вісагінасе, Вільнюсе, Друскінінкі, Швянчонісе, Клайпедзе, Панявежысе. У верасні гэтага года яно зноў адбудзецца ў Вісагінасе. На фестываль заўсёды збіраецца шмат людзей, мастацкія калектывы з Літвы і Беларусі. Гучаць песні на беларускай мове, і здаецца, што ўся Літва спявае па-беларуску.

— Вострым пытаннем для беларусаў замежа з'яўляецца нацыянальная адукацыя. Беларусы Літвы маюць унікальны вопыт стварэння сістэмы атрымання адукацыі ў беларускіх школах, а так і вышэйшых навучальных установах. Як гэта сістэма развіваецца сёння?

— У 1992 годзе ў Вільнюсе быў адкрыты першы беларускі клас пры дзіцячым садзе. А ў 1993 годзе — поўнакамплектная сярэдняя школа з беларускай мовай выкладання імя Ф.Скарыны. Мы можам ганарыцца тым, што гэта адзіная поўная сярэдняя беларуская школа ў замежжы. У Вісагінасе пры рускай школе факультатывна працуюць беларускія класы.

У Вільнюскім педуніверсітэце з 1993 года існуе кафедра беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры, якая выпусціла трыццаць дзеваць магістраў.

З 1991 года дзейнічае літоўскае аддзяленне Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў.

Пытаннем беларускага нацыянальна-культурнага адраджэння надаюць вялікае значэнне і ў Беларусі. Радзіма нам вельмі дапамагае. Беларуская школа ў 1996 годзе ад Прэзідэнта Беларусі, а ў 2000 годзе ад Мінскага гарвыканкама перададзены мікрааўтобусы, ад дзяржаўных органаў краіны мы атрымалі персанальныя камп'ютэры, школьную мэблю, неабходную апаратуру, падручнікі і металычную літаратуру. Кожны год на ільготных умовах у ВНУ Беларусі маюць права паступаць 20 літоўскіх выпуск-

— Якія адносіны ў Згуртаванні з дзяржаўнымі органамі Літвы?

— Вельмі канструктыўныя. Пры Дэпартаменце нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры ўрадзе Літоўскай Рэспублікі існуе Каардынацыйная Рада нацыянальных меншасцей, у якой беларусаў прадстаўляюць Р. Вайніцкі і Л. Мурашка. Нас запрашаюць на ўрачыстыя пасяджэнні Сейма, сустрэчы з Прэзідэнтам Рэспублікі, з мэрам горада. Члены Сейма, прадстаўнікі Урада, іншыя

грамадскіх арганізацый. З беларускага боку было прадстаўлена 13 праектаў: 9 праектаў — ад суполак, якія ўваходзяць у Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве, і 4 праекты — ад арганізацый, якія ў Згуртаванне не ўваходзяць.

Амаль усе праекты арганізацый атрымалі фінансавую падтрымку з бюджэтных сродкаў. Трэба адзначыць, што праекты разглядаюцца вельмі скурпулёзна і выдзяляецца не заўсёды тая сума, якую просяць суполкі, таму для ажыццяўлення

гэтых арганізацый будуць супрацоўнічаць у ажыццяўленні праекта "Францішка Багушэвічу — 165 гадоў".

Вельмі цікавы праект сярэдняй школы імя Францішка Скарыны "Што напісана — застаецца".

Фінансавую падтрымку атрымаў таксама праект "Юбілейнае (10-е) Свята беларускай песні ў Вісагінасе" Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый (цэнтр).

Гэтае свята будзе ладзіцца ў верасні, і яно супадае з юбілеем Беларускага культурнага цэнтра "Крок" горада Вісагінаса, якому спаўняецца 10 гадоў.

Таксама фінансавую падтрымку атрымалі праекты Беларускага культурнага таварыства "Спадчына" (г. Друскінінкі), Беларускага таварыства (г. Панявежыс), Беларускага таварыства "Крыніца" (г. Клайпедэ), Беларускага культурнага цэнтра "Крок" (г. Вісагінас).

Яшчэ два праекты дзюх беларускіх арганізацый, якія не ўваходзяць у Згуртаванне, атрымалі станоўчую ацэнку.

Цяпер усё залежыць ад арганізатараў праектаў, каб выдзеленыя бюджэтныя сродкі былі выкарыстаны рацыянальна, каб усе мерапрыемствы ўдаліся, каб усё пайшло на карысць ідэі, запісанай у статуте Згуртавання і статутах суполак — "захаваць і пашыраць беларускую прысутнасць у Літве". Як паказала рашэнне Каардынацыйнай Рады нацыянальных меншасцей, літоўскія ўлады ідуць нам на сустрэчу.

НА ЗДЫМКАХ: Свята беларускай песні (Вільнюс, 1998); прэзідэнт Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы, заслужаны дзеяч мастацтваў Лявон МУРАШКА; адкрыццё помніка Кастусю Каліноўскаму ў Шальчынкі; адкрываюць Пасол Беларусі ў Літве Ул. ГАРКУН і мэр Шальчынкіскага раёна Ю. РЫБАК.

Гутарыла Кацярына НЕМАГАЙ.

кнікоў з беларускімі каранямі.

У школе створаны Беларускі літаратурна-мастацкі музей. Дарэчы, з ім звязана вельмі цікавая гісторыя. Мы даведаліся, што ў Літаратурным музеі імя А.С. Пушкіна ў Вільнюсе ёсць шмат матэрыялаў пра беларускіх пісьменнікаў Янку Купалу, Якуба Коласа, Цётку і Францішка Багушэвіча. Дырэктар музея пайшла нам на сустрэчу і выдзеліла больш за 400 экспанатаў, якія сведчаць аб жыцці і дзейнасці названых беларускіх пісьменнікаў у Вільні. Яны паклалі пачатак музею.

афіцыйныя асобы прысутнічаюць на мерапрыемствах, якія ладзіць Згуртаванне, беларускія грамадскія арганізацыі ў Літве.

Унутраныя праблемы вырашаем мірна ў сваім коле, без сварак і знешніх перашкод.

— Нядаўна ў Дэпартаменце нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры Урадзе Літоўскай Рэспублікі адбылося пасяджэнне Каардынацыйнай Рады. Якія пытанні і праекты абмяркоўваліся?

— На парадку для разглядаліся заявы беларускіх, украінскіх і поль-

сваіх праектаў суполкі вымушаны яшчэ шукаць спонсараў.

Трэба адзначыць, што беларускія суполкі не прасілі фантастычных сродкаў пад свае праекты, таму члены Каардынацыйнай Рады прыхільна аднесліся да прапановы беларусаў. Падтрымку атрымаў праект "Кулалё" клуба "Сябрына", а таксама праект "Францішка Багушэвічу — 165 гадоў" Таварыства беларускай школы.

Праўда, такі самы праект і ў Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны, якое не ўваходзіць у Згуртаванне. Магчыма,

Раман ВАЙНІЦКІ:

"Мы ганарымся школай на вуліцы

Нябеснага промня..."

Беларуская школа ў Вільнюсе — адзіная сярэдняя навучальная ўстанова ў краінах на постсавецкай прасторы, дзе дзеці літоўцаў беларускага паходжання вучацца на мове бацькоў. На вечар сустрэчы, які ладзіцца тут штогод у лютым, з'яжджаюцца былыя вучні з Літвы, Беларусі, Англіі, Францыі... Раман ВАЙНІЦКІ — намеснік дырэктара беларускай школы ў Вільнюсе. З ім мы павялі размову пра школу, яе праблемы і задачы.

— Раман — вы віцэ-прэзідэнт Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы, кіраўнік арганізацыі "Сябрына" і намеснік дырэктара беларускамоўнай сярэдняй школы імя Францішка Скарыны ў Вільні... Такі малады чалавек і столькі партфеляў? Які самы цяжкі?

— Галоўны — школа. Мы пра-

цуем дзеля захавання беларускай культуры і адукацыі, іх прысутнасці ў Літве...

Лёс закінуў мяне ў Літву з Беларусі. А нарадзіўся я ў вёсцы Вішнева Валожынскага раёна, дзе пахавана беларуская паэтка Канстанцыя Буйло, дзе нарадзілася жонка Янкі Купалы. Так атрымалася, што я працаваў на караблях Балтыйскага

флоту. Бачыў Кубу, Сенегал, Анголу, Іспанію, Славакію, Нарвегію, Бельгію...

Падчас існавання Савецкага Саюза праблем зносілі з Радзімай не было. Я працаваў у Вільні на заводзе вылічальных машын, а пасля "перабудовы" заводы пачалі закрывацца. Я звольніўся. Жонка з дзецьмі паехала ў Беларусь. Жылі недалёка ад Мінска, у Бараўлянах. Дзеці там вучыліся. І раптам у адной з газет яна прачытала, што ў Вільні адкрываецца беларускамоўная школа. Вярнуліся. Пачалі шукаць гэтую школу. У той час, нам, бацькам, дазволілі выбіраць кіраўніка школы. На пасяду дырэктара прэтэндавалі трое. Пасля галасавання засталася кандыдатура Галіны Сівалавай. А мне тады прапанавалі стаць яе намеснікам.

Уявіце сабе, жніўнем на двары, а мы толькі-толькі пачынаем. Міністэрства адукацыі і навукі Літвы выдзеліла 20 тысяч літаў на мэблю і 8 тысяч літаў на перабудову прыбіра-

льнаў. Мы вельмі ўдзячныя Міністэрству адукацыі Рэспублікі Беларусь (тады міністрам быў Васіль Стражаў) за падтрымку. Асабліва падзяка Генадзю Пятігору з упраўлення замежных сувязей гэтага міністэрства, які паверыў у нашу справу і на працягу ўсіх гадоў існавання школы сябраваў з намі. Хачу яшчэ назваць імя Міхаіла Ціцянкава, які працуе ў Мінскім гарадскім камітэце, займаецца пытаннямі адукацыі моладзі. Гэта арганізацыя ўзяла нас пад апеку.

Увогуле, дапамога Бацькаўшчыны — значная. Напрыклад, камп'ютэрны клас нам прэзентаваны беларускім урадам. Па тым часе ён быў лепшым сярод аналагічных класаў у літоўскіх школах...

Нядаўна ў нас пабывалі прадстаўнікі Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Яны прыязджалі па справах у Дэпартамент нацыянальных меншасцей пры Урадзе Літвы. Дзякуючы ім, вырашылася пытанне з рамонтам школьнага будынка. Мэрыя абяцала дапамагчы...

Заканчэнне на 8-й стар.

2006 год — Год маці

Прэзідэнт Беларусі падпісаў указ "Аб аб'яўленні 2006 года годам маці". У рамках года плануецца правесці шэраг мерапрыемстваў па ўмацаванні інстытута сям'і і ўмацаванні дзяржаўных прыярытэтаў у галіне сямейнай палітыкі.

Указам прадугледжваецца, што з 2006 года пры ўзнагароджванні шматдзетных маці ордэнам Маці, які ўстаноўлены ў 1995 годзе, ім таксама будзе прадастаўлена грашовая выплата.

Супрацоўнічаюць навукоўцы

Факультэт міжнародных адносін БДУ і Інстытут палітычных навук і міжнародных адносін Вільнюскага ўніверсітэта наладжваюць супрацоўніцтва. У Мінску падпісаны адпаведны пратакол. Дакументам прадугледжана правядзенне шэрагу сумесных мерапрыемстваў па актуальных праблемах міжнароднай палітыкі. Чакаецца актывізацыя ўзаемных паездак выкладчыкаў і студэнтаў, а таксама наладжванне абмену навуковымі публікацыямі.

Чалавек, аб якім пойдзе гаворка, ведае пра Чарнобыль усё ці амаль усё. У нас на Беларусі, лічыць ён, застаецца небяспечнасць яшчэ аднаго Чарнобыля: пакуль працуе Ігналінская АЭС у Літве — нельга спыняцца, трэба інфармаваць людзей як мага больш, навучаць іх, як процістаяць ядзернай катастрофе. Чарнобыльскай аварыі хутка дзевятнаццаць год. Узрост паўналецця. На Беларусі, якая цярпела ад катастрофы больш за ўсіх — семдзсят працэнтаў радыенуклідаў вытала на тэрыторыю рэспублікі з насельніцтвам меншым, чым у Маскве, — вырасла "чарнобыльскае" пакаленне. Былы дырэктар Інстытута ядзернай энергетыкі прафесар Васіль Барысавіч Несцярэнка прысвяціў сябе святой справе — аздараўленню дзяцей у зоне, ачышчэнню прадуктаў, праз якія больш за ўсё пападае радыяцыя ў арганізм.

...У мяне ў руках каробачка "Вітапект-2". Бяру шклянку вады і разводжу парашок... Да гутаркі з прафесарам адправілі і мяне праверыцца на ЛВЧ (лічальнік выпрамянення чалавека). Гэта апарат, які на працягу трох хвілін выдае інфармацыю: колькі бекерэляў на кілаграм вагі набіраў арганізм. Аказалася — восем з паловай.

— Гэта перавышэнне нормы для жыхароў Мінска, — сказаў мне Несцярэнка. — Вазьміце сарбент і папіце яго 21 дзень па тры разы да ежы. Можна развесці яго хоць у ёгурце...

П'ю "Вітапект-2" і трохкі сорама: можа некаму ён больш неабходны. У чарнобыльскай зоне "нормы" нават для малых дзяцей куды вышэйшыя. Іншы раз супрацоўнікі новага інстытута, які стварыў прафесар Несцярэнка, правяраючы на ЛВЧ немаўлят у невядомых беларускіх вёсках Столінскага, Нараўлянскага, Веткаўскага, Хойніцкага і іншых раёнаў, знаходзяць трохзначныя, а то і чатырохзначныя "віхры"... Але разумею, што "нормы" тут быць не можа. Норма, зразумела, Нуль... Пішу з вялікай літары гэты амаль немагчымы Нуль для зоны! У Мінску ён магчымы. Некалькі гадоў таму ў мяне было большае наапаўненне радыенуклідаў, і за 21 дзень з дапамогай сарбенту ўдалося звесці іх да Нуля! Прафесар і яго калегі ўступілі ў барацьбу з радыяцыяй за лобы меншы працэнт у дзяцей.

Гэта праца смелых падзвіжнікаў працягваецца штодзённа. Здароўе дзяцей — здароўе нацыі і народа. Яны разумеюць гэта, як ніхто іншы, і робяць сваю справу, не звяртаючы ўвагі на сумненні і яшчэ на тое, як усе мы, дзеці цывілізацыі і прыроды, не ўмеем берагчы сваё здароўе. Ідзе вясна... Расцвілі пралескі, вась-вась з'явіцца ў лесе страчкі ды смаржкі. Трэба ўмень ачысціць грыбы, а ўслед за імі і ягады, і малако, і мяса ад радыяцыі. Як гэта зрабіць — ведаюць тут. І даюць рэкамендацыі людзям. Гэта ўжо новая культура жыцця пад радыяцыяй.

— Неабходна зрабіць у дзень восем тысяч каробачак сарбенту, — працягвае свой апавед Васіль Барысавіч. — На нашай невялікай вытворчасці ў Даме Міласэрнасці, хутчэй у навуковай лабараторыі, чым на заводзе, мы можам зрабіць толькі 100 штук. Але і гэта нямала. Пачатак ёсць, і зараз мы з калегамі шукаем месца для будаўніцтва такой вытворчасці.

Лобы чалавек, які прыйшоў у Дом Міласэрнасці, можа прайсці

дыягностыку і атрымаць "Вітапект-2". Шэсць тысяч беларускіх рублёў за пачак — гэта нямнога. Лекі ў бальніцах, у анкалагіі каштуюць больш. А парашок, які дапамагае выводзіць радыенукліды, таннейшы за цукеркі. Чарнобыльскім дзецям ён выдаецца бясплатна.

Трэба дадаць, што з лекцыямі працуе ўвесь свет. Першымі ў былым Саюзе пачалі прымяняць іх на Украіне. У некалькіх буйных гарадах — у Сумах, Днепрапятроўску, Данецку, Харкаве ёсць заводы. На Беларусі свой варыянт сарбенту: чатыры кілаграмы яблык, спрасаваныя ў адзін парашочак, плюс мноства вітамінаў для падтрымкі сэрца і крыві. П'еш "Вітапект-2", чысціш арганізм ад радыяцыі, і, да таго ж, умацоўваеш сэрца. Гэты параметр на спектрометры выдаецца ў выглядзе колькасці калію. У дзяцей з зоны, як правіла, ён заніжаны. Акрамя сарбенту дзецям даюць парадзі пшчэ какава, ёсць арэхі, курагу... Але на вёсцы ці зарабляюць на дарогі фрукты? Радыяцыя ўбачыць нельга, і многія, вельмі многія вясковыя сем'і п'юць малака такое, як ёсць, ядуць яйкі, мяса і грыбы, і ягады, не ўнікаючы ў парадзі вучоных.

Не да ўсіх яшчэ вёсак даехаў перадзвіжны цэнтр прафесара Несцярэнка. Іх усяго шэсць. А трэба — шэсцьсот. А то і больш. Радыяцыйны маніторынг на ЛВЧ, які ажыццяўляецца ў інстытуце, — карпатлівая праца. Яна вядзецца не толькі на месцы, у Даме Міласэрнасці. Для зоны ёсць свой спосаб дастаўкі ЛВЧ з "Вітапектам-2" — перадзвіжны цэнтр! Садзяцца вучоным у мікрааўтобус, грузаны апаратурай і прэпаратам, і едуць у чарнобыльскую зону, абследаюць дзяцей і дарослых. Вынікі праведзеных даследаванняў па міжнародных стандартах такія: за няпоўны месяц дзеці на чыстых прадуктах і з дапамогай "Вітапект-2" ачышчаюць арганізм прыкладна на 60-65 працэнтаў. Не трэба больш бальніц і гора. Трэба толькі навучыцца жыць пад радыяцыяй... больш чыста.

Тут варта было б нагадаць, што ў выніку катастрофы на ЧАЭС пад радыяактыўнае забруджванне трапіла 23 працэнта тэрыторыі Беларусі... На гэтых землях пражываюць больш за 2 000 000 чалавек, у тым ліку 500 тысяч дзяцей. За ўсё гэтыя гады з найбольш пацярпелых раёнаў адселена 135 тысяч чалавек. Выключана з землекарыстання 260 тысяч гектараў сельгасугоддзяў. Сем'ям у пацярпелых раёнах неабходна даць магчымасць

бясплатна вымяраць забруджванне радыенуклідамі мясцовых прадуктаў харчавання (менавіта малочных прадуктаў), дароў прыроды і кармоў. Для гэтых мэт інстытут "БелРАД" стварыў у забруджаных раёнах 370 мясцовых цэнтраў радыяцыйнага кантролю прадуктаў харчавання ў насельніцтва (МЦРК). Дапамагала фінансаваць іх Германія і іншыя краіны. Бо вятры Чарнобыля абганулі нашу зямлю столькі разоў, што гэта праблема стала агульнапланетнай і датычыцца ўсякага чалавека. І не трэба здзіўляцца, калі ў чалавека з другога кантынента пры правярцы раптам "выстрэліць" цэзій. Пішу аб гэтым не для таго, каб запужаць, а толькі прыводжу факт. Зусім не абавязкова, каб радыяцыя "знайшла" толькі ў адной пмапакутлівай Беларусі. Аб гэтым і Несцярэнка расказаў мне не раз.

Мы гутарым з ім у яго кабінцеце з сучаснай мэбляй у вельмі незвычайным месцы. Васіль Барысавіч — вучоны з сусветным імем. Вучоны-ядзершчык, дырэктар Інстытута ядзернай энергетыкі, ён адзін з першых даведаўся пра Чарнобыль. Першым, мусіць, і сярод маскоўскіх вучоных адкрыта загаварыў аб ёднай прафілактыцы, аб неабходнасці ачышчаць прадукты харчавання.

Ужо тады, у першыя дні трагедыі, ён стаў шукаць гэтыя спосабы. Яшчэ зусім нядаўна яго новы інстытут ІРБ "БелРАД" месціўся ў трох пакойчыках, дзе было цяжка абследаваць нават некалькі чалавек. Цяпер гэта можна зрабіць вельмі проста. Навуковыя лабараторыі інстытута знаходзяцца ў прасторным памяшканні Дома Міласэрнасці пад згідай праваслаўнага

прыхода Усіх Святых. Сеў аднойчы ў спектрометрычнае крэсла настаяцель храма протаіерэй Фёдар Поўны. Даведаўшыся пра вынік, ён таксама атрымаў "Вітапект-2", прымаў яго, як і ўсе, колькі трэба, і ўпэўніўся — арганізм ачысціўся.

— Чаму б вам не асесці пад нашым дахам? Бярыце хоць тысяччу метраў, — расшчодрўся бацюшка.

Блаславіў іх справу Патрыярх Усяе Беларусі Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт. Уладзьку таксама правялі цераз ЛВЧ, паказаўшы, што і навука ў храме нешта можа. Затым гэту работу падтрымаў і Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Менавіта пад яго патранажам пабудаваны храм у выглядзе Крыжа Ефрасініні Полацкай. Тут усё не так, як у іншых храмах. Нават зімні сад ёсць. Аранжарэя ў храме! Нідзе ў свеце няма такога. Толькі ў нас у Мінску.

Наведаў Дом Міласэрнасці мэр Кіева. Ён быў уражаны тым, што змаглі зрабіць беларусы. Папрасіў дакументацыю і праект, маўляў, такі Дом павінен быць і на Украіне.

— Вы яшчэ самі не ўсведамляеце, што робіце, — сказаў Патрыярх Усяе Русі Алексій II, які адкрываў Дом міласэрнасці і не раз прывязджаў сюды.

І ўсё ж галоўнае ў сяброўстве прафесара і святчэнніка — дапамога людзям, якія сталі заложнікамі чарнобыльскай катастрофы.

Несцярэнка з айцом Фёдарам задумалі яшчэ адзін праект: сабраць у Даме Міласэрнасці настаўнікаў і святчэннікаў, прачытаць ім курс адпаведных лекцый, навучыць, як данесці гэтыя веды бацькам і дзецям, прыхаджанам у храме. Каму ж больш павераць, як ні святому айцу ці настаўніку...

Шукаюць дапамогу паўсюль у свеце. І яна прыходзіць. Італьянцы, французы, бельгійцы, немцы, аўстралійцы, швейцарцы, японцы, нарвежцы, ірландцы, — хто як можа, імкнецца ўдзельнічаць у праекце Несцярэнка. Далучыліся да гэтай работы і многія вядомыя людзі Расіі і Беларусі — Карпаў, Алексіевіч, дапамагаў Кебіч, цяпе-

рашні кіраўнік Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Беларусі Астапаў. Вымярэнні вядуцца вельмі акуратна. Як выявілася, нават больш дакладна, чым у іншых краінах. Бяда тут, на вачах, з ёй трэба справіцца самім. Хутка да новых ініцыятыў далучыцца адзін з незаржаўных фондаў у Чыкага. Увесь свет устае на абарону хворых дзяцей Беларусі. Галандцы, да прыкладу, самі едуць у зону абследавання, бяруць малых у сем'і на аздараўленне. Вынікі таксама добрыя.

— Мы праводзілі даследаванні падвоеным сляпым метадам, — глумачыць Несцярэнка. — 30 дзяцей пілі плацэба, 30 іншых — "Вітапект-2". Глядзелі поўную карту здароўя. Кардыяграмы, ціск і ўтрыманне радыенуклідаў, канешне. З намі пастаянна працуюць вопытныя ўрачы, якія самі мелі практыку і жылі не адзін год у радыяцыйнай зоне, людзі, якія не баяцца ісці на рызык, як бы цяжка не прыйшлося самім. На чыстых прадуктах ва ўмовах санаторыя тых, хто піў плацэба, ачысціліся ад цэзія на чатыры працэнтаў. Сарбент даў 65 працэнтаў! ... — Несцярэнка гатовы бясконца расказаваць. Яму ёсць што сказаць.

...П'ю зноў свой "Вітапект-2", а перад вачыма маімі закон "святлафора" прафесара Несцярэнка. Зялёны — менш за 20 бекерэляў на кілаграм вагі дзіцяці. Жоўты — 20-70, чырвоны — 70-200... Але яшчэ ёсць бардовы — больш за 200 бекерэляў на кілаграм...

Лабараторыя спектрометрыі выпрамянення чалавека. "БелРАД". Тут ствараюцца пашпарты ўдзельнай актыўнасці радыенуклідаў цэзія-137 у арганізме дзіцяці. Памятка-назіранне для навукоўцаў. Памятка і сур'ёзная інфармацыя, пераспярога бацькам. Мы ўсё ўмеем вымераць. Ёсць магутная, нармальна тэхніка. Але чамусьці не ўмеем знізіць усе гэтыя "дапушчальныя нормы". Хаця б для дзяцей, да ўзроўню нармальнага, што значыць НУЛЬ...

Вольга ЯГОРОВА.
Фота аўтара.

Праект

Атамная электрастанцыя вырашыць праблему энергетыкі... Іншага выйсця няма?

Вучоным Беларусі працягваюць шукаць пляцоўку для будаўніцтва атамнай электрастанцыі. Пра гэта на прэс-канферэнцыі ў Мінску паведаміў намеснік старшыні прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (НАНБ) акадэмік Пётр Віцязь. Паводле яго слоў, яшчэ ў 1997 годзе былі вызначаны прыярытэты развіцця энергетыкі ўвогуле — рэканструкцыя існуючых электрастанцый, выкарыстанне мясцовых і нетрадыцыйных энергарэсурсаў, і прынята рашэнне вывучыць мэтазгоднасць будаўніцтва атамных электрастанцый, даследаваць павышэнне іх надзейнасці. "Даны працэс на працягу ўсіх гэтых гадоў праводзіўся ў меру фінансавання. Канчатковае

рашэнне аб будаўніцтве станцыі яшчэ не прынята, але з пункту погляду стратэгічнага развіцця энергетыкі ў Беларусі вучоным не бачаць іншай альтэрнатывы, як выкарыстанне альтэрватыўных крыніц энергіі. На сённяшні дзень гэта "атамная энергія", — сказаў П.Віцязь. Акадэмік адзначыў, што Беларусь разглядае таксама пытанне пра "сумеснае будаўніцтва блока з расіянамі на іх станцыях — у Смаленску або Курску". "Даная праблема патрабуе вырашэння на самым высокім узроўні, бо гэта не толькі эканамічнае і стратэгічнае пытанне, але і палітычнае", — паведаміў П.Віцязь. Па ацэнцы вучоных, будаўніцтва АЭС у Беларусі зойме 5-8 гадоў.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ

Весткі міжнароднай асацыяцыі беларусістаў. №42

Шлях Скарыны з Вільні да Краляўца і яго ўвекавечанне ў Калінінградзе

У друку з'явіліся паведамленні, што ў Калінінградзе, у скверы па вуліцы Аляксандра Неўскага, перад будынкам універсітэта, адкрыты помнік беларускаму першадрукарю Францішку Скарыне. Сказана, што аўтарам манумента з'яўляецца вядомы беларускі скульптар Міхаіл Арцімовіч, што ўстаноўка помніка стала магчымай дзякуючы старшыні рэгіянальнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі "Калінінградскае зямляцтва беларусаў" Іосіфу Грэчку, дапамозе іншых дабрадзей. Але ў друку не гаворыцца, чаму, дзеля якой справы аказаўся ў гэтым горадзе наш суайчыннік...

На старонках "Кантактаў і дыялогаў" варта прыгадаць, што кансультацыі ў справе ўвекавечання памяці Ф. Скарыны ў Калінінградзе ў свой час давалі на аснове сваіх публікацый як беларускія, так і літоўскія беларусісты. Яны падрабязна аргументавалі патрэбу ўстанавіць такі помнік, выклалі сведчанні, што славы палачанін накіроўваўся ў 1530 годзе з Вільні ў гэты горад, тады Кралявец ці Крулевец, а потым Кёнігсберг і ўрэшце Калінінград, з гуманнай місіяй — працягнуць кнігадрукаванне. Але якое? Кірылічнае, беларускае, праваслаўнае? Безумоўна, Скарына быў зацікаўлены ў тым, каб прадоўжыць яго. Віленская друкарня спыніла тады сваю дзейнасць, бо не стала памочніка-друкара. Раслі даўгі. Ад Скарыны адварнуліся ранейшыя дабрадзей, артадаксальнае духавенства. І запрашэнне багатага, уплывовага і адукаванага прускага герцага Альбрэхта Брандэнбургскага дзеля нейкай, блізкай неакрэсленай "работы ў друкарні" магло абнавіць наша першадрукара: а раптам за межамі Вялікага Княства Літоўскага з'яўляцца новыя магчымасці?!

Аднак ці быў зацікаўлены ў працягу кірылічнага кнігадрукавання на сваіх землях і за свой кошт Альбрэхт? Толькі што ён прыняў пратэстанцкае веравызнанне. Пачаў цікавіцца мясцовым насельніцтвам — прусамі, літоўцамі. Яны сталі вучыцца (у тым ліку і будучы літоўскі першадрукар Марцінас Мажвідас) у Кралявецкім універсітэце, які быў любімым тварэннем герцага. Меркаваў аб'яднаць усіх літоўцаў пад сваёй уладай, каб супрацьстаяць Прусію Польшчы. Яго саюзнікам у гэтай справе мог быць віленскі ваявода, "сепаратыст" Альберт Гаштольд, які, хутчэй за ўсё, ініцыяваў паездку Скарыны ў Кралявец. Але ні пратэстанту Альбрэхту, ні католіку Гаштольду кірылічнае друкаванне было непатрэбнае...

Аднак пра ўсё па парадку. Першадрукава прускі герцаг быў пра Скарыну самай высокай думкі. Захаваўся яго лісты да віленскага ваяводы, дзе так апісваюцца ўражанні ад сустрэчы: "Звярнуўшы ўвагу як на яго сапраўдны і дзіўны талент, так і найвышэйшае майстэрства, якое ён дэманструе з дзіўным бляскам і дасведчанасцю, мы міласціва ўпісалі яго ў лік і кола нашых падданных і верных мужоў і адносім яго да шэрагу тых, да каго заўсёды ставімся з прыхільнасцю". Альбрэхт пазнаёміў Скарыну з мясцовым друкар-рамеснікам Вейнрэйхам, з якім яны ўдваіх павінны былі распачаць нейкую важную для герцагства справу.

І раптам міласць змянілася на гнеў. Калі ў першых лістах Альбрэхта да Гаштольда Скарына характарызаваўся як "шаноўнейшы грамадзянін горада Вільні", то наступныя напоўнены самымі зласлівымі выразамі. Аказваецца, гэты "грамадзянін" збег з Краляўца ў накірунку да Вільні, прыхапіўшы з сабой друкар-рамесніка і да таго ж яшчэ лекара.

Дык што ж здарылася ў Краляўцы ў 1530 годзе? Чаму планы Альбрэхта расчаравалі Скарыну, аказаліся для яго непрыёмнымі? Гіпотэза напрашваецца тут сама сабой: Скарыне прапанавалі рабіць тое, што ён не мог або не хацеў рабіць: распачаць літоўскае пратэстанцкае кнігадрукаванне для насельніцтва Прусіі і заходняй часткі Вялікага Княства Літоўскага. Дадатковым аргументам на карысць гэтай гіпотэзы з'яўляецца той факт, што менавіта Альбрэхт і людзі з яго акружэння (Абрам Кульвецкі, Станіслаў Рапалёніс) інспіравалі потым выданы першай кніжкі на прускай (1545) і літоўскай (1547) мовах. Пры згодзе Скарыны гэтая ідэя магла быць рэалізавана намянога раней.

Але чаму Скарына не згадзіўся, вярнуўся ў Вільню? Не мог друкаваць, бо не ведаў літоўскай мовы? Даследчыкі (А. Анушкін) сцвярджаюць, што ведаў, бо выкарыстоўваў літуанізмы (напрыклад, "дойлід"). Тады — не захацеў. Такія выданні служылі б ужо не свайму народу "посполитому", а іншым народам, іншай дзяржаўнай ідэі, іншаму веравызнанню. Таму наш суайчыннік застаўся самім сабой. Прыхапіўшы рамесніка-друкара, ён, відаць, збіраўся працягнуць у Вільні ранейшую справу.

Вось такія думкі, выказаныя нашымі і літоўскімі беларусістамі, прыгадаліся ў сувязі з адкрыццём помніка ў Калінінградзе, другога за межамі нашай краіны пасля пражскага.

Валянціна ГРЫШКЕВІЧ.

Агляд

Альма ЛАПІНСКЕНЕ, доктар філалогіі, старшыня Асацыяцыі беларусістаў Літвы:

"Гісторыя беларусістыкі ў Літве налічвае амаль пяць стагоддзяў"

Пачатак беларусістыкі ў Літве звязаны з імем Францішка Скарыны — з яго кнігамі, надрукаванымі ў Вільні, на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага (1522-1525). Яны аказалі ўплыў на прадмову да першага выдання на літоўскай мове Марціна Мажвідаса (1547). Такім чынам, гісторыя беларусістыкі ў Літве налічвае амаль пяць стагоддзяў. Але, безумоўна, самы змястоўны яе перыяд — XX стагоддзе.

Незвычайна інтэнсіўным было культурнае жыццё ў Вільні на пачатку мінулага стагоддзя. Горад стаў цэнтрам выдання літоўскіх і беларускіх газет. Прыгадаем толькі, што ў 1904 годзе тут пачаў выходзіць першы літоўскі штодзённік „Vilniaus žinios", а ў 1906 годзе і першыя легальныя беларускія газеты „Наша доля" і „Наша ніва". У друкарні Марціна Кухты разам з іншымі літоўскімі і беларускімі кнігамі ў 1913 годзе выходзіць „Вянок" Максіма Багдановіча. У Вільні жыўць, пішуць і сярбруць Цётка (Алаіза Пашкевіч-Кайрыс), Марыя Ластаўскене, Янка Купала, Людас Гіра, Канстанцыя Буіла.

Тут, у першым нумары газеты „Viltis" за 1910 год, быў змешчаны артыкул Л. Гіры „З беларускай літаратуры" — адна з першых спроб пазнаёміць літоўскага чытача з беларускай літаратурай. Найперш аўтар гаворыць пра творчасць Янкі Купалы: „Купала — гэта сапраўдны месяц на парнаскім небасхіле, сапраўдны пясняр, адораны музамі. Так, як ён, з беларускай не пісаў і не піша ніхто", — падкрэсліў Гіра. „Звонкія і лёгкія вершы" беларускага паэта ён параўноўваў з лірыкай Майроніса і Ёвараса. Верш „А хто там ідзе?" аўтар назваў „сапраўднай жамчужнай ва ўсёй сусветнай паэзіі, адным з цудоўнейшых гімнаў чалавечаму адраджэнню". Параўнальная метадыка аналізу, добрае разуменне паэтыкі купалаўскага верша дазваляе лічыць артыкул Л. Гіры пачаткам беларусістыкі ў галіне літаратурнай кампаратывістыкі.

А пачаткам перакладу беларускай паэзіі на літоўскую мову сталі верш Цёткі „Хрэст на свабоду", які ў 1908 годзе пераклаў К. Ціклос, і купалаўскі верш „Вось тут і жыві", які пераклаў А. Якіштас-Дамбраўскас і ў 1910 годзе надрукаваў у часопісе „Draugija" пад назвай „Iš tužiko dainų".

Міжваеннае віленскае дваццацігоддзе — вельмі складаны і неадназначны час. Палітычная сітуацыя ў тагачаснай польскай дзяржаве, мякка кажучы, не спрыяла тады культурнай дзейнасці літоўцаў і беларусаў. Штодзённай з'явай былі канфіскацыі газет, закрыццё школ, нявыдача дазваляў на правядзенне вечароў і г. д. Таму галоўнымі задачамі культурнага руху віленскіх беларусаў былі асвета, друк і стварэнне сваіх арганізацый. У Вільні дзейнічалі беларуская гімназія, Таварыства беларускай школы, музей імя І. Луцкевіча, Беларускі драматычна-музычны гурток і іншыя арганізацыі.

Калі гаварыць пра тагачасны віленскі друк, цікава адзначыць, што энцыклапедыі называюць амаль роўную колькасць літоўскіх і беларускіх перыядычных выданняў — каля 100. Пераважная большасць з іх па прычыне цензуры і ўціску налічвала толькі па аднаму нумару.

Апынуўшыся ў надобнай палітычнай апазіцыі, віленскія літоўскія і беларускія пісьменнікі імкнуліся падтрымліваць адны другіх: перакладалі і папулярывалі творчасць сяброў у сваіх выданнях, праводзілі супольныя вечары. Напрыклад, 13 снежня 1936 года адбыўся супольны вечар, прысвечаны Дням беларускай культуры. Аб роднасці літаратуры на ім гаварыў грамадскі дзеяч, пісьменнік М. Шыкшніс, 17 мая 1938 года Таварыства літоўскай літаратуры і мастацтва наладзіла вечар беларускай паэзіі. Той жа вясной Саюз літоўскіх студэнтаў арганізаваў вечар беларускай літаратуры. У тым жа 1938 годзе выйшла нумар часопіса „Калоссе", прысвечаны літоўскай літаратуры, і літоўскі зборнік „Rujvis", прысвечаны беларускай літаратуры.

Савецкі перыяд нашых культурных адносін вызначаўся палітызаванай атмасферай. Аднак за тых жа 50 гадоў няхай і інспіраваных сувязей нашых навукоўцаў, пісьменнікаў, перакладчыкаў зроблена было нямала. Мы маем беларусазнаўчыя працы літоўскіх мовазнаўцаў,

фалькларыстаў, гісторыкаў, кнігу пра літаратурныя сувязі. Даволі актыўнымі былі кантакты паміж пісьменнікамі: чатыры разы ў Літве прайшлі дні або тыдні беларускай літаратуры і культуры. На гэтых мерапрыемствах было шмат пампезнасці. Але так ці інакш гэтыя сустрэчы садзейнічалі нашым добрым адносінам. Наладжваліся знаёмствы, сяброўства пісьменнікаў і перакладчыкаў, актывізаваліся пераклады. З 1945 да 1990 года ў Вільнюсе на літоўскай мове выйшла 51 кніга беларускіх аўтараў, два зборнікі беларускай прозы і два паэзіі.

1990 год — час вялікіх палітычных перамен. Літва і Беларусь становяцца незалежнымі дзяржавамі.

Неўзабаве ствараецца Міжнародная асацыяцыя беларусістаў, яе суполка ў нашай краіне — Асацыяцыя беларусістаў Літвы. Першае, устаноўчае, пасяджэнне нашай асацыяцыі адбылося 27 лютага 1991 года. Удзельнічалі ў ім 10 беларусістаў: перакладчыкі Альгімантас Антанавічус, Эмілія Лезутэ, Альма Лапінскене, гісторык Робертас Гірконтас, мовазнаўца Валерій Чэкмонас, Она Раманчук, Мікалай Савіч, літаратуразнавец Яўген Раманчук, дзеяч культуры Лявон Луцкевіч, фалькларыстка Ванда Місявічэне.

Сёння ў нашым спісе — 23 сябры: 8 мовазнаўцаў, 8 літаратурна-перакладчыкаў, 5 гісторыкаў, 2 фалькларысты. Збіраемся разы тры-чатыры на год. Хочацца адзначыць пасяджэнні, прысвечаныя 100-годдзю Максіма Гарэцкага (1993), паэзіі і перакладам Алега Мініна (1994), пасяджэнні, на якіх прысутнічалі пісьменніца Валянціна Коўтун, прафесар, тады дыпламатычны работнік Уладзімір Скараходаў і іншыя.

Асацыяцыя арганізавала і правяла чатыры навуковыя канферэнцыі: у лістападзе 1991 года сумесна з русістамі Вільнюскага ўніверсітэта — прысвечаную 100-годдзю Максіма Багдановіча, праз два гады — „Вацлаў Ластаўскі і яго асяроддзе", разам з кафедрай беларускай філалогіі Вільнюскага педуніверсітэта ў красавіку 2001 года юбілейную канферэнцыю „Дзесяцігоддзе Асацыяцыі беларусістаў Літвы", а ў лістападзе 2002 года — „Іх творчы шлях ішоў праз Вільню..." Сябры нашай асацыяцыі ўдзельнічалі ва ўсіх кангрэсах ГА „Маб".

Мы актыўна супрацоўнічаем з Саюзам пісьменнікаў Літвы. У Клубе пісьменнікаў сумесна арганізавалі пяць вечароў-сустрэч з беларускімі пісьменнікамі Васілём Быкавым, Рыгорам Барадуліным, Святланай Алексіевіч, Валянцінай Коўтун, Алесем Разанавым і іншымі.

Арганізацыйная дзейнасць — толькі адзін, больш вонкавы бок дзейнасці нашых беларусістаў. Важна падкрэсліць, што стварэнне асацыяцыі прынесла дваіную карысць беларусістыцы: па-першае, дзякуючы сваёй арганізацыі

беларусісты маюць цяпер магчымасць арганізоўваць мерапрыемствы, якія прапагандуюць беларускую культуру, падтрымліваюць сувязі з беларусістамі ў Літве і за мяжой; па-другое, стаўшы сябрам асацыяцыі і атрымаўшы нейкія правы ў гэтай арганізацыі, кожны беларусіст тым самым абавязваецца стала працаваць у сферы беларусістыкі. І гэтая сфера дзейнасці сяброў асацыяцыі найважнейшая. Плённа працуюць нашы мовазнаўцы, добра — гісторыкі, не хапае актыўнасці літаратуразнаўцаў і асабліва фалькларыстам, а перакладчыкам не стае работы.

За апошнія дзесяць гадоў выйшлі толькі чатыры пераклады з беларускай мовы — „Крыж міласэрнасці" Валянціны Коўтун (1997), „Чарнобыльска малітва" Святланы Алексіевіч (1999), „Аповесць пра слаўнага рыцара Трышчана" (2003) і казка „Каваль" (2004). Кнігі ўбачылі свет дзякуючы датацыям Міністэрства культуры Літвы і Фонда адкрытай Літвы. Сітуацыя, калі лёс кнігі залежыць толькі ад волі службоўцаў міністэрства, а не ад сапраўдных знаўцаў літаратуры — пісьменнікаў, навукоўцаў, безумоўна, ненармальна. Таму, пакуль у Рэспубліцы Беларусь няма спецыяльнага фонду, які фінансаваў бы пераклады беларускай літаратуры за мяжой, патрэбна, каб Міністэрства культуры Літвы і Міністэрства культуры Беларусі заключылі дамову: кожны год на парытэтных асновах фінансаваць хаця б па аднаму-два пераклады літаратурных суседзяў.

Якія аб'ектыўныя і суб'ектыўныя ўмовы патрэбны для далейшага развіцця беларусістыкі ў Літве? Безумоўна, важна, каб дзейнічала МАБ, каб былі добрыя адносіны паміж Літвой і Беларуссю. Гэта аб'ектыўныя ўмовы. Важныя і суб'ектыўныя — колькасць і якасць, актыўнасць беларусазнаўчых сіл. А самы надзейны гарант далейшага развіцця беларусістыкі ў Літве — гісторыя этнагенезу нашых народаў, агульнасць культур.

НА ЗДЫМКУ: Альма ЛАПІНСКЕНЕ вядзе пасяджэнне канферэнцыі, прысвечанай 10-годдзю Асацыяцыі беларусістаў Літвы (2001). З дакладам выступала прафесар Валерій ЧЭКМОНАС (1937-2004).

Даследаванне

Лілія ПЛЫГАЎКА, доктар філалогіі, загадчык кафедры беларускай філалогіі Вільнюскага педуніверсітэта.

ПРАБЛЕМЫ БЕЛАРУСКАЙ АДУКАЦЫІ Ў ЛІТВЕ

У пасляваеннае п'яцідзясяцігоддзе ў Літве не было ніводнай беларускай культурнай або навучальнай установы, дзе беларусы — спрадвечныя карэнныя жыхары Віленшчыны — маглі б рэалізаваць свае нацыянальныя адукацыйныя і культурныя патрэбы. Таму, з аднаго боку, сёння ўзнікаюць праблемы захавання этнічнай самабытнасці беларускай супольнасці, а з другога — праблемы паскоранай адаптацыі і інтэграцыі яе ў іншаземны асяроддзі.

Гістарычна ў Віленскім краі найбольш выразна супольнічаюць польская, беларуская, руская і літоўская мовы — і гэтая асаблівасць рэгіёна прыцягвае ўвагу не толькі айчынных сацыялістаў, але і замежных. Ва ўмовах полікультурнасці і полімоўнасці беларускі нацыянальны ідэнтытэт не можа захоўвацца і функцыянаваць у тым жа аб'ёме, як у асноўным этнічным арэале, г.зн. у Беларусі. Таму ў першую чаргу неабходна захоўваць і развіваць такія элементы нацыянальнай культуры, якія дамінуюць у фарміраванні нацыянальнай свядомасці і захаванні этнічнай супольнасці беларусаў у Літве.

Улічваючы глыбокія культурныя і асветніцкія традыцыі беларускага насельніцтва на Віленшчыне, варта гаварыць не пра асобныя структурныя адукацыйныя элементы (гурткі, факультатывы, вядзельныя школы, семінары і г.д.), а пра сістэму беларускай адукацыі наогул.

Такая сістэма павінна даваць права на атрыманне адукацыі на роднай мове для ўсіх жадаючых, аблегчыць адаптацыю беларусаў у інашомую асяроддзі, рыхтаваць неабходныя Літве кадры, што валодаюць беларускай мовай і арыентуюцца ў праблемах Беларусі. Вучні, якія прайшлі праз такую сістэму, павінны мець і маюць магчымасць атрымаць сярэдняю спецыяльную і вышэйшую адукацыю

ў Літве і Беларусі. Гэтая структура мусіць быць дзяржаўнай і адкрытай для дзяцей любой нацыянальнасці — тым больш, што на Віленшчыне досыць значны працэнт складаюць змешаныя сем'і.

Сёння трэба арыентавацца на адначасовае заснаванне сеткі школ і дзіцячых садкоў для таго, каб забяспечыць бесперапыннасць адукацыі. Яе асновай павінны быць пачатковыя класы ў літоўскіх, польскіх і рускіх школах (у залежнасці ад сітуацыі) у розных раёнах Вільнюса і ў іншых месцах канцэнтрацыі беларусаў, напрыклад, у Клайпедзе, Шальчынкінаі, Вісагінасе, Друскінінкаі. У перспектыве беларускія класы могуць ператварыцца ў асобныя школы або беларускамоўныя паралелі. У памежных раёнах для паляпшэння добра-суседскіх адносін можа быць уведзена беларуская мова і літаратура як школьны прадмет. Такая практыка ёсць у многіх еўрапейскіх краінах. Акрамя таго вывучэнне беларускай мовы як мовы суседняй дзяржавы можа быць арганізавана ў іншых навучальных установах, па роду дзейнасці звязаных з Беларуссю (напрыклад, у духоўных семінарах, ваенных і гандлёвых навучальных установах).

Агульны нагляд і метадычнае забеспячэнне дзейнасці беларускіх навучальных устаноў павінны весці органы адукацыі з кансультацыйнай дапамогай кафедры беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры Вільнюскага педагагічнага ўніверсітэта (ВПУ), а выдаткі пакрываць Літва і, часткова, Беларусь у выглядзе дапамогі беларускай дыяспары.

Менавіта з адкрыццём нашай кафедры (верасень 1991 года) стала магчымай распрацоўка канцэпцыі беларускай адукацыі і аднаўленне беларускага школьніцтва ў Літве. У беларускай адукацыйнай сістэме кафедра займае вядучае месца як метадычны цэнтр у рэалі-

зацы наступных накірункаў дзейнасці: а) падрыхтоўка спецыялістаў для беларускіх навучальных устаноў у Літве і літоўскіх — у Беларусі; б) выпрацоўка канцэпцыі захавання беларускай школы ў Літве і ў агульнай сістэме адукацыі краіны; в) стварэнне вучэбных дапаможнікаў і адаптацыя падручнікаў; г) распрацоўка навучальных праграм і выпускных білетаў па асобных школьных дысцыплінах; д) паляпшэнне метадыкі выкладання роднай мовы ва ўмовах полілінгвістычнага ўзаемадзеяння. Адначасова кафедра распачала даследаванне культурнага суіснавання беларускага і літоўскага этнасаў.

Агульная колькасць студэнтаў на двух курсах (першым і чацвёртым) ВПУ складае 25 чалавек. Гэта адзінае месца ў Літве, дзе беларусы могуць атрымаць вышэйшую адукацыю на роднай мове.

Толькі міждзяржаўныя дамовы ў галіне адукацыі паміж Беларуссю і Літвой могуць даць пэўныя гарантыі для паспяховага функцыянавання не толькі кафедры як навуковага і метадычнага цэнтра, але і ўсёй сістэмы адукацыі на беларускай мове і зрабіць незваротным працэс адраджэння беларускай школы ў Літве. Такое пагадненне паміж міністэрствамі адукацыі Рэспублікі Беларусь і Літоўскай Рэспублікі было заключана яшчэ 27 чэрвеня 1994 года. Яно прадугледжвае перарывнасць і паслядоўнасць адукацыі ў Літве, вызначае асноўныя аспекты супрацоўніцтва і ахоплівае ўсе формы і ступені выхавання і навучання дзяцей, моладзі і дарослых. Гэта дае пэўныя гарантыі для атрымання адукацыі на роднай мове, спрыяе актывізацыі бацькоў.

Сёння на тэрыторыі Літвы працуе адна сярэдняя школа з беларускай мовай навучання — гэтая школа імя Ф. Скарыны ў Вільнюсе. У гэтым асноўная заслуга нашай кафедры, паколькі менавіта яна

аб'яднала вакол сябе намаганні беларускіх суполак, інтэлігенцыі і ўзяла на сябе вялікую частку арганізацыйных клопатаў. Трэба адзначыць таксама ролю Таварыства беларускай культуры, Таварыства беларускай школы, клуба аматараў беларускай праграмы на літоўскім тэлебачанні.

Акрамя названых навучальных устаноў 7 гадоў працавалі два беларускія класы ў Вісагінасе, дзе навучальны працэс значна ажывілі выпускніцы нашай кафедры Алена Бізукойц і Ірэса Палюлян. Цяпер класы расфарміраваны, а беларуская мова выкладаецца факультатывна. Я ж мяркую, што менавіта там ёсць усе падставы для аднаўлення беларускіх класаў, стварэння праз некаторы час асобнай сярэдняй школы. Падстава для гэтага — некалькі тысяч беларусаў сярод жыхароў горада, актыўная праца настаўнікаў, падтрымка Беларускага культурнага цэнтра "Крок".

На тэрыторыі Літвы пачалі яшчэ дзейнічаць беларуская школа ў санаторыі "Беларусь" у Друскінінкаі, дзе лечацца дзеці з Чарнобыльскай зоны, а таксама факультатывы па беларускай мове і літаратуры ў Шальчынкінаі. Зразумела, што для беларусаў, якія з'яўляюцца трэцяй па колькасці нацыянальнай меншасцю ў Літве (пасля палякаў і рускіх), гэтага недастаткова.

І ўсё ж патэнцыял беларускай супольнасці ў Літве досыць высокі. Сярод беларускага насельніцтва ёсць цікавасць да сваёй нацыянальнай школы, дзе дзіця зможа не толькі авалодаць усім аб'ёмам ведаў у межах праграмы дзяржаўнай сярэдняй школы, але і вывучыць мову, культуру і гісторыю Беларусі — гэта значыць стаць гарманічна развітай асобай у сваёй нацыянальнай стыхці. Патрэбна толькі большая ініцыятыва беларускіх суполак у пошуку і заахвочванні спецыялістаў, якія маглі б прафесійна займацца арганізацыяй усіх магчымых форм адукацыйнай працы.

Выстава

Малюнкі віленчука Пётры Сергіевіча з прыватных калекцый

Амаль усе жыццё вядомага беларускага жывапісца і графіка, урадженца вёскі Стаўрова цяперашняга Браслаўскага раёна

звязана з даваеннай Вільняй і пасляваенным Вільнюсам. У 1927 годзе ён закончыў мастацкі факультэт Вільняскага ўніверсітэта. Пасля вайны стаў заслужаным дзеячам мастацтва Літвы (1965). Стварыў партрэты многіх дзеячаў беларускай і літоўскай культуры. Выстаўляўся ў Вільнюсе, Мінску, у сябе на радзіме.

Пасля смерці П. Сергіевіча (1984) яго памяць была ўвекавечана ў Вільнюсе мемарыяльнай дошкай на доме па вуліцы Антакальнэ, дзе ён жыў.

А нядаўна ў Польшчы, у Беластоку і Гданьску, адбыліся выставы яго твораў, якія знаходзяцца ў прыватных калекцыях. Адной з самых актыўных арганізатараў выступіла беларусістка Алена Глагоўская (Гданьск). Па матэрыялах выстаў быў выданы каталог, адкуль узяты выявы дзвюх гравюр — партрэтаў будучага беларусіста Юрыя Туронка, бацькі якога паходзілі з Віленшчыны, і невядомай дзяўчынкі.

Святлана КАРПУЧОК.

Раман ВАЙНІЦКІ:
"Мы ганарымся школай на вуліцы Нябеснага промня..."

Пачатак на 5-й стар.

— Што ўяўляе сабой ваша школа сёння?

— У нас цяпер 170 вучняў. Прыязджаюць на вучобу дзеці беларусаў не толькі з Вільні, але і прыгарадаў. Нават з Вісагінаса, які знаходзіцца на аддаленасці ў 170 кіламетраў, прыязджала дзяўчынка. Потым Міністэрства адукацыі і навукі Літвы выдзеліла ёй месца ў інтэрнаце.

Наша школа — адзіная сярэдняя беларускамоўная школа па-за межамі Беларусі. І мы гэтым ганарымся. У першым класе зараз 12 вучняў. Цікава, што адны хлопчыкі. Гэта дзеці, якія нарадзіліся падчас пераўтварэнняў у Літве. Момент тады быў пераломны, нягэўны, дзяцей нараджалі мала. І як вынік — у пачатковых класах многіх літоўскіх школ мала вучняў. У Клайпедзе, напрыклад, 8 школ увогуле не маюць першых класаў. Не нараджаліся дзеці ў той час...

У выпускным класе ў нас зараз 23

вучні. Нашы выпускнікі маюць магчымасць паступаць у вышэйшую навучальную ўстанову як Літвы, так і Беларусі. Дарэчы, нашы вучні стаялі пераможцамі ў Літве на алімпіадах па літоўскай мове. Мы можам ганарыцца тым, што былыя выпускніцы Алена Базар і Наталія Бука, цяпер настаўніцы, удзельнічалі ў міжнародных экалагічных праектах. Былі запрошаны ў Беларусь, Прагу, адтуль дзяўчаты прывезлі дыпломы за 3-е месца. Пасля быў конкурс у Галандыі. Сярод прадстаўнікоў 37 краін нашы беларускі сталі першымі. У Літве на экалагічным конкурсе ў Клайпедзе таксама былі першымі. Занялі 2-е месца ў Швецыі...

— Хто выкладае ў школе? Адкуль вашы настаўнікі?

— Пачалося ўсё з бацькі аднаго хлопчыка, беларуса па паходжанні. Калі Літва прышла да незалежнасці, з'явіўся закон, які абвясчаў, што кожны прадстаўнік нацыянальнай

меншасці ў Літве мае права вучыцца на роднай мове. Мужчына гэты напісаў заяву ў Міністэрства адукацыі і навукі з просьбай, каб яго сын вучыўся на беларускай мове. Так Міністэрства пачало шукаць настаўнікаў, якія добра ведаюць беларускую мову і маюць педагагічную адукацыю.

Былі створаны беларускамоўныя класы. Да 1994 года адчуваліся цяжкасці з памяшканнем: дзеці займаліся то ў бібліятэцы, то ў майстэрнях... Потым школе было выдзелена памяшканне былога дзіцячага садка...

У нас працуюць зараз 30 настаўнікаў. Некаторыя пайшлі з Беларусі замуж у Літву, некаторыя ехалі за мужам, які тут працаваў. Ёсць нашы выпускнікі...

У Літве школы профільныя. У розных будынках месцяцца пачатковая, базавая, сярэдняя школы. Наша школа пад гэтыя правілы не падыходзіць. Мы лічымся сярэдняй школай. З першага класа дзеці

ў нас вывучаюць беларускую, літоўскую, рускую, англійскую мовы...

— Як вашы выпускнікі ўладкоўваюцца ў жыцці?

— Многія з тых, хто прадоўжыў навучанне і атрымаў вышэйшую адукацыю ў Беларусі, там і засталіся. Ёсць тыя, што жывуць і працуюць у Літве. Некаторыя выехалі на далейшую вучобу ў Англію... Традыцыйна ў лютым збіраюцца на вечар сустрэчы нашы былыя вучні. Гэта ўжо 10 выпускаў. Збіраецца чалавек пад 300...

— Якім бачыце лёс сваіх дзяцей?

— Мой старэйшы сын, таксама Раман Вайніцкі, вучыцца ў Беларускай дзяржаўнай медыцынскай універсітэце на 4-м курсе стоматалагічнага факультэта. Другі сын, Юрый, таксама вучыўся ў Мінску, у 2-м медыцынскім каледжы. Атрымаў прафесію зубнога тэхніка, зараз працуе ў Вільнюсе разам з маці. Самая малодшая — дачка Віялета, вучаніца 8-га класа нашай школы. Збіраецца атрымаць адукацыю эканаміста ў Беларусі...

Гутарылі Ганна МАХАВІКОВА і

Кацярына НЕМАГАЙ.

НА ЗДЫМКУ: Пасол Беларусі ў Літве У. ГАРКУН (у цэнтры) з вучнямі старшых класаў Віленскай сярэдняй школы імя Ф.Скарыны.

Вісакінас

У цэнтры падзей — "Крок"

Сёлета ў Вісакінасе адбудзецца значная для беларусаў Літвы падзея — Свята беларускай песні.

Беларускі культурны цэнтр "Крок" літоўскага горада Вісакінаса зарэгістраваны ў якасці грамадскай арганізацыі ў 1995 годзе. Арганізатар цэнтра і ў далейшым арганізатар яго работы — Алег Давідзюк. Цэнтр мае выдатныя ўмовы для работы: плошча памяшканняў цэнтра — 200 квадратных метраў. "Крок" з'яўляецца членам Згуртавання беларускіх арганізацый Літвы пад кіраўніцтвам Лявона Мурашкі, актыўна ўдзельнічае ў яго рабоце.

У Вісакінасаўскай сярэдняй школе "Атэйтэс" у 1996 годзе па ініцыятыве крокаўцаў былі арганізаваны класы з беларускай мовай навучання. Класы паспяхова функцыяніравалі 7 гадоў, пасля ў сувязі са зменамі ў сістэме літоўскай адукацыі (увядзенне "кошыка вучня") былі расфарміраваны. Аднак беларусы Вісакінаса не губляюць надзеі, што іх дзеці ўсё ж будуць мець магчымасць вучыцца на роднай мове. А пакуль што беларуская мова вывучаецца ў школе факультатывна, а таксама на курсах пры

БКЦ "Крок".

Аднак, несумненна, "тварам" "Кроку" з'яўляецца фальклорны ансамбль "Світанак", створаны ў 1997 годзе.

За гэты час ансамбль прымаў удзел ва ўсіх святах беларускай песні ў Літве. У 1997 годзе такое свята ладзіў Беларускі культурны цэнтр "Крок" у Вісакінасе. З самага пачатку ансамбль шмат гастралюе. Артысты "Світанку" выступалі ў Эстоніі, Латвіі (у 2003 годзе на святкаванні 10-годдзя беларускага таварыства "Уздым" у Даўгаўпілсе, на фестывалі славянскіх культур у Прэйлі), у Беларусі (2001, 2004 гады — фестываль "Пастаўскія перазвоны").

Найбольш значымі падзеямі сталі паездка на фальклорны фестываль у Кемі (Фінляндыя) пры падтрымцы Дэпартаменту нацыянальных меншасцей у 2002 годзе і ў Венгрыю на фестываль у Сегед у 2003 годзе. Для паездак выкарыстоўваецца ўласны аўтобус арганізацыі на 27 месцаў.

Восенню 2003 года ансамбль "Світанак" прымаў удзел у святка-

ванні 500-годдзя Панявежыса. Ужо двойчы ансамбль удзельнічаў у штогадовым фестывалі мастацтваў нацыянальных таварыстваў Літвы "Тут наш дом" у Тракаі.

Запомнілася артыстам ансамбля паездка на радзіму музыканта ансамбля Міхася Падобы ў вёску Ёды Віцебскай вобласці. Цяпер і іншыя артысты "Світанку" плануюць арганізацыю выступленняў у сваіх родных мясцінах. Трэба адзначыць, што ў ансамблі ўдзельнічаюць не толькі беларусы, але і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцей, якім падабаецца спяваць беларускія песні, вывучаць беларускія традыцыі і культуру.

У ансамбля, канешне, ёсць праблемы. Напрыклад, вельмі знізіліся сцэнічныя каштоўнасці. Па магчымасці "Крок" аднаўляе іх

сваімі намаганнямі, аднак на ўсё неабходнае не хапае сродкаў. Колькасны рост ансамбля абмежаваны цяпер менавіта гэтым — прыходзіцца адмаўляць людзям, якія жадаюць і ўмеюць танцаваць і спяваць, з-за таго, што ім няма ў чым выйсці на сцэну.

Па-ранейшаму калектыву напружана рэпетыруе, рыхтуючыся да канцэрта для жыхароў Вісакінаса. Канцэрт плануецца зрабіць дабрачынным — на карысць дзяцей, якія страцілі бацькоў.

...Кожны вечар у цэнтры "Крок" гарыць святло, а значыць, будучы новыя справы і песні!

НА ЗДЫМКУ:

артысты "Світанка".

Ірына ДАМІНІКЕВІЧ

(КУЗНЯЦОВА),

член Рады БКЦ "Крок".

Майстэрня

Выцінанка

Урок IV

Выцінанка як від народнага дэкаратывна-бытовага мастацтва прайшла на Беларусь за кароткі час даволі складаны шлях развіцця. Былі і перыяды заняпаду, і перыяды росквіту. Сёння мы назіраем пераўвасабленне традыцыйнай выцінанкі ў нешта іншае, назіраем, як яна адаптуецца да сучаснага жыцця.

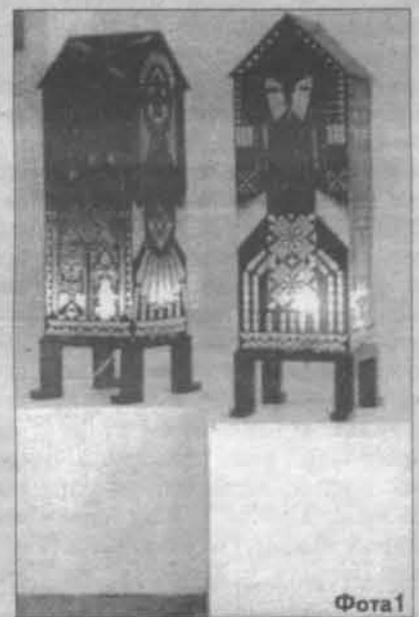
Адпала неабходнасць у папярочных упрыгожваннях вясковага жылля, але творчы струмень не перапыніўся. Самымі жывучымі аказаліся простыя сялянскія, якія выразаюцца пад Новы год амаль у кожнай сям'і. Іх можна пабачыць і ў дзіцячых садках, і ў школах, і ў крамах.

Сучасны інтэр'ер ставіць перад старажытным мастацтвам новыя задачы. З'яўляюцца новыя матэ-

рыялы, якія сучасныя мастакі выцінанкі паспяхова асвойваюць. Гэта і фальга, і самаклейная папера. Каляровая гама сучасных вырабаў таксама пашырылася. Адзначым, што самадзейных майстроў выцінанкі найбольш прыцягваюць яркія колеры і раслінныя формы выразаў. Гэты натуральны працэс развіцця мастацтва выкліканы агульнымі грамадскімі зменамі. Сёння мастакі шукаюць новыя формы і вобразы.

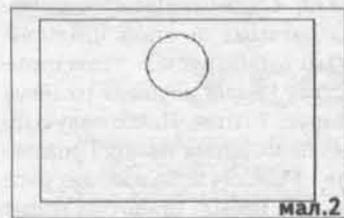
Цікава працуюць у накірунку адаптацыі выцінанкі да сучасных умоў выкладчыкі і студэнты аддзялення дэкаратывна-прыкладнага мастацтва Маладзечанскага музычнага вучылішча імя Міхала Клеафаса Агінскага. Тут распрацаваны аўтарскія праграмы па разьбе па дрэву, саломалляцтву, аплікацыі і выцінан-

цы. Студэнты вывучаюць гісторыю рамства, авалодваюць тэхнічнымі прыёмамі вырэзвання, вывучаюць вобразы архаічнага мастацтва і на гэтай глебе ствараюць свае кампазіцыі. Заўсёды цікава прысутнічаць на абароне дыпломных прац студэнтаў. Напрыклад, асвятляльнікі "Хатнія духі" Юліі Шчуцкай (фота 1) зроблены з матывага шкла і аздаблены выцінанкамі. Навучэнцы афармляюць таксама шкляныя дзверы, вокны, робяць ілюстрацыі да дзіцячых казак. Выцінанка паспяхова ўваходзіць у мастацтва афармлення, асвойвае і станкавы накірунак і манументальны: афармленне кніг, часопісаў, паштовак, календароў і афармленне інтэр'ера, мэблі, нават канцэртных пляцовак.

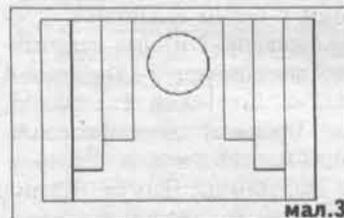

Фота 1

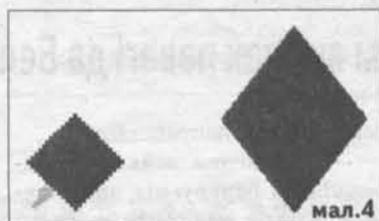
Сёння мы паспрабуем пры дапамозе выцінанкі аформіць памяшканне да свята. Для гэтага нам спатрэбіцца эскіз (схе-

мал.2

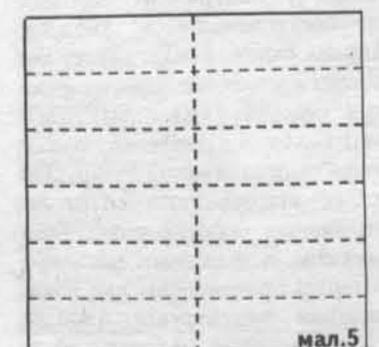

мал.3

мал.4

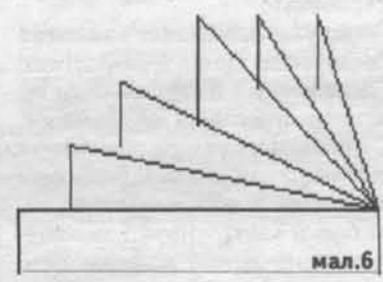
вялічання эскізы маленькіх, якія выразаліся на папярэдніх уроках. Аднак, заўважце, што прарэзаныя адтуліны павінны павялічвацца прапарцыянальна ўсяму вырабу. Калі мы пакінем адтуліны маленькімі, то на большай адлегласці іх цяжка будзе заўважыць, і ўся наша ювелірная праца прападзе дарма.

мал.5

Параўнайце памеры рабчых адтулін на мал.4.

Пры афармленні можам выкарыстаць прыёмы складвання побач з выразаннем. Напрыклад, цэнтральную разетку зробім з двух квадратных аркушаў 50x50 см. Складваем абодва

мал.6

аркушы "гармонікам" (мал.5), як мы рабілі з палоскай паперы на II уроку.

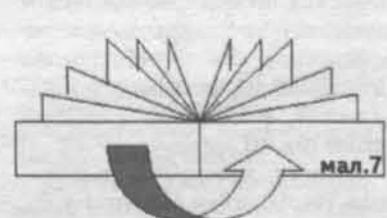
Пасля "гармонік" складваем на доўгім боку ўдвая (мал.6).

З аднаго боку "веера" робім прарэзкі, але не вельмі вялікія, каб не парушыць рэбры жорсткасці паперы, каб "веер" трымаў форму. Зрабіце яшчэ адзін такі ж "веер". Абодва замацуйце разам, каб атрымала-

ся кола (мал.7).

Размяшчэнне арнаменту на бакавых палотках можа быць як на фіранках альбо на ручніках (мал.8).

Мы можам выразаць некалькі такіх ручнікоў і размясціць іх у памяшканні пад розным нахілам. Вялікія аркушы паперы валодаюць пластычнасцю, падобнай да пластычнасці тканін, таму іх можна драпіраваць, рабіць адвольныя складкі. Акрамя таго, мы можам дадаць каляровую аплікацыю, што

мал.7

зробіць афармленне больш эфектным.

Выцінанка дае

мал.8

нам шырокую прастору для фантазіі. Цяпер вы авалодалі асноўнымі прыёмамі вырэзвання, пазнаёмліся з традыцыйнымі вобразамі беларускай выцінанкі.

Жадаем вам творчага натхнення і поспехаў у захаванні і далейшым развіцці традыцый гэтага простага і адначасова вельмі цікавага віду народнага мастацтва!

Наталля СУХАЯ,
кіраўнік секцыі выцінанкі
Беларускага саюза майстроў
народнай творчасці.

Літоўскі архіпастыр родам з Міцюнаў

Мала хто ведае, што адзін з самых вядомых каталіцкіх дзеячаў Літвы апошняга часу Юліёнас Стэпанавічус (Сцяпанавічус) паходзіць з Гродзеншчыны. Ён не трапіў нават у беларускія энцыклапедычныя даведнікі.

А між тым у нас ёсць усе падставы ганарыцца нашым суайчыннікам. Ю. Стэпанавічус нарадзіўся 18 кастрычніка 1911 года ў сям'і літоўскіх сялян з вёскі Міцюны. Цяпер гэта так званы Гервяцкі край, літоўскі этнічны энклаў на тэрыторыі Астравецкага раёна Гродзенскай вобласці, а ў пачатку XX стагоддзя, калі нарадзіўся святар, Міцюны ўва-

ходзілі ў Ашмянскі павет Віленскай губерні. Дзіцячыя гады малага Юлюкаса былі не з лёгкіх. Бацька падчас Першай сусветнай вайны быў прызваны ў царскую армію, трапіў у палон і прабыў у нямецкай няволі чатыры гады. У 1916 годзе памёрла маці. Хлопчыка забрала да сябе хросная маці Людвіка Петрык з хутара Гібрда, што непадалёку ад Гервят. Вярнуўшыся ў 1918 годзе з палону, бацька ажаніўся з хроснай.

Першым настаўнікам Ю. Стэпанавічуса быў бацька, затым хлопчык вучыўся ў Гервяцкай пачатковай школе. З ранняга дзяцінства ён меў цягу да рэлігіі, часта наведваў гервяцкі касцёл, падоўгу стаяў каля свайго любімага бакавога алтара з выявай св. Георгія, які з кап'ём у руках перамагае змея. Назіраючы за гэтым, бацька часта гаварыў сыну: "Юлюк, будзеш пастырам, аднак пасвіць будзеш не проста статак, а Божых авечак".

Да паступлення ў гімназію хлопчыка рыставаў плябан гервяцкага касцёла Якаваніс. Арыфметыкай жа з ім займаўся бацька. Восенню 1921 года на коніку ён і адвёз Юлюкаса ў Вільню. Хлопчыка прынялі ў адну з першых літоўскіх гімназій — імя Вітаўта Вялікага. Пасяліўся Юліёнас у Літоўскім прытулку. Польскія ўлады ўсяляк перашкаджалі дзейнасці літоўскай гімназіі (дарэчы, як і беларускай): то адбіралі памяшканне, то выганялі вучняў і служачых гімназіі з Літоўскага прытулку, таму хлопчыку давялося наймаць прыватную кватэру. Былі цяжкасці з харчаваннем. Клапатлівы бацька, як мог, стараўся падтрымліваць сына: даволі часта наведваў хлопца, але не так лёгка было за 70 кіламетраў дабірацца да Вільні на коніку (на дарогу туды і назад ішло трое сутак). І ўсё ж, нягледзячы на ўсе цяжкасці, Юліёнас у 1930 годзе скончыў гімназію і восенню таго ж года паступіў у Віленскую ду-

хоўную семінарыю, якую скончыў 21 чэрвеня 1936 года са ступенню магістра тэалогіі. Першую службу (прыміццю) правёў 5 ліпеня ў гервяцкім касцёле, а першым месцам службы была Радунь. Аднак ужо праз два тыдні ён быў пераведзены капелянам у Гродзенскую польскую бернардынскую школу для дзяўчынак.

У 1939 годзе, калі пачалася Другая сусветная вайна, Ю. Стэпанавічус быў прызначаны плябанам у Палушу, а праз нейкі час у Новыя Даўгелішкі (цяпер Ігналінінскі раён, Літва), дзе служыў на працягу ўсёй вайны, дапамагаючы па меры магчымасцей сваім парафіянам перажыць цяжкія часы. У 1946 годзе архібіскуп М. Райніс прызначыў ксяндза Стэпанавічуса плябанам у мястэчка Гадуцішкі (Швянчонскі раён). Парафія была даволі вялікая і стракатая ў нацыянальных адносінах. Побач з літоўцамі і палякамі жылі беларусы. Давалася ў знакі складаная гісторыя гэтай зямлі. Частка вернікаў, хоць і была ў меншасці, ставіла шмат амбіцыйных патрабаванняў, але ксяндз Юліёнас стараўся, каб ніхто з парафіян не быў пакрыўджаны. Працуючы ў Гадуцішках, ён клапаціўся і пра вернікаў-католікаў, якія жылі па суседству на тэрыторыі Беларусі: ведаючы з дзяцінства беларускую мову, наведваў хворых, спавядаў іх, удзельнічаў у пахаваннях. Гадуцішскі плябан адначасова

з'яўляўся і дэканам Швянчонскага дэканата, што таксама патрабавала шмат працы. Аднак ксяндз Стэпанавічус ніколі не баяўся цяжкасцей.

Летам 1955 года папа рымскі Пій XII намінаваў кс. Стэпанавічуса намінальным біскупам і прызначыў яго памочнікам вільнюскага біскупа К. Палтарокаса. 11 жніўня 1955 года ў Пянявежыскім кафедральным касцёле прайшло высвячэнне (кансекрацыя) ксяндза Юліёнаса ў біскупа, і ён быў пераведзены ў Вільнюс. У 1958 годзе памёр біскуп Палтарокас, і біскуп Стэпанавічус пачаў выконваць абавязкі Апостальскага адміністратара Вільнюскай архідыяцэзіі і Пянявежыскай дыяцэзіі. Аднак атэістычна настроеным уладам не спадабаўся вельмі ўжо актыўны біскуп. Яны запатрабавалі, каб ён не дапускаў да ўдзелу ў працэсах моладзь, не дазваляў маладым людзям прыслугоўваць падчас правядзення імшы, спяваць у касцельным хоры. У рэшце рэшт, 18 студзеня 1961 года Савет па рэлігійных справах падпісаў, каб біскуп неадкладна пакінуў Вільнюс і перабраўся ў горад Жагарэ (Іонішскі раён, на мяжы з Латвіяй). На 28 гадоў быў забаронены ўезд Ю. Стэпанавічусу ў Вільнюс, амаль на тры дзесяцігоддзі ён быў адлучаны ад вільнюскіх святыхняў.

У Жагарэ біскуп выконваў пастырскія абавязкі: вёў службу, казаў пропаведзі, спавядаў

вернікаў. Сваё выгнанне пераносіў з годнасцю і прышлівацю. Урэшце, 28 снежня 1988 года, калі пачалася "перабудова", яму было дазволена вярнуцца ў Вільнюс. Ён зноў выконваў абавязкі Апостальскага адміністратара. Яго клопатам 5 студзеня 1989 года была нанова высвечана Віленская архікатэдра, якая на працягу многіх гадоў, будучы ператворанай у карцінную галерэю, служыла іншым мэтам. 7 лютага 1989 года Ян Павел II надаў Ю. Стэпанавічусу тытул архібіскупа і прызначыў яго кіраўніком (ардынарам) Вільнюскай архідыяцэзіі. 4 сакавіка 1990 года ў катэдру на сваё пудатворнае і святое месца стараннямі архібіскупа быў вернуты сярэбраны саркафаг і рэліквіі святога Казіміра, які ўшаноўваецца і католікамі Беларусі. Ю. Стэпанавічус суправаджаў працэсію вяртання. Каля труны апекуна былога Вяліка-

га Княства Літоўскага ён сказаў вельмі эмацыянальнае казанне, звернутае да моладзі.

Цяжкая хвароба абарвала 18 чэрвеня 1991 года высакароднае жыццё нашага земляка архібіскупа Юліёнаса Стэпанавічуса, якое пачалося ў вёсцы Міцюны Гервяцкай парафіі. Дарэчы, архібіскуп ніколі не забываў пра родныя мясціны, заўсёды памятаў і клапаціўся пра Гервяцкую парафію і яе касцёл. Пахаваны архіпастыр у крышце Архікатэдральнага сабора, побач з саркафагам св. Казіміра і дамавінамі вялікіх літоўскіх князёў.

Яніна КІСЯЛЁВА,
супрацоўніца
Беларускага дзяржаўнага
архіва-музея літаратуры
і мастацтва.

НА ЗДЫМКАХ: партрэт Ю. Стэпанавічуса работы нашай зямлячкі Біруты Куцкайтэ (Вільнюс); Ю. СТЭПАНОВІЧУС на прыёме ў палы Яна Паўла II

Станіслаў БУКО, старшыня Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей (Мінск):

"Паважлівыя адносіны ўлад Літвы да нашых суайчыннікаў мы ўспрымаем як знак павагі да Беларусі"

Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар. та таксама ўжо стала добрай традыцыяй у адносінах да суайчыннікаў за мяжой.

— Якія самыя значныя мерапрыемствы былі праведзены суайчыннікамі ў Літве ў мінулым годзе?

— Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы і рэгіянальных беларускіх арганізацый традыцыйна праводзяць шмат розных мерапрыемстваў. Прайшлі мерапрыемствы, прысвечаныя 60-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў: вечары памяці, канферэнцыі, круглыя сталы з удзелам ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны і прадстаўнікоў Пасольства Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы, дэманстрацыя дакументальных фільмаў, фотавыставы і выставы літаратуры па ваенна-патрыятычнай тэматыцы, ускладанне кветак і вянкаў да магіл загінуўшых саветскіх салдат.

Адбылася прэзентацыя цыкла вершаў "Рассвет в июне" беларускага паэта В.Краўцова, які пражывае ў Вісагінасе. Беларускія суайчыннікі прымалі актыўны ўдзел у святкаванні Дня Рэспублікі, наведвалі канцэрты беларускіх выканаўцаў, мастацкія выставы, прэзентацыі. Праводзіліся круглыя сталы, вечары паэзіі і драматургіі па творчасці беларускіх пісьмнікаў у Беларускім літаратурна-мастацкім музеі, які быў адкрыты пры садзейнічанні Пасольства Згуртаваннем грамадскіх арганізацый ў Вільнюскай сярэдняй школе імя Ф.Скарыны.

Наогул, хацелася б падзякаваць Пасольствам Беларусі ў Вільнюсе і Літвы ў Мінску за тую ўвагу, канкрэтную дапамогу арганізацыям, адпаведна, беларускай меншасці ў Літве і літоўскай — у Беларусі. Гэта — надзейныя партнёры ў высакароднай справе ўзмацнення нашай культурнай паязы, бо нішто нас не звязвае

таксама, як нашыя нацыянальныя меншасці.

— Ці адбыліся змены ў рабоце з Літвой пасля ўступлення яе ў Еўрасаюз?

Ва ўзаемаадносінах Камітэта з беларускімі арганізацыямі Літвы, Пасольствам і Дэпартаментам ніякіх значных змен не адбылося. Супрацоўніцтва па-ранейшаму застаецца плённым і ўсебакова адкрытым. А вось дакументы сталі больш канкрэтнымі і змястоўнымі. Гэта лепшы паказчык таго, што нашы дзелавыя стасункі развіваюцца станоўча. Напрыклад, з 2004 года было вырашана: акрамя агульных задач узаемадзеяння ў пагадненні аб супрацоўніцтве з літоўскім бокам, вызначыць і канкрэтныя, найбольш цікавыя праекты.

Вельмі цікавай, напрыклад, бачыцца ідэя арганізацыі буйных сумесных мерапрыемстваў з удзелам беларускіх суполак Літвы і літоўскіх ў Беларусі, тут нам

ёсць над чым папрацаваць.

— Ці маецца нейкае супрацоўніцтва беларускіх арганізацый Літвы з асобнымі рэгіёнамі ў Беларусі, і як да нашых суайчыннікаў адносяцца мясцовыя ўлады Літвы?

— Трэба адзначыць, што ніколі не ўзнікала ніякіх складаных праблем і непаразуменняў у гэтым пытанні. Напрыклад, мясцовыя ўлады Беларусі падтрымліваюць сувязі са сваімі знакамітымі землякамі за мяжой, удзельнічаюць у падтрымцы асобных праектаў суайчыннікаў замежжа. Акрамя гэтага, вялікую ўвагу мы надаем арганізацыі ўзаемакарных стасункаў мясцовых рэгіёнаў Беларусі з рэгіёнамі праживання суайчыннікаў. І беларускія грамадскія суполкі ў гэтым адыгрываюць значную ролю. Гэта значыць, што пэўным рэгіёнам Беларусі прапанаваны для наладжвання партнёрскіх адносін пэўныя арганізацыі беларусаў за

мяжой. Суайчыннікі атрымліваюць магчымасць стаць прадстаўнікамі беларускіх прадпрыемстваў і нават асобных рэгіёнаў Беларусі ў Літве. Найбольшую цікакасць да Літвы маюць Гродзенская і Мінская вобласці, дзе рэгіёны ўжо набылі станоўчы вопыт працы ў гэтым накірунку. Добрыя адносіны ў нашых суайчыннікаў складваюцца і з мясцовымі ўладамі Літоўскай Рэспублікі. Шмат праектаў дыяспары рэалізуецца менавіта пры іх непасрэднай падтрымцы. Наогул, беларусаў усюды паважаюць за добра-згчлівасць, памяркоўнасць і сціпласць, а паважлівыя адносіны ўлад Літвы да нашых суайчыннікаў мы ўспрымаем як знак павагі да Беларусі.

Упэўнены, што нашы сяброўскія стасункі з Літвой будуць і надалей падтрымлівацца не толькі на афіцыйным узроўні, але і на ўзроўні народнай дыпламатыі.
Гутарыла Кацярына НЕМАГАЙ.

Ракурс

Адна дыяспара на дзве краіны

Нашчадкі літвакоў падтрымліваюць Беларусь.

Беларусь і Літву аб'ядноўвае не толькі агульная мяжа, але і цэлыя дыяспары, гісторыя з'яўлення якіх на нашых землях адыходзіць у глыбіню стагоддзяў. Нашчадкі яўрэйска-літвакоў, якія жывуць зараз па ўсім свеце, не лічаць патрэбным аддзяляць свае літоўскія карані ад беларускіх, і падтрымліваюць абедзве дзяржавы ў іх імкненні да дыялогу і дабрабыту. Аб гэтым карэспандэнту "Голасу Радзімы" Паліне СЯНКЕВІЧ расказаў кіраўнік буйнейшага рэгіянальнага Еўра-Азіяцкага аддзялення Сусветнага яўрэйскага кангрэсу (ЕАЯК), Аляксандр МАШКЕВІЧ.

спублікі Валдасам Адамкусам. Цяпер ідзе працэс абмеркавання рэалізацыі такой ідэі ў Беларусі.

— Ці азначае гэта, што вы лічыце сваім абавязкам падтрымліваць радзіму вашых продкаў?

— Безумоўна. І ў першую чаргу, праз умацаванне яе статусу паўнапраўнага суб'екта міжнароднага, міжэтнічнага і міжрэлігійнага дыялога, ініцыяванага прэзідэнтам Казахстана Нурсултанам Назарбаевым, які вядзецца з нашым удзелам на ўзроўні кіраўнікоў дзяржаў і канфесій.

Сёння, калі тэарысты спрабуюць апраўдаць свае ўчынкi лозунгамі "бараць-

вы, — большасць, і менавіта іх голас можа надаць дынаміку працэсу блізкаўсходняга ўрэгулявання.

Аб гэтым сведчыць падпісанне ў 2002 годзе Сумесны Мемарандум аб асуджэнні тэрарызму і адсутнасці сур'ёзных супярэчнасцей паміж іудаізмам і ісламам.

— Якія тэмы для такога дыялога з Беларуссю і яе суседзямі маглі б стаць актуальнымі?

— Я ўжо гаварыў аб пазітыўнай ініцыяцыі сусветнай супольнасці да беларускай і літоўскай мадэляў грамадзянскай згоды. І наш Кангрэс высока ацэньвае імкненне гэтых краін падзяліцца сваім вопытам з суседнімі дзяржавамі.

Акрамя таго, мы з разуменнем адносімся да заклапочанасці многіх усходне-еўрапейскіх краін, якія, як правіла, нядаўна ўступілі ці імкнуцца ўступіць у ЕС, хваляючыся званамі "новага антысемітызму", якая ідзе на іх з Заходняй Еўропы.

Сустрэчы дэлегацыі ЕАЯК з прэзідэнтамі Балгарыі, Латвіі і Грузіі паказалі, што лідэры гэтых дзяржаў поўныя рашучасці актывна супрацьстаяць адроджэнню неанацизму на кантыненте. Але, лічу, што без падтрымкі Беларусі і Літвы, перамога такога антыфашысцкага фронту не будзе канчатковай.

— Тады трэба разумець, што вы не збіраецеся абмяжоўваць барацьбу з антысемітызмам перыметрам рэгіёна адказнасці ЕАЯК — Еўропай і Азіяй?

— Ёсць яшчэ Аўстралія і Новая Зеландыя, чые яўрэйскія абшчыны таксама ўваходзяць у ЕАЯК. Супрацьстаяць юдафобіі зараз неабходна, працуючы ва ўзаемадзе-

яванні з самым шырокім колам дзяржаўных і грамадскіх дзеячаў на ўсім мацерыку Зямлі — ад прэм'ер-міністра Ізраіля Арыеля Шарона да караля Марока Махамеда IV і амерыканскага сенатара Хілары Клінтан.

— Ці захавецца пры такой вялікай геаграфіі ваша цікавасць да Беларусі і Літвы?

— Зямля, дзе я ў віцебскай сінагозе ўпершыню дакрануўся да традыцый свайго народа, увесь гэты благаслаўлены Усявышнім край, дзе з'явіліся на свет ці жывуць родныя мне людзі, будзе заўсёды ў маім сэрцы.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр МАШКЕВІЧ; у час сустрэчы з прэзідэнтам Літвы Валдасам АДАМКУСАМ (у цэнтры).

— Аляксандр Антонавіч, што, на ваш погляд, аб'ядноўвае беларускіх і літоўскіх яўрэйў?

— Перш за ўсё, унікальны вопыт пастаяннага ўзаемадзеяння на працягу некалькіх стагоддзяў: ад узроўню адзінага кіравання суполкамі да разнастайных сваяцкіх і сямейных сувязей.

Да прыкладу, сам я — нашчадак выхадцаў з Беларусі, але мае сваякі жывуць і ў Літве.

— Тым не менш, працуючы зараз у Казахстане, вы адчуваеце сябе прадстаўніком беларускага, літоўскага ці ўсё ж казахскага яўрэйства?

— Мяркую, што пост кіраўніка яўрэйскага кангрэсу Казахстана, дзейнасць якога вызначаюць разам з ЕАЯК, сведчыць аб прызнанні ў маіх землях — казахскіх яўрэйў.

Многія з іх беражліва захоўваюць памяць аб сваіх беларускіх і літоўскіх каранях, цікавяцца навінамі з краін, адкуль у Цэнтральную Азію перасяляліся іх продкі.

— Такая канцэнтрацыя яўрэйў — выхадцаў з Беларусі — выключная асаблівасць Казахстана?

— Не. Хутчэй, гэта правіла, якое характэрна для большасці яўрэйскіх дыяспар, аб'яднаных ЕАЯК на трох кантынентах. У іх — ад астравоў Акеаніі да дзяржаў, якія нядаўна ўступілі ў Яўрэйскі саюз — вельмі значная доля людзей, якія маюць продкаў з Літвы ці Беларусі.

У 2004 годзе мы падтрымалі скліканне і правядзенне II Сусветнага кангрэсу яўрэйў Літвы ў Вільнюсе. Аб гэтым ішла гаворка ў час леташняй сустрэчы дэлегацыі ЕАЯК з прэзідэнтам Літоўскай Рэ-

бы за веру", вельмі важна аддзяліць гэта зноў ад права грамадзян на свабоду веравызнання.

Таму прыцягненне ў ходзе дыялогу ўвагі да беларускага, як і да літоўскага, вопыту захавання грамадзянскага міру на аснове талерантнасці і ўзаемаўзабагачэння культур, будзе спрыяць умацаванню пазіцыі дзвюх суседніх дзяржаў на міжнароднай арэне.

— А ці ёсць у дыялогу, у якім вы прымаеце ўдзел, якія-небудзь вынікі?

— Іх ужо шмат. У першую чаргу, гэта зніжэнне напружання паміж яўрэйскімі дыяспарамі і паслядоўнікамі ісламу, якія жывуць за межамі арабскага свету.

Такіх мусульман, сярод якіх, між іншым, ёсць прадстаўнікі Беларусі і Літ-

Парадак атрымання дапамогі спрощваецца

Прэзідэнт Беларусі даручыў у бліжэйшы час спраціць парадак атрымання фізічнымі асобамі дабрачыннай замежнай дапамогі, штомесячная сума якой не перавышае 30 базавых велічынь — 720 тысяч рублёў.

Гэтыя сродкі можна будзе адразу атрымаць у банку. Пры гэтым адпадае неабходнасць у адкрыцці рахунку і звароту ў Дэпартамент па гуманітарнай дзейнасці Упраўлення справамі прэзідэнта Беларусі за атрыманнем адпаведнага рэгістрацыйнага пасведчання.

Схема рэгістрацыі і атрымання замежнай дапамогі, сума якой перавышае 30 базавых велічынь, застаецца ранейшай. Першапачаткова сродкі пералічваюцца на адкрыты ў банку дабрачынны рахунак, а затым неабходна звяртацца ў Дэпартамент па дабрачыннай дзейнасці, дзе выдаецца адпаведнае рэгістрацыйнае пасведчання.

Дэмаркацыя мяжы

Беларусь фактычна завяршыла фізічную дэмаркацыю 650 кіламетраў дзяржаўнай мяжы з Літвой. Зараз праводзіцца мерапрыемства, звязаныя з зацвярджэннем адпаведных дакументаў.

Аб гэтым паведаміў старшыня Дзяржаўнага камітэта пагранічных войскаў Аляксандр Паўлоўскі ў ходзе цырымоніі падпісання рашэння на ахову дзяржаўнай мяжы Рэспублікі Беларусь у 2005 годзе.

Шануецца памяць Марціна

Пачобута-Адлянцкага

Адзін са шматлікіх дварыкаў Вільнюскага ўніверсітэта носіць імя Марціна Пачобута-Адлянцкага, беларускага, літоўскага і польскага астранома і асветніка, ураджэнца вёскі Саломенка цяперашняга Гродзенскага раёна.

Тут жа ўзвышаецца адна з першых у Еўропе астранамічных абсерваторыяў, якую ён арганізаваў і ўзначальваў у 1765-1807 гадах. М. Пачобута-Адлянцкі вучыўся ў Гродне, Полацку і Слуцку. Веў назіранні зорак, планет і астрэйдаў, выявіў невядомае сузор'е. Быў сябрам Лонданскага каралеўскага таварыства і Парыжскай акадэміі навук. Дворык М. Пачобута-Адлянцкага ўвекавечаны на жывацісных палатнах і паштоўках.

Святлана КАРПУЧОК.

Канстытуцыйны суд прызнаў рашэнне Мінгарвыканкама неправамерным

Па рашэнні Канстытуцыйнага суда за сакавіка 2005 года зборанне платы за знаходжанне замежных грамадзян у Мінску прызнана неправамерным.

Па словах старшыні Канстытуцыйнага суда Беларусі Рыгора Васілевіча, у снежні мінулага года з нагоды рашэння Мінгарвыканкама, прынятага ў красавіку 1996 года, "Аб рэгістрацыі замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, якія часова знаходзяцца ў Мінску, і кампенсацыі адпаведных выдаткаў гарадской гаспадаркі" ў Канстытуцыйны суд звярнулася жыхарка Мінска. Сітуацыя аказалася парадаксальнай: да яе прыязджае дачка, у якой грамадзянства іншай дзяржавы. А адзначаным рашэннем прадугледжана выплата збору ў памеры 20 працэнтаў ад мінімальнай заробатнай платы за кожны дзень пражывання ў Мінску замежнага грамадзяніна.

Пасля звяртання мінчанкі Канстытуцыйны суд прааналізаваў увесь спектр нарматыўна-прававых актаў, пачынаючы з Канстытуцыі (часам яна дае прамы адказ), Закон "Аб бюджэце" і шэраг іншых заканадаўчых актаў, таксама кампетэнцыю Мінгарвыканкама, і палічыў, што адзначанае рашэнне ў гэтай частцы з'яўляецца неканстытуцыйным і такая плата ўзымацца не можа, адзначаў Р. Васілевіч.

Абвестка

У Цэнтральны суд г. Мінска паступіла заява аб прызнанні без вестак адсутным Юрыя Аляксандравіча Вярбілы, 29.03.1972 года нараджэння, ураджэнца горада Міёры Віцебскай вобласці, які пражываў па адрасе: г. Мінск, вул. Кахоўская, 45-20.

Просьба да ўсіх грамадзян і юрыдычных асоб, якія маюць якія-небудзь весткі пра Ю.А.Вярбілу, паведаміць пра іх суду Цэнтральнага раёна Мінска (г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 10, пакой 9) на працягу двух месяцаў з дня апублікавання.

Кансультацыі

Усё пра беларускія візы ў Літве

АДРАСЫ І ЧАС ПРАЦЫ БЕЛАРУСІХ КОНСУЛЬСКИХ УСТАНОВ

У Літве дзейнічае Пасольства Рэспублікі Беларусь, у якім ёсць консульскі аддзел. Вось вычарпальная інфармацыя аб ім:

Адрас: Maitinës, 41, 03113 Vilnius-9

Тэлефоны: 213 22 55, 213 33 22

Факс: 233 06 26

e-mail: consulate@belarus.lt

<mailto:consulate@belarus.lt>

веб-сайт: lithuania@belembassy.org

Час працы: панядзелак, аўторак, чацвер з 8.30 да 16.30, пятніца з 8.30 да 15.00, абедаенны перапынак з 12.00 да 13.00.

ПЕРАЛІК НЕАБХОДНЫХ ДАКУМЕНТАЎ

ДЛЯ АТРЫМАННЯ ВІЗ

Для атрымання аднаразовай, двухразовай ці трохразовай дзелавой ці гасцявой візы тэрмінам на 30 дзён у консульскі аддзел пасольства неабходна прадставіць: запоўненую візавую анкету з наклеенай фатаграфіяй і дакладным указаннем адраса юрыдычнай ці фізічнай асобы, якую мае намер наведаць грамадзянін

Літвы ў Беларусі, медыцынскі страхавы поліс. Для афармлення гэтых жа віз на больш доўгі тэрмін (да 90 дзён) дадаткова неабходна запрашэнне: для дзелавой

КОШТ БЕЛАРУСІХ ВІЗ, ТЭРМІНЫ ІХ АФАРМЛЕННЯ

Назва візы	Кошт за афармленне візы тэрмінам на 5 дзён (ёўра/літвы)	Кошт за афармленне тэрмінам 72 гадзіны (ёўра/літвы)	Кошт за афармленне тэрмінам 48 гадзін (ёўра/літвы)
Аднаразовая дзелавая, гасцявая, турыстычная	20 / 70	45 / 157,5	55 / 192,5
Двухразовая дзелавая, гасцявая, турыстычная	30 / 105	55 / 192,5	65 / 227,5
Трохразовая дзелавая, гасцявая, турыстычная	40 / 140	65 / 227,5	75 / 262,5
Аднаразовая транзітная	10 / 35	35 / 122,5	45 / 157,5
Двухразовая транзітная	18 / 63	43 / 150,5	53 / 185,5
Двухразовая для наведвання магіл блізкіх сваякоў	0	0	0

Бесплатна афармляюцца візы асобам ва ўзросце ад 65 гадоў і старэйшым.

візы — ад юрыдычнай асобы Рэспублікі Беларусь, зарэгістраванай ў адпаведнасці з заканадаўствам, для гасцявой візы — арыгінал, аформлены ў органах па грама-

дзянству і міграцыі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

Для атрымання аднаразовай, двухразовай ці трохразовай турыстычнай візы тэрмінам да 30 дзён патрабуюцца: анкета з фатаграфіяй, ваўчар беларускай турыстычнай арганізацыі.

Для атрымання віз для наведвання магіл блізкіх сваякоў (два разы на працягу календарнага года па 10 дзён) прадстаўляюцца: анкета з фатаграфіяй, даведка мясцовых органаў улады аб захаванасці магілы і дакумент, які пацвярджае блізкае сваяцтва.

Для транзітнай візы трэба мець анкету з фатаграфіяй, копію візы краіны напрамку ці вёда на жыхарства ў ёй. Ва ўсіх выпадках патрабуюцца пашпарт і квітанцыя аб аплаце консульскага збору.

АПОШНІЯ ЗМЭНЫ У КОНСУЛЬСКИХ ПРАВІЛАХ, ПЛАНЫ ПА ДАЛЕЙШАМУ СПРАШЧЭННЮ ПАЕЗДАК ГРАМАДЗЯН ДВУХ КРАІН.

За апошні час рэалізаваны шэраг

мер, якія спрацілі працэдуру перасячэння беларуска-літоўскай мяжы. У прыватнасці, па ініцыятыве беларускага боку 24 студзеня 2005 года набыла моц заключаная шляхам абмену нотамі дамоўленасць, якая прадугледжвае зніжэнне з 70 да 65 гадоў узрост грамадзян, якія маюць права на атрыманне бесплатных віз.

Раней бакі дамовіліся аб тым, што па ноты МЗСаў уладальнікам дыпламатычных і службовых пашпарты, як правіла, могуць афармляцца шматразовыя візы тэрмінам да аднаго года.

Аднаменна неабходнасць наяўнасці запрашэння для аднаразовых дзелавых і гасцявых паездак (для літоўцаў — на тэрмін да 20 дзён, для беларусаў — на тэрмін да 10 дзён).

Зараз бакі разглядаюць магчымасць зніжэння памераў збору за выдачу віз на аснове прыняцця ўзаемнасці.

Інфармацыя прадастаўлена Консульскім упраўленнем МЗС Беларусі.

Віргінія ТАРНАЎСКАЙТЭ, старшыня рэспубліканскай грамадскай арганізацыі "Беларуская абшчына літоўцаў":

"У нашых дамах — літоўскі дух"

— 3 часу стварэння нашай абшчыны прайшло 10 гадоў. У мінулым годзе мы адзначалі гэтую дату ў новым памяшканні ў цэнтры Мінска, якое арандуем на сродкі Дэпартамента міграцыі і нацыянальных меншасцей Літвы, ён жа фінансаваў рамонт і закупку мэблі. Адчувальнай была дапамога Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей і асабіста яго старшыні Станіслава Буко, а таксама Мінскага гарвыканкама. У верасні мы падвоззілі ў сваім новым памяшканні вынікі дзейнасці, а затым у Пасольстве Літоўскай Рэспублікі ў Беларусі адбыўся ўрачысты вечар. Нас павіншавалі ад імя прэзідэнта Літвы і прэм'ер-міністра, уручылі шмат падарункаў

скі дух, то дзіця ведае і мову, і песні, і танцы, імкнецца сваімі рукамі пашыць сабе строй, адчувае ў ім сябе годна. Затым уліваецца ў на-

Паслаўскене (жонка посла Літоўскай Рэспублікі ў Беларусі), Эмілія Пранскутэ (актрыса Рускага тэатра) і я. Ілюстрацыі зрабіла Ія Станевічутэ — студэнтка Беларускай акадэміі мастацтваў, у якой тата літовец, а мама беларуска. Яе работы нам здаліся вельмі блізкімі да літоўскага светаўспрымання, і мы прапанавалі ёй па матывах гэтых вершаў намалюваць ілюстрацыі. Мой муж — Арнольд Хількевіч, які працуе ў выдавецтве "Народная асвета", афармяў гэту кніжку. Ён заўважыў у работах лі характэрны для літоўцаў сімвалізм, метафару, міфалагізацыю, і мы выкарысталі яе творы ў гэтай кніжцы, нам здаецца, удала.

Штогод шануем памяць продкаў, асабліва ўвага — магілам ахвяр рэпрэсій. У Чэрвеньскім раёне, што на Міншчыне, ёсць месца, дзе ў 1945 годзе было расстраляна каля 5 тысяч чалавек розных нацыянальнасцей, сярод іх і 100 літоўцаў, — туды мы ездзім кожны год. А ў гэтым годзе кржыж у памяць літоўцаў, што загінулі ад рэпрэсій, паставім у Курапатах.

Ладзім штогадовыя вечары, прысвечаныя Міндоўгу. Дзень Міндоўга па традыцыі адзначаем у Крэва ля сцен замка. Гэта традыцыя пачалася з 1998 года. Палім вогнішча, спяваем песні, нала-

дзваем гульні для дзяцей, танцы, прагляд відэафільмаў пра дзейнасць нашай арганізацыі. Адбываецца тэатралізаваная дзея, падчас якой прыязджае на кані пасланец ад Міндоўга. Таксама традыцыйнымі ў нас з'яўляюцца вечары, прысвечаныя Чурленісу. І ў гэтым годзе плануем такі вечар, арганізуем выставу твораў мастака ў Беларусі. Усе нашы мерапрыемствы здымаюцца на відэаслужку, а былы рэжысёр гродзенскага тэлебачання Альгіс Дзіргінчус маніруе іх — такім чынам пашацца відэаэтапіс дзейнасці нашай арганізацыі.

Летась у Гродне адзначылі Дзень салідарнасці літоўцаў усяго свету. Тут рыхтуем правесці вечар пазіі ў жніўні гэтага года. Запросім літоўскіх пазіаў, якія працягаюць свае вершы, і нашы дзеці

таксама будуць іх чытаць па-літоўску. Плануецца паездка па маршруце Пеляса-Рымдзюны, падчас якой адбудуцца сустрэчы літоўскіх пазіаў з літоўцамі і мясцовымі жыхарамі. Яна завершыцца ў Гродне вялікім вечарам пазіі. Прыедуць літоўцы з усёй Беларусі, якія змогуць. У Гродне моцная абшчына літоўцаў. На Гродзеншчыне кампактна пражываюць літоўцы, Літва блізка, таму літоўская мова і культура больш на сыху, чым у сталіцы. Мы звычайна ладзім там свае вялікія мерапрыемствы.

Падпісана пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Дэпартаментам нацыянальных меншасцей і эміграцыі Літоўскай Рэспублікі і Камітэтам па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, штогод складаецца пратакол, дзе указаны мерапрыемствы, якія будуць праводзіць літоўцы ў Беларусі, і беларусы ў Літве. Гэта вялікая дапамога для нас, паколькі існуе шмат бюракратычных перашкод, якія цяжка пераадоляваць.

Самае вялікае свята ў літоўцаў, як і ва ўсіх католікаў, — Раждство. А самая яркая падзея — Тры каралі, калядны карнавал, які супадае з праваслаўным Вадохрышчам. Нашыя выскосы літоўскі мастацкі калектыў "Жальвіціс" у Рымдзюнах захоўвае ўсе народныя святы і традыцыі. Вялікдзень, Каляды — святы вельмі яркія, урачыстыя, сямейныя і звязаныя з рэлігійнай абшчынай, касцельнымі традыцыямі. Але і ў нашым памяшканні ў Мінску на Вялікдзень мы таксама збіраемся і ладзім традыцыйны пачастунак, віншваем адзін аднаго са святам. А ўвогуле нашы нацыянальныя стравы — цэпеліны, кугеліс (тое, што беларусы называюць бабкай), лятвежас (бульбяныя аладкі або драпікі, спечаныя на высушаных лістах капусты ў печы, маюць незвычайны пах, іх рэжуць на квадраты і паліваюць смятаным соусам са свінінай), розныя каўбасы, грыбныя стравы, выпечка, літоўскі хлеб, спечаны на аеры... Усё гэта — смакі і пахі бацькоўскай хаты, успаміны дзяцінства, і мы стараемся імі дзяліцца адзін з адным, бо гэта складае нашу нацыянальную адметнасць разам з мовай, песнямі і танцамі, вершамі літоўскіх пазіаў і творамі мастацтва, народным касцюмам. У захаванні такіх адметнасцяў — аснова працы нашай абшчыны.

Запісала Рэгіна ГАМЗОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ (з архіва Беларускай абшчыны літоўцаў): дзеці-літоўцы выступаюць на Фестывалі нацыянальных культур у Гродне; Віргінія ТАРНАЎСКАЙТЭ ў новым памяшканні прымае гасцей у дзень святкавання 10-годдзя абшчыны, (злева ад яе сядзяць) дырэктар рымдзюнскай літоўскай школы Станіслаvas БУДРАЙЦІС, генеральны дырэктар Дэпартамента нацыянальных меншасцей і эміграцыі пры Урадзе Літоўскай Рэспублікі Антанас ПЯТРАЎСКАС і яго намесніца Віда БАГДОНАВІЧЭНЕ; епіскап БАЛТАКІС з ЗША, прызначаны Папай Рымскім святым айцом усіх літоўцаў, якія жывуць за межамі Літвы, прыехаў у вёску Малькава Мсціслаўскага раёна Магілёўскай вобласці падчас свайго візіту ў Беларусь — у XIX стагоддзі сюды пераехалі літоўцы і, купішы тут зямлю, утварылі вялікую вёску ў 150 двароў, на фоне адной з хат тых часоў зроблены гэты здымак.

LIETUVIŲ POEZIJA ЛІТОВСКАЯ ПАЗІЯ

Бярнардас БРАЗДЖОНІС

ІМЯ ЛІТВЫ

Толькі слова вымаўлю:

"Літва",

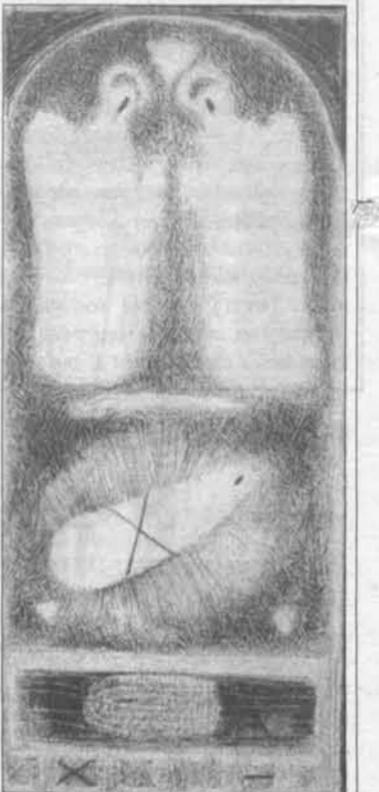
У вачах — узоры дыванкоў,
Ды ільноў бяскрайніх сінява,
Ды паўнотка ў небе жаўтуху...

Так імяноў старажытных
склад

Непаўны — гай ці азяро.
Распуска болю доўгі плашч.
Поўнач лье сур'я серабро...

Птушкі-казкі, як зярнят дасі,
Вылятаюць з даўніх камяні,
І глядзіць вялікія князі
З вечнасці правамі байніц...

Па мастах, што з ночы
паўстаюць,
Я іду ў цябе тры сонцы ўраз!
Спасцігаць: Радзіму нам даюць,
Каб для нас у пустэчы свет
не згас.

Стасе ЛІГУТАЙТЭ

ЖЫВІ, ПАКУЛЬ ПАМРЭШ

Спакойна жыві
І прыгожа —
Як вада альбо агонь,
Як трава альбо вецер.

І памры прыгожа,
Выразна разуменчы:
Наколькі ты — Бог,
Настолькі ты — нішто.

Друскінінкай

ТБК "Спадчына"

Таварыства беларускай культуры "Спадчына" горада Друскінінкая створана больш за 10 гадоў таму па ініцыятыве беларусаў (грамадзян Рэспублікі Беларусь і Літоўскай Рэспублікі), якія пастаянна пражываюць у Літве і садзейнічаюць адроджэнню беларускай культуры і нацыянальнай свядомасці.

Сваю дзейнасць ТБК "Спадчына" накіроўвае на актывізацыю грамадскага і культурнага жыцця беларусаў, на зберажэнне культурных традыцый беларусаў у Літве, зберажэнне іх роднай мовы, папулярызацыю ў Літоўскай Рэспубліцы культурных дасягненняў Беларусі. З гэтай мэтай ТБК арганізуе шматлікія сустрэчы, творчыя вечары, канцэрты, экскурсіі і іншыя імпрэзы.

За час існавання ТБК арганізавала шмат сустрэч з мастацкімі калектывамі з Беларусі, як фальклорнымі, так і эстраднымі. Хочацца адзначыць, што першымі на запрашэнне ў 1995 годзе адзукнуліся супрацоўнікі Гродзенскага абласнога метадычнага цэнтру (дырэктарам тады быў М. Коп), гарадскі Дом культуры горада Гродна і вакальны ансамбль "Гарадніца" на чале з кіраўніком А.Лойкам (зараз дырэктар Дзяржаўнай установы культуры "Гродзенскі абласны метадычны цэнтр народнай творчасці"). Для дзяцей, што прыхалі на лячэнне ў санаторыі "Беларусь", ансамблем "Гарадніца" быў дадзены дабрачыны канцэрт. Адначасова завязалася знаёмства, а ў далейшым і супрацоўніцтва з гарадскім аддзелам культуры Гродна. Так, пасля доўгага перапынку ў Друскінінцы і ў санаторыі "Беларусь" загучалі песні на беларускай мове, шчырыя, непаўторныя, глыбока кранаючыя душу.

Праз гарадскі аддзел культуры Гродна ТБК "Спадчына" арганізавала не адну паездку сяброў ТБК на канцэрты ў Гродна (на фестываль "Зорная ростань" і іншыя), на спектаклі ў драмтэатр, а для дзяцей — у тэатр лялек, у гісторыка-археалагічны музей.

З 1995 года ТБК "Спадчына" стала апекаваць дзіцячы вакальны ансамбль СШ № 2 Друскінінкая, які хутка заявіў пра сябе добрым выкананнем беларускіх, польскіх, літоўскіх, рускіх песень. Пазней сталі спяваць і па-англійску.

Ужо ў 1996 годзе ансамбль, у якім спявалі 11— і 12-гадовыя дзяўчынкі і хлопчыкі, атрымаў вышэйшую ўзнагароду — дыплом "Залатая Муза" — на II Рэспубліканскім фестывалі дзіцячай творчасці "Муза фальклору-96". (Вільнюс, Літва). Ужо ў сталіцы загучалі песні на беларускай мове: "Спадчына" І.Лучанка ў апрацоўцы У.Мулявіна, народныя песні "Купалінка" і "Цячэ вада ў ярок".

З лёгкай рукі арганізатараў фестывалю ансамбль стаў называцца "Спадчына". Гэта назва перайшла і на таварыства.

З 1996 года да 2002 года ўключна ансамбль "Спадчына" — удзельнік усіх святаў беларускай песні ў Літве і усіх рэспубліканскіх фестывалю дзіцячай творчасці, гарадскіх святаў.

У 2000 годзе ансамбль прымаў удзел у XIX Міжнародным фестывалі царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы (Польшча). І даволі ўдала. Падчас паездкі ў Польшчу адбыліся цікавыя сустрэчы і выступленні ансамбля і прадстаўнікоў ТБК з беларусамі Падляшша.

У 2001 годзе вакальны ансамбль "Спадчына" прадстаўляў Літву на X Міжнародным фестывалі "Славянскі

базар у Віцебску", адкуль прывёз яшчэ адзін дыплом. У 2002 годзе прадстаўнікі ТБК і ансамбль былі запрошаны на "Славянскі базар-2002" у якасці гасцей.

З 1996 года ТБК падтрымлівае цесныя сувязі з Палацам культуры "Абухава" Гродзенскага раёна і ўзорным харэаграфічным калектывам "Лялечкі". Традыцыйнымі сталі паездкі "Спадчыны" на юбілей беларускіх сяброў (прысваенне звання "заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Беларусь" кіраўніку "Лялечак" Н. Урукінай і інш.). Упрыгожваннем галоўнай сцэны Друскінінкая сталі штогадовыя майскія выступленні беларускіх танцораў на святах горада-курорта.

Прыемна адзначыць, што дзякуючы "Спадчыне" і "Лялечкам", гродзенскай "Гарадніцы", бярозаўскім "Шклярам", хору "Акварэль" з Гродна, вакальна-інструментальнаму калектыву "Панарама" з Ліды, дуэту Алеся і Софіі Лойкі з Гродна, опернаму спеваку, заслужанаму дзеячу культуры Літоўскай Рэспублікі Л.Мурашку, беларускім калектывам з Літвы, гараджане і шматлікія адпачываючыя мелі магчымасць пачуць прыгожыя беларускія песні, пабачыць танцы, што так і зацягваюць у свой вихор.

У 1999 годзе "Свята беларускай песні" ладзілася ў Друскінінцы. Самыя цёплыя словы выказваліся адпачываючымі з Польшчы, Літвы, Ізраіля і іншых краін на адрас арганізатараў і ўдзельнікаў свята. Зала санаторыя "Нямунас" (прыкладна 1,3 тысячы месцаў) была поўная.

Яшчэ некалькі слоў пра ансамбль "Спадчына". Пра высокае майстэрства яго ўдзельнікаў не раз пісалі ў газетах Літвы і Беларусі, двойчы "Спадчыну" запісалі на Літоўскім тэлебачанні. Песні ў выкананні ансамбля гучалі на літоўскім і беларускім радыё, гучалі на сцэнах у родным горадзе, іншых гарадах Літвы, Мінску. Гродзенскі кампазітар М.Коп падарыў "Спадчыне" некалькі сваіх песень.

Удзельнічаў калектыв у IV Усебеларускім фестывалі нацыянальных культур у Гродне і шмат дзе яшчэ. Няўменным яго кіраўніком з'яўлялася М.Пузыновіч.

Таварыствам праводзіцца вялікая работа па зборы песеннага матэрыялу, распрацовак па правядзенні святаў. Пры ТБК створаны пакой прадметаў побыту беларусаў, сабраны ткананыя, вышываныя рэчы з Магілёўшчыны, Гродзеншчыны, Міншчыны. Сюды на экскурсію часта прыходзяць дзеці.

Па ініцыятыве ТБК для беларускіх дзяцей арганізаваліся цікавыя сустрэчы з суайчыннікамі з Беларусі — вядомай лёгкаатлеткай, 13-разовай рэкардсменкай свету М.Іткінай, акцёрам Ю.Жыгімонтам, а для дарослых — з галоўным рэжысёрам Рускага драматычнага тэатра Б.Луцэнкам.

Вельмі насычаным быў 2004 год. Адбыліся выступленні абухаўскіх "Лялечак" у санаторыі "Беларусь" і на цэнтральнай сцэне горада, праведзена работа па стварэнні новага ансамбля беларускай песні (з дарослых), адбылося яго першае выступленне.

Пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспуб-

ліцы, па сцэнарыі, распрацаваным ТБК, на сцэне санаторыя "Беларусь" сіламі дзяцей, што тут адпачываюць, быў дадзены вялікі канцэрт, прысвечаны 60-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У зале прысутнічалі ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, якім пасол Беларусі У.Гаркун уручыў медаль. Гэта быў сапраўдны ўрок патрыятычнага выхавання.

У жніўні адбылася паездка па гістарычных месцах Беларусі: Гродна — Ліда — Навагрудак — возера Свіцязь — Стоўбцы — Мікалаеўшчына — Нявіж — Мір. Дарослыя і дзеці пабывалі на сярэдневяковым рыцарскім турніры, наведвалі музеі і замкі, далучыліся да далёкай і блізкай гісторыі беларускага народа. Літоўскія беларусы змаглі пазнаёміцца з сацыяльна-эканамічным развіццём Стаўбцоўшчыны, наведваць коласаскія мясіны. Для многіх Я.Колас — пясняр жыцця беларускага сялянства — любімы паэт. Яго "Новую зямлю" члены ТБК "Спадчына" цытавалі ўслед за ўнучатым пляменнікам Я.Коласам Ю.М.Міцкевічам.

Падчас паездкі адбыліся сустрэчы з прадстаўнікамі адміністрацый гарадоў і раённых цэнтраў.

Паездка адбылася па ініцыятыве ТБК пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Беларусь у Літоўскай Рэспубліцы, аддзелаў па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Гродзенскага і Мінскага аблвыканкамаў. Каардынавалася гэта акцыя таварыствам па сувязях з суайчыннікамі за мяжой "Радзіма".

Дзелавае насычаная сустрэча адбылася ў кастрычніку. У Друскінінцы прыязджала дэлегацыя ў складзе начальніка ўпраўлення па фізічнай культуры, спорту і турызму Мінскага аблвыканкама А.Качана, галоўнага спецыяліста аддзела па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь М.Рыбакова, прадстаўнікоў адміністрацый Стаўбцоўскага раёна. Сустрэча была арганізавана ТБК з мэтай наладжвання кантактаў, умацавання суседскіх адносін паміж двума народамі.

Падчас сустрэчы з віцэ-мэрам у Друскінінцы спецыялістамі розных аддзелаў абмяркоўваліся пытанні, звязаныя з гістарычным і культурным развіццём, з турызмам і інш. Пазней адбылося пашыранае пасяджэнне ТБК "Спадчына", на якім прысутнічалі віцэ-мэр Друскінінкая К.Міткінека, дырэктар Цэнтра вольнага часу Р.Венярскайтэ, госці з Беларусі. Намечаны сумесныя планы на 2005 год, планы вялікія, змястоўныя. Дай Бог ім здзейсніцца!

З візітам у адказ дэлегацыя літоўскага горада пабывала ў Мінску. Літоўскі бок зацікавіўся вопытам будаўніцтва лыжнай трасы ў Лагойску, прапановай адкрыць рачны турызм па Нёману. Абодва бакі ўпэўніліся, што супрацоўнічаць неабходна. Гэта могуць быць стажыроўкі спецыялістаў розных галін, сумесныя праекты ў сферах агульных інтарэсаў.

ТБК займаецца зборам гістарычных этнаграфічных, краязнаўчых матэрыялаў. Маецца нядрэжны аўдыё — і відэамаатэрыял пра Літву і Беларусь, запісы мерапрыемстваў, якія праводзіліся.

Хацелася б мець сучасную відэатэхніку, камп'ютэр. Гэта ўжо ў будучым.

І. ЛОМАЦЬ,
старшыня ТБК,
В. ІВАНОЎСКАЯ, сакратар.

Вільнюс

Клуб "Сябрына"

На пачатку года беларускі клуб "Сябрына" (старшыня Р. Вайніцкі) традыцыйна ладзіў навагодне-калядную вечарыну.

Ва ўтульнай зале Дома нацыянальных суполак, упрыгожанай ялінкамі, сабраліся кіраўнікі суполак Згуртавання беларусаў у Літве, актывісты клуба "Сябрына". Сярод гасцей — Пасол Рэспублікі Беларусь у Літве Уладзімір Гаркун.

Пасля прывітальных прамоў перад прысутнымі выступіў вакальны ансамбль святочнага хору Віленскага праваслаўнага сабора Св. Духа пад кіраўніцтвам Л. Мурашкі, які выканаў некалькі беларускіх калядак. Гэта выступленне было зусім

неспадзяванае і выклікала гарачыя апладысменты прысутных.

Далей праграму вялі вядомыя ўсім беларусам вядучыя вечароў Валянціна Іванова і Валянціна Кавальчук, абедзве — настаўніцы школы імя Ф.Скарыны. Знакаміта беларуская спявачка і настаўніца музыкі Валянціна Кавальчук бліскава выканала пад гітару некалькі вядомых беларускіх песень. Вядучыя па-вынаходніцку разнастайлі вечар жартоўнымі гульнямі.

Мерапрыемства зацягнулася дапазна — усе былі рады магчымасці сустрэцца і паразмаўляць з суайчыннікамі.

М.ЕСІПОВІЧ.

Таленты растуць ад "Званочкаў" да "Сябрыны"

Час бяжыць хутка. Здаецца, нядаўна гэта было, калі сабіраўся арганізацыйны камітэт, вырашалася пытанне аб адроджэнні ў Вільнюсе адукацыі на беларускай мове... А ўжо адбыліся 10 вытускаў.

традыцыйны Дзень віленскай беларускай гімназіі, пераемніцай традыцый якой стала наша школа імя Францішка Скарыны — адзіная поўная з беларускай мовай навучання ў Літве.

І ўвесь гэты час у школе пестілі таленты. Тут ёсць літаратурна-мастацкі музей (дырэктар Дзіяна Стахановіч), дзе праводзяцца ўрокі па роднай мове і гісторыі. Школьныя бібліятэка налічвае каля 9 тысяч кніг на розных мовах, працуе чыгальняная зала. Ужо з першага класа вучні вывучаюць беларускую, літоўскую, англійскую і рускую мовы.

Школа мае свой аўтобус, таму часта наладжваюцца экскурсіі па Літве і Беларусі. Выходзіць школьная "Наша газета", у якой ёсць літаратурная старонка з творамі вучняў (рэдактар С. Шыпас).

Мы адзначаем нацыянальныя святы — Купалле, Калядкі, Дзядкі і

У нас дзейнічаюць ансамблі "Званочкі" (шчатковская класы), "Лянок" (старэйшыя), "Сябрына" (настаўнікі). Кіруе імі настаўніца музыкі В.Кавальчук. Вучні і настаўнікі паказвалі сваё майстэрства на гарадскіх мерапрыемствах, выязджалі ў Беларусь і Латвію. У школе часта адбываюцца сустрэчы з цікавымі людзьмі: не раз былі ў ёй Васіль Быкаў, Ніл Гілевіч, Рыгор Барадулін, Волга Іштатова, Міхась Скобла, Леанід Дранько-Майсюк і іншыя.

Леакадзія МІЛАШ, настаўніца. НА ЗДЫМКУ: аўтар артыкула і беларускі пісьменнік Аляксей АНІШЧЫК, які жыве ў Вільнюсе, на сустрэчы з вучнямі школы.

Шальчынінкайскі раён

Беларускі культурны цэнтр

Шальчынінкайскі раён размешчаны на паўднёвым усходзе Літвы. На захадзе мяжуе з Воранаўскім раёнам Беларусі. Працуюць тут руплівыя людзі і ствараюць навокал прыгажосць. Прадстаўнікі розных нацыянальнасцей сусінуюць у згодзе. Сярод іх — і мы, беларусы.

Дарагая нам гэтая літоўская зямля, але вялікая і любоў да нашай роднай Беларусі. Гэта любоў і аб'яднала нас у Беларускі культурны цэнтр, а старшынёй рады з'яўляецца М. Амялевіч. Наведваюць цэнтр і палякі, і рускія, і украінцы. Усіх аб'ядноўваюць агульныя інтарэсы, многія маюць беларускія карані.

Бываюць у нас і артысты з Беларусі. Як прыемна пачуць гучную і сакавітую родную мову! Мы памятаем нашы традыцыі і з вялікім задавальненнем спраўляем народныя святы.

Актыўна ўдзельнічаюць беларусы ў экскурсіях, якія арганізоўвае Беларускі культурны цэнтр. Незабывае ўражанне засталася ад паездкі па Беларусі. Радуюцца душа ад прыгажосці Мінска.

Цесна супрацоўнічаем з Пасольствам Беларусі ў Літве. Нельга забыць тую экскурсію, калі мы пазнаёміліся з работай нашых землякоў.

Яны ў сваю чаргу бываюць у нас, прымаюць актыўны ўдзел у нашых мерапрыемствах. У Дзень 60-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — 3 ліпеня — мы ўсклалі кветкі на брацкіх могілках.

Памятаем пра ветэранаў. Яны заўсёды акружаны ўвагай, дапамагае ім цэнтр і матэрыяльна. Не абмінаем увагай і юбілей — якія ішчалівыя бываюць людзі ад такой увагі!

Любім і спорт. Стварылі каманду па вайейболу. У снежні 2004 года правялі спаборніцтва па шашках.

Хочацца шмат пра што раска-заць, але лепш прыязджайце да нас і самі ўбачыце, што людзі цягнуцца да беларускасці. Спяваем песні, чытаем вершы на роднай мове.

Няхай наша грамадская праца ўмацоўвае ўзаемаразуменне ўсіх, хто жыве побач з намі!

Тадэвуш СУДНІЦКІ.

Роздум

Скарб Вільнюскай катэдры знойдзены, паказаны і з большага апісаны. А што далей?

У наш вонкава віртуалізаваны і глабалізаваны час нярэдка патрэбную інфармацыю пра самых блізкіх суседзяў знаходзіш выпадкова. Да прыкладу, на сённяшні роздум мяне навяла нататка, змешчаная ў... баранавіцкім каталіцкім месячніку "Дыялог" (2005. № 2), які мне ласкава прысылае яго рэдакцыя. Пад рубрыкай "Літва" там прачытаў: "На разгляд Сейма Літвы вынесены праект закона, які дазваляе каталіцкай Царкве вярнуць рухомыя каштоўнасці, што знаходзяцца ў дзяржаўных сховішчах і былі нацыяналізаваны ў Царквы. Прадстаўляючы законапраект, міністр культуры Уладзімірас Пруднікава пацвердзіў, што каталіцкая Царква зможа прэтэндаваць і на вяртанне выхленага ў 1985 годзе ў Вільнюскім катэдральным касцёле скарбу, які лічыцца самай каштоўнай мастацкай калекцыяй Літвы, паведамляе BNS. У касцёле быў выяўлены культыва-абрадавы посуд з каштоўных металаў, інкруставаны каштоўнымі камямі. Мяркуецца, што каштоўнасці, якія назапашваліся з часоў хрышчэння Літвы (у 1387 годзе), былі схаваны ў касцёле ў верасні 1939 года".

ры, калі там знаходзілася карцінная галерэя (памятаецца, Уладзіміру Караткевічу, Генадзію Кісялёву і мне іх паказваў літаратар Янка Шутовіч, да лістапада 1944 года дырэктар Віленскага беларускага музея, а пасля ссылькі стораж у галерэі). Нязначную ("нашаніўскую") частку рукапісаў і частку экспанатаў (тканіны) перадалі для выгляду ў Мінск...

Раней, у савецкія часы, я рашуча выступаў за тое, каб вільнюская частка калекцыі музея была "вернута" ў Мінск. Цяпер жа бачу, што гэта нерэальна, што трэба было б аб'яднаць усё, што засталася ад Віленскага беларускага музея, у тых жа базальянскіх мурах. Стварыць там літоўска-беларускі асяродак, цэнтр добрасуседства. Бо літоўскі цэнтр у Беларусі, у Рымдзюнах на Астравеччыне, ёсць (я ганаруся тым, што ў 1990 годзе змог істотна паўплываць на пачатак яго будаўніцтва, а потым садзейнічаў у правядзенні там двух беларуска-літоўскіх навуковых форумаў). А беларускага цэнтра ў Літве — няма. Дык дзе ж тады той добрасуседскі парытэт?!

Аднак вернемся да катэдральна-

га скарбу. У 80-я гады ён не трапіў ва ўсесаюзны Дзяржхран толькі таму, што літоўцы, кіраўніцтва рэспублікі дбалі пра нацыянальны інтарэсы і тым самым уратавалі яго. Пасля абвясчэння незалежнасці скарб расакрэцілі. У 1999 годзе ён стаў асновай выставы, прысвечанай

2000-годдзю хрысціянства.

На той сенсацыйнай выставе "Хрысціянскае мастацтва Літвы" я не змог пабыць, але пільна сачыў за ўсімі публікацыямі пра яе. Найбольш грунтоўнай мне здалася справаздача Антона Сіюля "Страчаны скарб — 3", надрукаваная ў "Нашай ніве" (2000 17 студз.).

Самым дарагім скарбам, якім адкрывалася ўся выстава, было Тураўскае Евангелле XI стагоддзя, арыгінал якога захоўваецца ў той жа літоўскай акадэмічнай бібліятэцы (трэба яшчэ раз сказаць дзякуй літоўскім уладам за яго якасную копію, падараваную нашай Нацыянальнай бібліятэцы). Шырока было прадстаўлена праваслаўнае мастацтва. Але самае пачэснае месца заняў скарб Віленскай катэдры. Для яго была зманціравана "асобная камэра, з ультрафіялетавымі лямпамі, адмысловай вентыляцыяй і сыстэмамі аховы".

А Сіюль пацвердзіў мае ранейшыя меркаванні, што "вялікія ахвяраванні ішлі ў Катэдру з усёй Беларусі. Ад Радзівілаў, Сапегаў, Тышкевічаў ды іншых магнатаў, якія выкупалі гэтакім чынам сабе збавенне вечнае". У якасці прыкладу прыводзіцца "залаты келіх, у духу беларускага рэнесансу, падораны Катэдры пасля 1583 году Ежым Радзівілам, князем зь Нясвіжу, першым кардыналам ВКЛ". Неацэнную каштоўнасць уяўлялі сабой вялізны папір, падараваны Міхалам Тышкевічам, манстранцы, ахвяраваныя Аляксандрам Гасеўскім і "панам на Геранінах" Альбрэхтам Гашгольдам. Аўтар звярнуў увагу на тое, што многія рэчы былі недакладна атрыбутаваны. Да прыкладу, у зале "Жамойцкі біскупат" стаяла цэлая шафа дарагога касцельнага адзення, падпісанага "Lietuva, Gardinas" ("Літва, Гродна"). А праваслаўныя абразы наогул не былі тэрытарыяльна прывязаны, а толькі датаваны. І ўсё ж А. Сіюль выказаў радысць, што такая "прыгажосць і святасць" нарэшце выстаўлена, што яе можна будзе аглядаць ажно тры гады. А за гэты час многае паспеўца вывучыць.

І вось прайшлі тры гады. Выстаўка была зачынена, а пра частку яе экспанатаў у 2002 годзе ў Вільнюсе быў выдадзены альбом "Vilniaus katedros lobinas = Vilnius cathedral treasury" ("Скарб Віленскай катэдры"). Пра яго я даведаўся толькі ў 2004 годзе з рэцэнзіі Івана Сінчука, надрукаванай у часопісе "Мастацтва".

Аўтар рэцэнзіі таксама выказаў радысць з той прычыны, што скарб застаўся ў цэласці і добрай захаванасці. Гэта ён называе цудам, які заклучаецца ў тым, што "суперскарб не трапіў у намінальна саюзны, а на самой справе расійскі Дзяржхран, як не раз адбывалася з беларускімі каштоўнасцямі". Далей паведамляецца, што ў альбом увайшло далёка не ўсё: на 268 бездакорных каліраваных слайдах паказаны толькі менш дзвюх соцень рэчаў (на многіх здымках перадаюцца дэталі экспанатаў). Аўтар крытыкуе ўкладальнікаў выдання за "мастацка-буклетна-альбомны", больш камерцыйны, чым навуковы падыход. У адваротным выпадку яно заканчвалася б простым і звыклым спісам усіх рэчаў скарбу, не было б недарэчных подпісаў накіпталг "Літ-

ва (Беларусь), Слуцк. 1793-1807".

Заканчваецца рэцэнзія радкамі, да якіх і я цалкам далучаюся: "Продкі сучасных беларусаў доўгі час пражывалі з продкамі сучасных літоўцаў у адзінай сям'і — Вялікім Княстве Літоўскім, Рускім і Жамойцкім, таму культуры іх развіваліся супольна. Да выхаду альбома пра скарб Віленскай катэдры трэба ставіцца як да выпуску сваёй беларускай кнігі (падкрэслена мною. — А.М.). Здабыткі культуры, на якой бы тэрыторыі яны сёння ні знаходзіліся, таксама характарызуюць развіццё культуры абодвух народаў".

І Сінчук, у адрозненне ад А. Сіюля, не акцэнтаваў увагу на скарбах, тэрытарыяльна звязаных з беларускімі землямі. Не хапаеў, як чалавек, звязаны агульнымі праектамі з Літвой? Ці альбом не даў для гэтага дастатковых падстаў? Зрэшты, гэта яго аўтарская справа. Важна тое, думалася тады, што я ведаю аб існаванні такога выдання. Пайду ў нашу Нацыянальную бібліятэку, вазьму тую "сваю беларускую кнігу" і сам пастараюся акрэсліць, наколькі слушнымі былі нашы ранейшыя меркаванні пра "60-70 працэнтаў" належнасці.

Аднак у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі "беларускай" кнігі... не аказалася. Вось табе і міжбібліятэчны абмен, і імкненні далучыцца да агульнай інфармацыйнай сістэмы... Чаму не аказалася? Можна, з-за вялікага кошту, можна, па чыйсьці намеранай волі, можна, па звычайнай недасведчанасці. Зрэш-

ты, мог я паехаць, як і Сінчук, у Вільнюс, там паглядзець альбом. Але чамусьці расхацелася. Мусіць, таму, што сёння прыблізнае ці дакладнае (ёсць жа яшчэ доказы ў архіўных дакументах) вызначэнне літоўскіх і беларускіх прапорцый нічога не дае. Нічога, акрамя таго ж права на маральную кампенсацыю. Гэта значыць права спадзявацца на добрую волю ў аднаўленні Віленскага беларускага музея імя Івана Луцкевіча, стварэнні літоўска-беларускага культурна-асветніцкага цэнтра (не забудзем, што ў тых жа базальянскіх мурах была, апрача музея, і Віленская беларуская гімназія). Сцвярджаю гэта яшчэ і таму, што ў 1999 годзе мяне ў Вільнюсе ўвялі ў склад міжнароднага грамадскага камітэта па аднаўленні ці стварэнні нанова гэтага музея.

Што ж датычыцца рапзння, каму будзе належаць скарб, то гэта, вядома, справа літоўскага Сейма. Але будзь на тое мая воля, дык я вярнуў бы яго ранейшаму ўладальніку — катэдральнаму касцёлу. Дарэчы, касцельныя ўлады таксама маглі б істотна спрычыніцца да таго, каб пытанне пра аднаўленне віленскага беларускага асяродака было вырашана справядліва, па-хрысціянску. Не забывайма, што першапачатковым уладальнікам будынка, а, значыць, і спадкаемцам быў уніяцкі, падпарадкаваны Рыму ордэн базальянаў. Беларускія базальяне актыўнасці тут аніякай не праяўляюць, украінскія васіліяне праяўлялі, але, здаецца, цяпер адмовіліся, бо што ім да Вільнюса. Значыць, застаецца другі спадкаемец — Віленскі беларускі музей разам з гімназіяй (вучням вільнюскай беларускай школы імя Ф. Скарыны даяздаць на вуліцу Сеціной як далёка).

І што яшчэ далей? У часопісе "Мастацтва" выказвалася слушная думка, што калі б да скарбу (як і да праваслаўных ікон, паказаных на міленіумнай выстаўцы) урэшце атрымалі б доступ і беларускія гісторыкі мастацтва, то гэта толькі садзейнічала б лепшай атрыбуцыі. У выніку супрацоўніцтва, памроілася, можна было б спадзявацца на тое, што вільнюскі скарб (прынамсі, яго частка) будзе выстаўлены, шырока паказаны не толькі ўслед за Вільнюсам у Мінску, але і ў Гродне, Нясвіжы, Слуцку — гарадах, якія мелі прамое датычэнне да яго стварэння.

А ў канчатковым выніку выйграла б добрасуседства. Можна, раптам, зарадзілася надзея, літоўска-беларускі асяродак стаў бы першай рэальнай справай таго Фонду імя Скарыны, дамову пра які нашы прэзідэнты падпісалі ў Медніках?! Падпісалі даволі даўнавата, але чынавенства ўсё ніяк не можа дамовіцца, як таму фонду працаваць і з чаго пачаць работу.

Адам МАЛЬДЗІС.

На рэпрадукцыя: будынак Віленскай Катэдры; келіх XVI стагоддзя, які быў ахвяраваны катэдры Ежым Радзівілам; партрэт Івана Луцкевіча, які раней месціўся ў Віленскім беларускім музеі.

Уладзімір СОДАЛЬ:

ДУДКА ГРАЕ — ЁН ЖЫВЫ

Абразкі з нагоды 165-х угодкаў

з дня народзінаў першага народнага пісьменніка Беларусі Францішка Багушэвіча

дамок на Коннай, у якім прайшло яго маленства, з якога яны пераехалі ў Кушляны. Я маю на ўвазе дом пана Казлоўскага на вуліцы Коннай. А, можа, бабка расказвала пра сваё жыццё з дзедкам, Туняй і Тамашом у Вільні на вуліцы Коннай? Калі што памятаеце, то, будзьце ласкавыя, раскажыце. І пра іх віленскае жыццё. І пра дамок Казлоўскага. Між іншым, а на якой вуліцы Вы жылі ў Вільні самі?

І апошняе. Разам з гэтым лістом да-сылаю два здымачкі. Хто на іх зняты? Які лёс дзетка? Ці ведалі Вы іх, ці сустракаліся?

Думаю, гэтага досыць. Хай Бог дае Вам здароўя, а я буду чакаць Вашага ліста...

Шчыра Ул. Содаль.

Свой ліст да Станіславы Тамашэўскай я пісаў пятнаццатага студзеня. Адказала на яго Багушэвічава ўнучка досыць хутка. Дзевятага лютага 1979 года яна пісала мне:

"Шаноўны пане, сардэчна дзякую за зычэнні... Фатаграфію атрымала толькі адну, мяркую, што на ёй Валяр'ян з жонкай і дзецьмі, але ў тым не вельмі ўпэўнена. У Вільні жылі мы з 1914 да 1917 года, былі яшчэ замалыя, каб бацька мог нам штосьці тлумачыць. Я не ведаю, дзе знаходзіўся дом, у якім жылі дзядуля і бабка. Мы жылі на Малой Пагуляныцы ў доме Кузіціхіх... Дом той стаіць недалёка ад каплічкі святога Яцака. Перад вайной жыў там і меў свой кабінет доктар Квяткоўскі. Калі была большая, то ездзіла ў Вільню адна, ані бабка, ані цётка не ездзілі са мною, і тады ніхто са мною пра гэта не гаварыў. Спынялася ў Канстанціна Галаўні, відаць, у сына таго, пра каго Вы ўспамінаеце ў лісце. Калісьці я пыталася ў Вас, якое прабабчына прозвішча — дзядулевай маткі, у галаве штосьці мроілася, аднак не магла прыгадаць. Калі была маладой дзячынай, бывала таксама ў дзядзькі Уладзіслава Галаўні (стары кавалер, вегетарыянец). Працаваў дзядзька пракурорам, справы ў яго ішлі добра. Меў пяць пакояў, абстаўленых у старым стылі. На сценах віселі прыгожыя карціны і іншыя аздобы. Бачыла таксама карціну, на якой было намалювана дрэва, упрыгожанае яблычкамі, а на кожным яблычку было выпісана імя ці прозвішча. Гэта мяне зацікавіла, і я запыталася ў дзядзькі, што гэта такое. Раствумацьці мне,

што гэта генеалагічнае дрэва, тады ж мне таксама растлумачыў, з якога роду я паходжу і хто ўвайшоў у іх сям'ю, былі таксама яблычкі з нашымі імёнамі. Пры карані дрэва было напісана князь Галавін, потым з цягам часу прозвішча ператварылася ў Галаўню. Была яшчэ цётка Алеся з дому Галаўнёў (па мужу — Абрамовіч). Сын яе, Зыгмунт, лістуецца з Вамі.

З сям'ёй Галаўнёў у нас былі сардэчныя адносіны, і яны найчасцей бывалі ў Кушлянах. Свіраны былі ўласнасцю Галаўнёў. Што да брата Уладыслава, то ён пасля смерці дзядулі гаспадарыў у Кушлянах, мабыць, ён быў звольнены з войска за паўстанне і асланы ў Сібір. Не ведаю, чаму Багушэвічы не адведвалі нас зусім. Лічу, яны мелі нейкія парахункі з дзядулем. Пра магілу дзядулевай маткі вельмі мала гаварылася, а больш праўдзіва — нічога. Была з высокага роду, пакінула мужа, вярнулася да бацькоў, пэўна, ёй не адпавядала хата на два канцы. Бо... афіцыйна служыла нашым продкам жытлом.

Толькі што атрымала кніжку, за якую вельмі дзякую, але не хутка яе прачытаю, бо чытаю па-беларуску па складах, і на гэта патрэбна аддаць шмат часу. Чаму дзядулеў партрэт знаходзіцца ў му-

зала радавод Генадзю Кісялёву. Той з недаверам пакруціў яго ў руках і вярнуў Зосьцы Верас. Праз нейкі час Зоська Верас той радавод пераслала мне. Ён мне таксама пад-аўся не зусім дасканальым. Але ёсць у ім штось рэальнае, карыснае для даследчыкаў радаводу Багушэвічаў, і я вырашыў яго абнародаваць у стасунку з лістом Багушэвічавай унучкі Станіславы Тамашэўскай.

Копія радаводу "Багушэвічы", складзенага Зыгмунтам Абрамовічам).

Каштоўныя для нас і каментарыі Зыгмунта Абрамовіча да радаводу "Багушэвічы", асабліва пра пэставых дзядей, унучак, якіх Зыгмунт Абрамовіч ведаў, сустракаўся з імі, гаспяваў у іх. Прыдадуцца нам і звесткі пра Багушэвічава брата Апалінара і яго сям'ю. Радавод, складзены Зыгмунтам Абрамовічам, хоць і насычаны паметкамі "не памятаю", усё ж нешта, як нічога.

ПОШУК СВА-ЯЦТВА

Неяк раз за-гадкава патэлефанавалі з Кушлянаў:

— Уладзімір Ілліч! Вам не званіў Вяргіліус?

— А хто такі Вяргіліус? — у сваю чаргу спытаўся я.

— Адзін літовец з Вільні.

— Не, — кажу. — Не званіў.

— То пачкайце — яшчэ патэлефануе!

Праз нейкі час і праўда ў маёй кватэры пачуўся прарэзліва настойлівы міжнародні званок.

— Уладзімір Ілліч?! — запытальна-пераправяральна спыталіся ў мяне.

— Так! — сказаў я.

— Гэта Вяргіліус! Мо, вам што казалі пра мяне?

— Нешта трохі казалі, але толькі пра тое, што павінны неўзабаве мне патэлефанаваць. А чаго — дык і не ведаю...

Заканчэнне на 18-й стар.

зеі, а не ў касцёле? У музеі ён не мае той вартасці. (...)"

З РАДАВОДУ БАГУШЭВІЧАЎ

У згаданым лісце Станіславы Тамашэўскай прыгаварыўся Зыгмунт Абрамовіч, колішні акцёр Ігната Буйніцкага, з якім я ліставаўся не адзін год. Зыгмунт Абрамовіч быў даўні прыяцель Зоські Верас. Аднаго разу ён прыслаў сваёй даўняй прыяцельцы фрагмент радаводу Багушэвічаў, які склаў сам.

Зоська Верас пры нагодзе пака-

СВІРАНСКІ МАТЭРЫЯЛ

Гістарычна выпадкова ці з волі Усывышняя, але так сталася, што дзень народзінаў беларускага прарока Францішка Багушэвіча, 21-га сакавіка, колькі гадоў таму абвешчаны Міжнародным Днём паэзіі. Для нас, беларусаў, гэта прыемнае абвяшчэнне. Ёсць у ім штосьці прароча сімвалічнае.

У 1995 годзе мне пашчасціла выдаць пра радзіму Францішка Багушэвіча — малавядомыя Свіраны — невялікую кніжачку-даследаванне "Свіранскія крэскі". Ці то гэтая кніжачка, ці то гістарычныя абставіны — з дзевяностых гадоў мінулага ўжо стагоддзя Свіраны раптам апынуліся за мяжой — абудзілі незвычайную цікавасць да Свіранаў у беларусаў Віленшчыны.

ЛІСТ АД УНУЧКІ

Здабываючы з нябыту розныя звесткі пра Францішка Багушэвіча, я не пазбягаў ніякіх крыніц, тым больш жывых. У 1972 годзе дачуўся, што ў польскім горадзе Гіжыцку жыве сяродняя пэстава ўнучка Станіслава Тамашэўскай. Я тут жа распачаў з ёй ліставанне. Частку яе лістоў, якія кампазіцыйна кампанаваліся з іншымі лістамі з Польшчы пра нашага песняра, я апублікаваў у кнізе "Спежкамі Мацея Бурачка", Мінск, 1991. Іншыя, не менш цікавыя, як гэты за 9 лютага 1979 года, засталіся неабнародаванымі. Якраз добрая нагода гэта зрабіць зараз, падчас чарговага юбілею нашага славяна песняра. Але напачатку прапаную мой ліст да Станіславы Тамашэўскай, балазе копія гэтага ліста ў мяне захавалася.

"Шаноўная пані Станіслава! — пісаў я. — Хачу паведаміць некаторыя навіны. Улетку я быў у Кушлянах. Нават начаваў у Вашым бацькоўскім доме. Прыемна было хадзіць надвечоркам па наваколлі. Мне падалося, што гэта мой родны дом, мой родны кут, так усё тут па-свойску!

Прыемна таксама паведаміць, што клопатамі і стараннямі пана Ляпеха ажыла сажалка. Калі я там быў, у ёй нават плавалі качкі і гусі. А не гэтак даўно да мяне ў Мінск прызджаў сам пан Ляпеха і казаў, што да Кушлянаў воззяць пясок — будуюць ладзіць новую дарогу. Гэта ўсё добра. Значыцца, пра Кушляны думаюць! Будзем спадзявацца, што з надыходам вясны там выявіцца больш рупнасці. Знайшоўся і дзядулеў партрэт, той, што быў некалі ў Жупранскім касцёле. Цяпер ён у Ашмянскім музеі.

А зараз, шаноўная пані, я маю некалькі пытанняў да Вас, зразумела, калі Вы на іх можаце адказаць.

Наколькі я зразумеў з мінулага ліста, у Свіранах жылі дзедавы сваякі, родзічы з роду Галаўнёў. Не гэтак даўно ў нашым друку былі змешчаны новыя дакументы пра Францішка Багушэвіча. У гэтых дакументах згадваюцца імёны Фелікса Галаўні і Тэклі Галаўні. Згаданыя Галаўні вазілі хрысціць маленькага Франюся, Вашага дзядулю, у Рукойны. Як Вы думаеце, хто былі гэтыя Галаўні? Што Вы можаце распавесці пра род Галаўнёў у стасунку да Багушэвічаў?

І яшчэ хачу пацікавіцца пра адно: адной парой Вы жылі з сваім бацькам у Вільні. Ці не паказваў Вам Ваш тата той

У Багушэвічавым ДOME-музеі.

Падарожжа па беларускіх

Сучасны Вільнюс — еўрапейскі горад, куды імкнуцца турысты, палітыкі, спартсмены, артысты, бізнесмены і проста гасці. Беларус, як і раней, едзе туды найперш як паломнік ці пілігрым, з асаблівым адчуваннем святасці і значнасці гэтага "места". Знакімітыя беларусы, што раней стала або часова жылі ў Вільні, пакінулі нам своеасаблівыя шляхаводнікі па віленскіх святых і памятных мясцінах. Але творы выдатных знаўцаў Вільні і Віленшчыны

Адама Кіркора, Уладзіслава Сыракомлі, Лявона Луцкевіча сёння даступныя і вядомыя далёка не ўсім. Таму ўвазе чытачоў прапануецца своеасаблівае карта-паказка, з якой можна зрабіць віртуальнае або рэальнае падарожжа па віленскіх мясцінах, звязаных з беларускай культурай.

Уявіце сабе, што вы прыехалі ў літоўскую сталіцу з боку Мінска або Ліды і вырашылі самастойна павандраваць па "беларускаму" Вільнюсу. З чаго пачаць? Пачніце з "Вострай Брамы святой", як пісаў Максім Багдановіч. Гэта недалёка ад чыгуначнага і аўтобусага вакзалаў.

Вострая Брама — гэта рэшткі абарончых муроў, якія былі ўзведзены віленчукамі для абароны стольнага горада ад знешніх ворагаў у XVI стагоддзі. У XVIII стагоддзі над брамай дабудавалі капліцу, дзе знаходзіцца моцна шанаваны католікамі і праваслаўнымі пудадзейны абраз Вострабрамскай Божай Маці.

Ад Вострай брамы вярз пачатак вуліца *Aušros Vartų* (Вострабрамская), на якой па правым баку размяшчаюцца ўваход у капліцу і касцёл Св. Тэрэзы, а за ім праваслаўны манастыр у імя Св. Духа. Гэты манастыр быў шырока вядомы як духоўны і культурны цэнтр беларускіх зямель Вялікага Княства Літоўскага (ВКЛ) і, шырэй, Рэчы Паспалітай. Храм і манастыр былі заснаваны ў 1597 годзе стараннем Віленскага праваслаўнага брацтва з удзелам гараджан і мясцовай знаці. Пры манастыры дзейнічалі школа, друкарня і прытулак для бедных. З брацкай друкарні выходзілі богаслужбовыя кнігі, падручнікі, палемічная літаратура. У школе выкладалі знакаміты педагогі, багасловы, пісьменнікі. Лявонцій Карповіч (1580—1620), заснавальнік і першы архімандрыт Свята-Духава манастыра, вядомы пісьменнік-палеміст, рэктар брацкай школы, памёр і пахаваны ў Свята-Духавым манастыры. Вынікам педагагічнай дзейнасці пісьменніка-палеміста Мялеція Смятрыцкага (1577—1633) стала "Граматыка славянская" (1618), кніга, якую М. Ламаносаў побач з "Арыфметыкай" Л. Магніцкага называў "брамай сваёй вучонасці". Сярод найбольш вядомых выпускнікоў Віленскай брацкай школы — Сільвестр Косаў (ханец XVI стагоддзя — 1657), багаслоў, прапаведнік, пісьменнік-палеміст, у 1647—1657 гадах мітрапаліт Кіеўскі і ўсяе Русі.

Па левым баку вуліцы праз манументальную браму ў стылі позняга віленскага барока трапляем у двор, утвораны "базыльянскімі мурамі". Папярэдне даведаўшыся пра іх гісторыю, мы ў гэтым месцы зможам расчытаць адразу некалькі пластоў нашай даўніны. Самы ранні, звязаны з

прыняццем хрысціянства ў Вільні і пакараннем праз павешанне на свяшчэнным дубе ў 1347 годзе першых хрысціян, прыдворных князя Альгерда — Антонія, Іаана і Яўстафія (іх зычніцкія імёны Кумец, Круглец і Няжыла). Пазней на месцы гібелі пакутнікаў жонкай Альгерда Юльянай быў пабудаваны драўляны храм у гонар Святой Тройцы, пры якім пачаў дзейнічаць аднайменны манастыр. Узведзены на тым месцы ў пачатку XVI стагоддзя гетманам ВКЛ Канстанцінам Астрожскім мураваны сабор у імя Святой Тройцы захаваліся да нашага часу. Пра падзеі XIV стагоддзя паведамляе табліца, умураваная пры ўваходзе ў храм. Тут жа, у нішы, бачым пашкоджаныя часам фрэскі з выявамі святых віленскіх пакутнікаў.

Згодна з прывілеямі караля Жыгімонта III Вазы ад 1589 і 1592 гадоў пры Тройцкім манастыры праваслаўным брацтвам была заснавана друкарня, якая выдавала тэксты Свяшчэннага пісання, богаслужэбныя кнігі, школьныя падручнікі, палемічную літаратуру, у тым ліку творы Мялеція Смятрыцкага, Стафана і Лаўрэнція Зізаніяў.

З 1608 года манастыр перайшоў ва ўласнасць уніяцкага ордэна базыльянаў. У 1624 годзе Л. Мамоніч перадаў ім некалькі варштатаў і наборных шрыфтоў, што дазволіла базыльянам арганізаваць сваю друкарню. У ёй выдавалася богаслужэбная і тэалагічная літаратура, панегірыкі і падручнікі. У канцы XVIII стагоддзя выходзілі таксама кнігі паззіі, мастацкай прозы, драматургіі.

У 1823 годзе ўлада стала часткова выкарыстоўваць базыльянскія муры пад турму. Пасля арышту сяброў тайных студэнцкіх таварыстваў Віленскага ўніверсітэта філаматаў і філарэтаў там адбывалі зняволенне класік польскай літаратуры Адам Міцкевіч (1798—1855), літаратар і даследчык прыроды Тамаш Зан (1796—1855), беларускі паэт і фалькларыст Ян Чачот (1796—1847), геолаг, даследчык Чылі Ігнат Дамейка (1802—1889) і іншыя літаратары і дзеячы культуры. Адам Міцкевіч якраз тады працаваў над вядомай драмай "Дзяды". Месца зняволення (прыбудова паміж царквой і манастырскім корпусам) не захавалася. На будынку, узведзеным на тым месцы пазней, можна пабачыць дошку з надпісам на рускай

мове "Тут быў у заключэнні Адам Міцкевіч 1823.X.23 — 1824.IV.21.", а ў сярэдзіне — мемарыяльны пакой паэта. Цяпер тут размяшчаецца інжынерна-будаўнічы інстытут.

З 1919 да 1937 года ў адным з манастырскіх будынкаў (Вострабрамская, 9) размяшчалася Віленская беларуская гімназія — адна з першых беларускіх сярэдніх навучальных устаноў у Заходняй Беларусі (працавала да 1944 года). Пры гімназіі быў створаны прытулак для дзяцей, асірочаных Першай сусветнай вайны. Ім апекаваўся ксёндз Адам Станкевіч (1891—1949), вядомы гісторык, публіцыст, літаратуразнавец і асветнік. У гімназіі дзейнічалі вучнёўскія гурткі, духавы аркестр, хор, бібліятэка, выдаваліся друкаваныя і рукапіс-

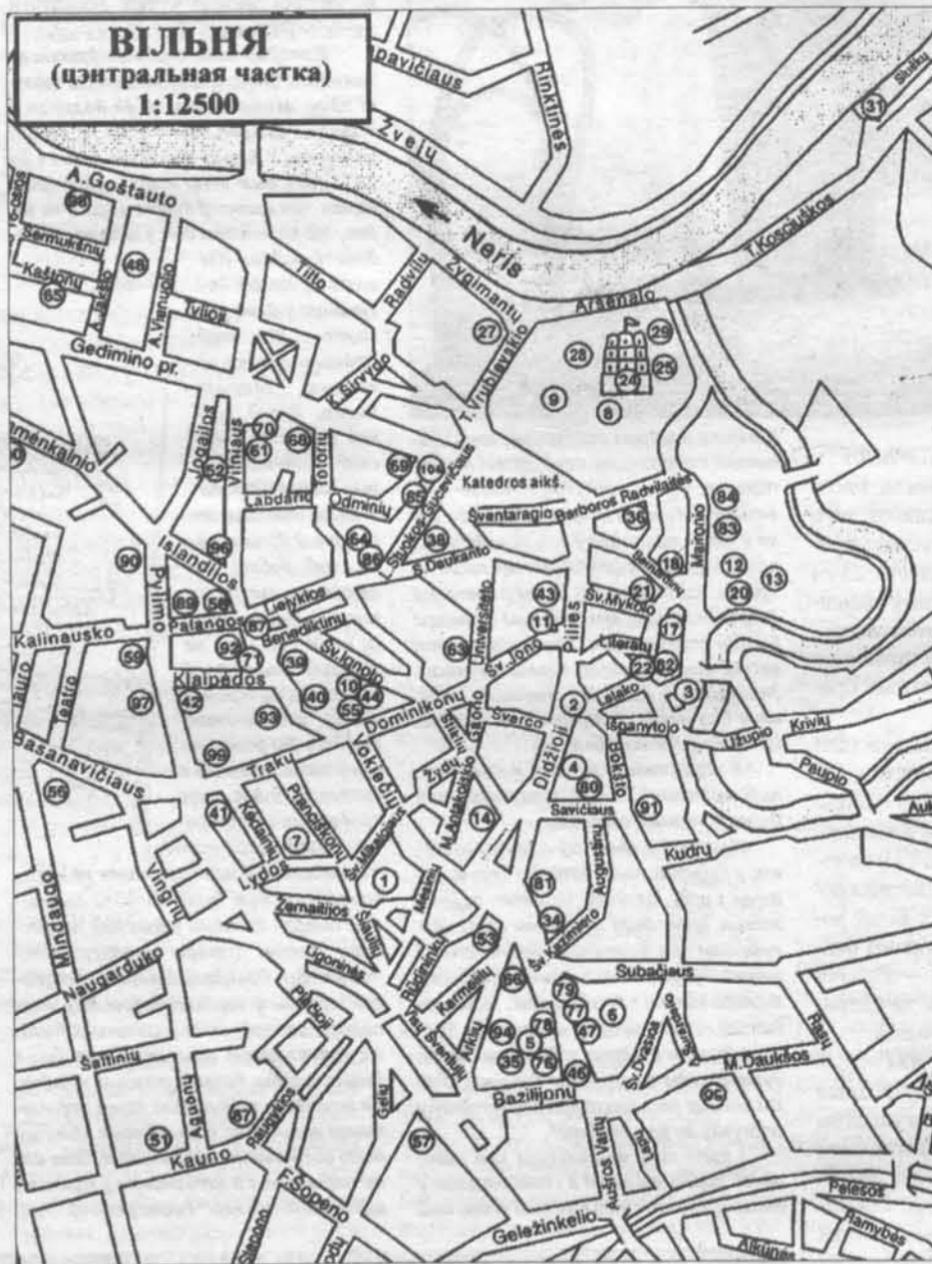
бібліятэкай. У бібліятэцы былі унікальныя выданні — частка пражскага выдання Бібліі Скарыны, Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588 года з друкарні Мамонічаў, Наваградскае Евангелле XIV стагоддзя, Аль-Кітаб, кнігі з друкарняў у Купейне, Еўі, Вільні, Супраслі, Нясвіжы, Слуцку. Усяго бібліятэка налічвала 14 тысяч тамоў. Стварэннем музея кіраваў публіцыст, літаратурны крытык, брат І. Луцкевіча Антон Луцкевіч (1884—1946). Дырэктарамі ў розны час былі этнограф і асветнік Мар'ян Пецюкевіч (1904—1983), публіцыст і культурны дзеяч Янка Шутовіч (1904—1973). Музей быў ліквідаваны ў канцы 1944 года, а калекцыі падзелены паміж рознымі музеямі, архівамі і бібліятэкамі Літвы і Беларусі.

усталявана дошка ў гонар знакамітага беларускага і ўсходнеславянскага першадрукара і асветніка Францішка Скарыны (да 1490 — каля 1551). У двары праз браму відаць невялікі дом, пабудаваны ў XV ці XVI стагоддзі. Мяркуюцца, якраз ён і з'яўляецца домам віленскага бурмістра Бабіча, у якім пасля пераезду з Прагі ў Вільню (1520 або 1521) Ф. Скарына заснаваў сваю новую друкарню. Каля 1522 года тут выйшла першае віленскае выданне "Малая падарожная кніжка", у 1525 годзе — "Апостал". Некаторыя даследчыкі лічаць, што Скарына прымаў удзел у складанні Статута ВКЛ 1529 года, удзельнічаў у дыспутах з медыкам Парацэльсам, выконваў абавязкі сакратара віленскага біскупа Яна, працягваў медыцынскую практы-

ку.

У 1574—1623 гадах на тым жа месцы размяшчалася друкарня братаў Мамонічаў, заснаваная на іх сродкі вядомым друкараром Пятром Мсціслаўцам. З друкарні выходзілі кнігі рэлігійнага зместу, прызначаныя для навучання і свецкага чытання, а таксама законы ВКЛ, у тым ліку "Статут Вялікага Княства Літоўскага" 1588 года і іншыя помнікі пісьменства. Усяго было выпушчана каля 85 выданняў на царкоўнаславянскай, старабеларускай, лацінскай і польскай мовах. Цяпер у былым доме Бабіча размяшчаецца аб'яднанне фатографіі. У двары — выява літоўскага скульптара Вітаса Круцініса пад назвай "Летапісец".

Вуліца Вялікая за Пятніцкай царквой, у якой хрысцілі дзеда Аляксандра Пушкіна Ганібала, пераходзіць у *Pilies* (Замкавую). Ідучы па левым баку і павярнуўшы на вул. *Sv. Jono* (Св. Яна), трапляем ва ўніверсітэцкі дворык. Віленскі ўніверсітэт — найстарэйшая вышэйшая навучальная ўстанова на тэрыторыі Беларусі і Літвы. Была заснавана як езуіцкая акадэмія, з 1781 года мела назву Галоўная школа ВКЛ, з 1796 года — Галоўная Віленская школа, ператворана ў 1803 годзе ва ўніверсітэт. Пры ім дзейнічала вельмі багатая бібліятэка, батанічны сад, заалагічны музей. Тут атрымалі адукацыю такія выдатныя дзеячы асветы і культуры, як Адам Міцкевіч, Ян Чачот і іншыя. Унутры дворыка — дошкі ў гонар слаўных выкладчыкаў і выпускнікоў ўніверсітэта Мацея Сарбеўскага, Адама Міцкевіча, Ігната Дамейкі, Тэадо-

нія часопісы. У ёй вучыліся пісьменнікі з Заходняй Беларусі Валянцін Таўлай, Анатоль Іверс, Алесь Салагуб, Якуб Міско. Выкладчыкамі працавалі класік беларускай літаратуры Максім Гарэцкі, харавы дырыжор і фалькларыст Рыгор Шырма, літаратуразнавец, паэт і грамадскі дзеяч Ігнат Дварчанін. У 1937 годзе гімназія пераехала ў памяшканне на вул. Домінікону.

У базыльянскіх мурах, а дакладней у сядзібе Беларускага навуковага таварыства, размяшчаўся Віленскі беларускі музей (1921—1945), які ўтварыўся на аснове гістарычна-этнографічнай прыватнай калекцыі Івана Луцкевіча з багатым архівам і

Пакідаючы двор былых базыльянскіх муроў, звернем увагу на некалькі жылых памяшканняў, што месцяцца пад самай брамай. У адной з кватэр жыў Максім Гарэцкі. У Вільні ён працаваў каморнікам, рэдактарам у газетах "Наша ніва", "Звязда". Пазней выкладаў на беларускіх настаўніцкіх курсах і ў беларускай гімназіі. З сярэдзіны 1920-х гадоў тут жыў настаўнік спеваў і кіраўнік хору Віленскай беларускай гімназіі Рыгор Шырма.

З вуліцы Вострабрамскай трапляем на *Didžioji* (Вялікую), якая ідзе ў напрамку да катэдральнага касцёла і Замкавай гары. На рагу вуліц Вялікай і Шкляной стаіць дом, на якім

Пакідаючы двор былых базыльянскіх муроў, звернем увагу на некалькі жылых памяшканняў, што месцяцца пад самай брамай. У адной з кватэр жыў Максім Гарэцкі. У Вільні ён працаваў каморнікам, рэдактарам у газетах "Наша ніва", "Звязда". Пазней выкладаў на беларускіх настаўніцкіх курсах і ў беларускай гімназіі. З сярэдзіны 1920-х гадоў тут жыў настаўнік спеваў і кіраўнік хору Віленскай беларускай гімназіі Рыгор Шырма.

мясцінах Вільнюса і Вільнюскага краю

ра Нарбута і іншых.

У комплекс універсітэцкіх будынкаў уваходзіць касцёл Св. Яна, у якім устаноўлены бюст паэта Уладзіслава Сыракомлі. Тут іграў на аргане ўраджэнец Міншчыны Станіслаў Манюшка, а ў 1893 годзе хрысцілі будучую беларускую паэтэсу Канстанцыю Буйло, ураджэнку Вільні.

Ад старажытнай Пятніцкай царквы пачынаецца вул. *Bokšto (Бакшта)*, на якой захаваны аднапавярховы дом (№ 21), дзе ў 1921—1922 гадах жыў беларускі мовазнавец, публіцыст і грамадскі дзеяч Браніслаў Тарашкевіч.

Непадалёку ад Катэдральнай плошчы знаходзіцца вуліца *Барбары Радзівіл (былая Каралеўская)*, дзе ў доме № 5 жыў і пахаваны вядомы польскі і беларускі паэт, драматург, перакладчык Уладзіслаў Сыракомля. За напісанне і публічнае чытанне антыўрадавых вершаў ён быў арыштаваны і каля месяца сядзеў у віленскай турме. Памёр паэт 15 верасня 1862 года, пахаваны на могілках Роса. На доме вісіць памятная дошка ў яго гонар. У 1920—1930-я гады ў гэтым жа доме размяшчаліся беларускія арганізацыі: Беларускі кааператывны банк і таварыства "Пчала", а таксама рэдакцыя часопіса "Борць", у якой працавала Зоська Верас (Людвіка Сівіцкая; 1892—1991), віленская беларуская пісьменніца і грамадская дзяўчка.

З Катэдральнай плошчы рушыце на праспект *Gedimino (Гедыміна)*, спынімся каля дома № 2 (раней *Георгіеўскі пр-т, 14*). Тут знаходзілася прыватная бібліятэка-чытальня Барыса Даніловіча "Веды", у якой у 1908-1909 гадах працаваў бібліятэкар на абанемце Янка Купала. Пра той час паэт пісаў: "У Вільні я атрымаў месца ў бібліятэцы, аб чым марыў з дзяцінства. Вольны ад заняткаў час аддаю складанню вершаў і рэдагаванню беларускай газеты "Наша ніва". Жыў паэт на кватэры ў настаўніка царкоўна-рыходскай школы ў раёне Звярынец, непадалёку ад Знаменскай царквы (цяпер вул. *Terniotos, 5*).

Далей па праспекту Гедыміна знаходзіцца *Лукішская плошча*, на якой мемарыяльны знак сведчыць, што тут у 1864 годзе быў пакараны смерцю Кастусь Каліноўскі. Побач знаходзіцца славуная Лукішская турма, у якой у 1921-1939 гадах былі заключаны многія беларускія дзеячы.

Калі па праспекту Гедыміна вярнуцца з Лукішскай плошчы да дзіцячага ўнівермага і павярнуць за ім направа, на вул. *Vilniaus (Віленскую)*, то можна наведаць многія мясціны, звязаныя з беларускім культурным жыццём 1910—1930-х гадоў.

Vilniaus g., 12 (Віленская, 37).

У гэтым доме ў 1920-я гады размяшчаўся цэнтр беларускага грамадска-культурнага жыцця. Тут былі сядзібы ТБШ, Беларускага студэнцкага саюза, рэдакцыі беларускіх газет, дзіцячай "Заранкі", "Беларускай борці". Тут жылі фалькларыст, педагог і кампазітар Антон Грыневіч (1877—1937), мастак Язэп Драздовіч (1888—1954), паэт, перакладчык, публіцыст Уладзімір Жылка (1900—1933), які выдаў у Вільні паэму "Уяўленне" і зборнік "На ростані", мовазнавец, публіцыст, перакладчык Браніслаў Тарашкевіч (1892—1938), паэт, празаік, драматург Міхась Машара (1902—1976). На доме ўстаноўлена памятная дошка на літоўскай і рускай мовах у памяць Браніслава Тарашкевіча, які жыў у гэтым доме ў 1924—1926 гадах.

Vilniaus g., 14 (Віленская, 29). Гэты дом быў у 1914—1915 гадах, перад закрыццём у сувязі з падзеямі Першай сусветнай вайны, апошнім адрасам рэдакцыі штотыднёвай беларускай грамадска-палітычнай і літаратурна-мастацкай газеты "Наша ніва". У той час рэдактарам, а з 1915 года і выдаўцом газеты быў Янка Купала. На доме ёсць мемарыяльная дошка з выявай паэта і надпісам на беларускай і літоўскай мовах. Будынак на Віленскай, 29 згадваецца ў аўтабіяграфічнай аповесці Максіма Гарэцкага "Віленскія камунары".

Vilniaus g., 33 (Віленская, 20). На гэтым месцы быў дом, дзе рэдакцыя газеты "Наша ніва" знаходзілася з 1908 года. У гэты час там працавалі Аляксандр Уласаў, браты Луцкевічы, Ядвігін Ш., Янка Купала, Вацлаў Ластоўскі, Сяргей Палуян, Язэп Драздовіч. Купала меў тут невялікі пакойчык і 5 рублёў заробку. Займаўся рэдактарскай і перакладчыцкай работай. Дом быў разбураны ў час Другой сусветнай вайны. Цяпер на тым месцы стаіць будынак Міністэрства сувязі Літвы.

Vilniaus g., 41 (Віленская, 8). У 1920-я гады тут месціліся Беларускі кааператывны банк, Студэнцкі саюз, Беларускае кааператывнае таварыства "Пчала", рэдакцыя часопісаў "Заранка" і "Саха". У левым крыле дома жыў літаратуразнавец, гісторык і грамадскі дзеяч Антон Луцкевіч (Антон Навіна).

З Віленскай вуліцы скіруем ў бок чыгуначнага вакзала. Па вуліцы *Pilimo, 5 (Завальнай)* у 1911-1914 гадах размяшчалася рэдакцыя газеты "Наша ніва". Пры ёй жыў сакратар рэдакцыі пісьменнік, літаратуразнавец і гісторык Вацлаў Ластоўскі (1883—1938) з сям'ёй. Паводле ўспамінаў дачкі Ластоўскага Ганны, да іх вечарамі наведваліся аўтары "Нашай нівы", пісьменнікі Янка Купала, Змітрок Бядуля, Цётка, Канстанцыя Буйло, іх літоўскі калега Людас Гіра. Змітрок Бядуля, пабываючы ў рэдакцыі, пазней пісаў: "Толькі сем гадоў працы, і колькі паспелі зрабіць тры органы: Наша ніва, "Саха", "Маладая Беларусь"... Колькі пекных кніг выдалі! Колькі здольных паэтаў і пісьменнікаў з'явілася!". Гэты дом паслужыў прытулкам Максіму

Багдановічу, калі ён летам 1911 года ўпершыню прыехаў у Вільню і прабываў тут два дні. Па ўспамінах В.Ластоўскага, дзве ночы да світанна вяліся размовы, у час якіх ён "перадаваў веды па беларускай гісторыі, этнаграфіі", дэманструючы рэчы з калекцыі Івана Луцкевіча, што знаходзілася пры рэдакцыі. Разглядаючы старыя рукапісныя кнігі, слухчыкі паясы, Багдановіч усклікнуў: "Гэта фундамент нашага адраджэння — гэта й за трыццаць гадоў будзе сведчыць пра нас!". На доме ўстаноўлена мемарыяльная дошка ў памяць жонкі В.Ластоўскага, літоўскай пісьменніцы Марыі Ластаўскае (Лаздзіну Пяледы).

На гэтай жа вуліцы *Pilimo, 26 (Завальнай, 30)* на рагу з *Траці (Троцкай)* у будынку былога палаца Тышкевіча размяшчаўся акруговы суд, дзе ў канцы XIX стагоддзя працаваў адвакатам паэт, празаік, адзін з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры Францішак Багушэвіч (1840—1900). Непадалёку захаваны дом, які належаў Зыгмунту Нагродскаму, блізкаму сябру Ф.Багушэвіча. Сюды паэт часта наведваўся. Жыў Ф.Багушэвіч на *Арклай (Конскай)* вуліцы, каля славутага рынка "Пад галэй", у доме, які быў разбураны ў Першую сусветную вайну. У 1907—1908 гадах у будынку на вуліцы Завальнай, 30 размяшчалася рэдакцыя газеты "Наша ніва". Рэдактарам-выдаўцом быў тады Аляксандр Уласаў, супрацоўнікамі-рэдактарамі — Якуб Колас і Антон Луцкевіч.

Аднак пойдзем далей у бок чыгуначнага і аўтобусага вакзалаў. На вуліцы *Каішо (Каўно, 7)* знаходзіцца 3-я гарадская бальніца. Мяркуюцца, што менавіта тут быў ваенны шпіталь, дзе ў 1914 годзе працавала Цётка (Алаіза Пашкевіч). У ім лячыліся паранены Максім Гарэцкі, які пазней успамінаў: "Тут працавала міласэрнасць сястроў і клала мне пад падушкі "Нашу ніву" нябожчыца Цётка, наша незабытная пяснярка і рэвалюцыянерка Алаіза Пашкевічанка". З імем Цёткі звязаны і іншыя віленскія адрасы — *Jakšto g., 9*

(*Якштаса*), гімназія Прозаравай, дзе яна вучылася ў 1894—1901 гадах, *Parko g., 15 (Паркавая)*, псіхіятрычная бальніца ў Новай Вільні, дзе яна працавала з 1904 года, *Giedrų (Гедрайчу)*, дзе яна жыла разам з братамі.

За межамі нашага "беларускага круга" па Вільнюсу засталіся яшчэ некалькі аб'ектаў.

Вул. Universiteto, 4 (Універсітэцкая), будынак, у якім размяшчалася друкарня Марціна Кухты, заснаваная ў 1906 годзе. Тут друкаваліся газета "Наша ніва", творы Ф.Багушэвіча, М.Багдановіча, Я. Коласа, Цёткі і іншых беларускіх пісьменнікаў, а таксама этнаграфічныя матэрыялы, дадаткі да "Нашай нівы", календары, беларускія песні з нотамі. Тут выйшла забароненая цензурай "Скрыпка беларускай" Гаўрылы з Полацка (псеўданім Цёткі). Цяпер тут студэнцкі "Alumnatus".

Ідучы на паўднёвы ўсход ад Вострай брамы да вул. *Liepos (Ліпаўка)*, можна трапіць на праваслаўныя могілкі з царквой у імя прападобнай Ефрасінні Полацкай. Тут пахаваны дырэктары беларускай гімназіі Міхаіл Кахановіч, Аляксандр Міхаловіч, Сяргей Паўловіч, Мікола Анцукевіч, мовазнавец Антон Антановіч, музыказнавец Павел Каруза і іншыя вядомыя дзеячы беларускай культуры.

У тым жа напрамку, толькі налева, размяшчаюцца і каталіцкія могілкі *Rasų (Роса)*, дзе супакоіліся шмат хто з вядомых віленчукоў. Сярод іх археолаг і краязнавец Яўстафій Тышкевіч, паэт Уладзіслаў Сыракомлі, краязнавец Чэслаў Янкоўскі, ксёндз і паэт Казімір Сваяк, архітэктар і грамадскі дзеяч Лявон Вітан-Дубейкаўскі, браты Іван і Антон Луцкевічы, пісьменнік Ядвігін Ш і іншыя.

За межамі горада, у Вільнюскім краі, вандруюнаму беларусу можна наведацца ў былы засценак *Маціюлішкі* каля мястэчка Лаварышкі. Тут радзіма Браніслава Тарашкевіча, вучонага, пісьменніка, грамадскага дзеяча. Хата, дзе жылі Тарашкевічы, не захавалася. У пачатку

1950-х гадоў яе перавезлі ў вёску Пятрулішкі пад пачатковую школу. У Лаварышскай школе існуе мемарыяльны пакой вучонага.

Вёска Сужаны. Месца пахавання Старога Уласа (Сівіцкага Уладзіслава; 1865—1939), паэта, празаіка, фалькларыста. Жыў тут з сям'ёй з 1920 года, служыў лесніком. У 1934 годзе перасяліўся ў суседнія *Шашэльгішкі*, дзе пражыў да глыбокай старасці.

Вёска Свіраны. Месца нараджэння Францішка Багушэвіча (1840-1900). Тут паэт пражыў першыя шэсць гадоў. Хрысцілі яго ў касцёле мястэчка *Рукойні*. Пазней паэт цікавіўся гісторыяй сваёй радзімы, збіраў звесткі, рабіў археалагічныя раскопкі. Цяпер Свіраны — невялікая вёска з трох двароў, аточаных маляўнічымі краявідамі. Памяць паэта ўвекавечана мемарыяльнай дошкай у суседняй вёсцы *Савічунь*.

Вёска Ротніца (цяпер прыгарад Друскінінка). На мясцовых могілках каля касцёла пахаваны Ян Чачот. Памёр у Друскінінках у час лячэння на "водах" 23 жніўня 1847 года. Пры смяротным ложку быў Юзаф Крашэўскі, які пазней напісаў верш "На смерць Яна Чачота". На гранітным помніку змяшчана эпітафія Антона Эдварда Адынца на польскай мове.

Вёска Зулова. Радзіма Зыгмунта Нагродскага (1866—1937), беларускага паэта і культурнага дзеяча. Бацька яго працаваў тут аканомам пры двары Пінсудскіх. З Нагродскі займаўся асветніцкай дзейнасцю сярод віленскіх рамеснікаў, прапагандаваў творы беларускіх пісьменнікаў, у тым ліку вершы свайго сябра Ф. Багушэвіча.

Горад Вевіс (Еўе). Тут з 1611 года ў маёнтку Багдана Агінскага была адноўлена (пасля закрыцця Віленскай брацкай друкарні пры Свята-Духавым манастыры) кнігавывавецкая справа. Да 1620 года друкарняй кіраваў Лявонцій Карповіч, потым майстар Гаўрыла Івановіч. Тут выйшла больш за 25 выданняў, у тым ліку "Казанне двое..." Л. Карповіча (1615), "Граматыка славянская" М. Смятрыцкага (1618). Чатыры выданні, у тым ліку "Евангелле вучыцельнае" Каліста (1616) выйшлі на старабеларускай мове. Друкарня спыніла сваю дзейнасць у 1652 годзе. Мялеці Смятрыцкі некаторы час працаваў у Еўі настаўнікам, выкладаў "вольныя навукі" і славянскую мову.

Горад Шальчынінкай (Салечнікі). Мясцовай беларускай суполкай тут узведзены помнік Кастусю Каліноўскаму.

Тых, хто захоча падрабязней пазнаёміцца з беларускімі памятнымі мясцінамі ў Вільнюсе і Вільнюскім краі, адрасуем да гісторыка-краязнаўчых работ А. Кіркора, Л. Луцкевіча, У. Содала, У. Сыракомлі і іншых аўтараў.

Лідзія КУЛАЖАНКА, кандыдат гістарычных навук. НА ЗДЫМКАХ: карта беларускіх мясцін ў Вільнюсе; адкрыццё мемарыяльнай дошкі В. Ластоўскаму на доме па вул. Завальнай.

Навінка сезона — лагойскія

ГОРЫ

Калісьці апынуцца ў Вільнюсе было вельмі проста. Трошкі больш за дзве гадзіны на камфортабельным цягніку "Чайка", і ты з захапленнем гуляеш па старому гораду.

І сёння ў Мінску ёсць фірмы, якія прапануюць рамантычныя выхадныя ў Вільнюсе, паездкі па агульных гістарычных месцах Беларусі і Літвы. Але цяпер гэтыя задавальненні сталі менш даступнымі, для большасці з нас. У 2003 годзе па турыстычных візах у Літву накіраваліся 7 220 беларускіх грамадзян, у Беларусь з Літвы — 7 458. Летась жа статыстыка паказала змяншэнне візітаў абодвух бакоў. У Літву выехала 6 658 беларускіх турыстаў, у Беларусь — 5 317 літоўскіх.

Што за працэсы адбываюцца? І чаму? Як можна актывізаваць нашы турыстычныя стасункі? З гэтымі пытаннямі аўтар накіравалася ў Міністэрства спорту і турызму да вядучага спецыяліста ўпраўлення турызму Юліі КОПАЦЬ. Размова пачалася з візавага пытання.

— Сапраўды, візы, кошт якіх цяпер складае 20 еўра, — сёння адна з асноўных праблем. Тут, як вядома, працуе прынцып парызату. Такі кошт сфарміраваўся пался таго, як Літва летась стала членам Еўрасаюза. Праўда, Дзярждэпартамент па турызму Міністэрства гаспадаркі Літвы выступіў з ініцыятывай знізіць стаўку консульскага збору да 5 еўра. Аднак беларускі бок яшчэ не гатовы прыняць такія ўмовы. Пытанне вырашае не толькі Міністэрства замежных спраў, але і Міністэрства фінансаў, якое ў сваю чаргу апцэньвае, наколькі гэта мэтазгодна з эканамічнага пункту гледжання. Калі кошт візы і не стане 5 еўра, усё роўна знізіцца. Канешне, гэта адбудзецца не так хутка, бо патрэбна правесці пэўныя даследаванні і падлікі.

— Іншымі словамі, да лета, калі пачнецца новы турыстычны сезон, змен не адбудзецца?

— Цяжка сказаць, гэта вырашаем не мы. Калі пытанне будзе лабіравацца, магчыма, працэс і

пойдзе хутчэй.

— Што апошнім часам было зроблена для спрощвання наведвання Беларусі замежнымі турыстамі, у прыватнасці, літоўскімі?

— Па ініцыятыве Міністэрства замежных спраў Беларусі ўведзены двух- і трохкратныя беларускія візы. Раней такога не было ў прынцыпе — толькі аднакратныя. На сённяшні дзень любы турыст з трэціх краін можа з'ездзіць ад нас у Літву і зноў прыехаць у Беларусь. Цяпер разглядаецца пытанне па зніжэнні кошту шматкратнай візы да кошту аднаразовай.

— Якія пагадненні існуюць паміж Беларуссю і Літвой у галіне турызму?

— Гэта міжведамаснае пагадненне паміж Міністэрствам спорту і турызму Рэспублікі Беларусь і Міністэрствам гаспадаркі Літоўскай Рэспублікі, у якое ўваходзіць Дзяржаўны дэпартамент па турызму. У рамках гэтага пагаднення падпісана праграма супрацоўніцтва на 2002-2007 гады з аўтаматычнай пралангацыяй. Дарэчы, такія дамовы ў нас існуюць толькі з Літвой, Латвіяй і Польшчай. Нядаўна падпісалі дапаўненні да вышэйназванай праграмы, каб акрэсліць канкрэтныя мерапрыемствы, што дазваляць павялічыць узаемаабмен турыстамі. У першую чаргу прадугледжваецца скарачэнне візавых фармальнасцей. Плануецца стварэнне шэрагу сумесных трансгранічных маршрутаў. Напрыклад, такія, як Гродна-Друскінінкай. Канешне, пакуль не вырашыцца візавая праблема, гэта нерэальна з-за надта высокага яе кошту.

Трошкі пазней мы плануем выкарыстоўваць напрацоўкі Літвы ў галіне бізнес-турызму — праводзіць сумесныя з літоўскім бокам сімпозіумы, семінары.

У бягучым годзе ў Вільнюсе адкрыецца беларускі інфармацыйна-турыстычны цэнтр. Сёння яго функцыі часткова выконвае беларускае пасольства ў Літве. Мы перадаем рэкламна-інфармацыйныя матэрыялы, інфармацыю пра турызм у Беларусі, і жадаючыя могуць знайсці яе ў пасольстве. У Беларускім інфармацыйна-турыстычным цэнтры будзе акумулявацца інфармацыя пра турыстыкія магчымасці Беларусі, пра ўмовы праезду, пражывання і гэтак далей. Як вядома, нядаўна ў Мінску адкрыўся Нацыянальны інфармацыйна-турыстычны цэнтр, сетка аналагічных устаноў будзе стварацца па ўсіх абласных гарадах Беларусі і за мяжой.

— Ці прымае Беларусь удзел у турыстычных выстаўках у Літве, а Літва ў нашых?

— Так, у сакавіку Беларусь як краіна накірунку выступала адзіным стэндам на турыстычнай выстаўцы "Vivatour" у Вільнюсе. У першую чаргу мы мелі мэту, каб пра нашу краіну і яе турыстычныя прапановы даведалася як мага больш людзей. На сённяшні дзень пра Беларусь ведаюць недастаткова. Выставы ж аб'ядноўваюць прадстаўнікоў турбізнесу розных краін. Да прыкладу, з заходняй Еўропай у нас недастаткова развіты сувязі. Таму мы запікаўлены прадстаўляць Беларусь, якая для еўрапейцаў можа стаць новым невядомым напрамкам, у краіне, якая з'яўляецца членам

Еўрасаюза. А літоўскія турфірмы будуць прэзентаваць сябе на турыстычнай выставе ў Мінску, што адбудзецца ў красавіку.

— Што можа прапанаваць Беларусь літоўскім турыстам такое, чаго няма ў Літве, і наадварот?

— У Літве зрабілі акцэнт на бізнес-турызм. Актыўна для гэтага выкарыстоўваецца Вільнюс. Туды прыязджаюць бізнесмены, палітыкі для правядзення семінараў, сімпозіумаў, якія доўжацца ад аднаго да некалькіх дзён. Да прыкладу, апошнім часам Еўрасаюз праводзіць там шмат навучальных семінараў, для якіх задзейнічаны гатэлі Вільнюса і наваколія. Безумоўна, там прапаноўваецца высокі ўзровень сервісу. У Літве праведзена сертыфікацыя гасцініц, і шэраг з іх атрымалі 4-5 зорак. Яшчэ адна асаблівасць літоўскіх магчымасцей у сферы турызму — высокаразвіты сельскі турызм. Пры гэтым сядзібы за горадам прадастаўляюць найвышэйшы ўзровень сервісу.

Беларусь і Літва маюць тое, што называецца агульнасцю гісторыі. Аднак у гістарычных мясцінах мы пакуль саступаем па ўзроўні інфраструктуры.

Але Беларусь можа прапанаваць літоўцам гарналыжныя курорты — "Сілічы", Лагойск, Раўбічы, Якуцкія горы. У Літве такога няма. І хочацца падкрэсліць, што паўсюль павялічваецца якасць сервісу. Абноўлены гатэль у Раўбічах, а новабудова — комплекс "Сілічы" — прапаноўвае сучасны ўзровень паслуг. Так што ў Беларусі ёсць дзе адпачыць цікава і з карысцю.

Алена СПАСЮК.

Прэзентацыя

У песнях уся мая душа

Сёлета ва ўтульнай зале Домс нацыянальных меншасцей у Вільнюсе на вечарыне беларусаў адбылася прэзентацыя майго дыска з песнямі.

Ідэя запісу нарадзілася даўно, але толькі летам мінулага года дзякуючы знаёмай грамадзянцы Швецыі Маргарыце Карлс, якая любіць слухаць песні ў маім выкананні пад акампанемент гітары, у студыі цэнтра культуры невялікага шведскага горада быў зроблены першы вялікі крок. Там было запісана 28 песень. Я вельмі ўдзячная маладым аператарам студыі, а таксама былому вучню Віленскай сярэдняй школы імя Ф.Скарыны, цяпер студэнту, Паўлу Сівалаву, які быў перакладчыкам падчас запісу, дарэчы, адну песню мы запісалі дуэтам з Паўлам.

Затым работа над афармленнем дыска працягвалася ў Вільні. Дызайн вокладкі — гэта праца маладога таленавітага настаўніка інфарматыкі Аляксандра Янушкевіча, раздрукоўка і карэкціраванне — работа майі сяброўкі Астэ Нікіфаравай. На дыску — песні на рускай і беларускай мовах, розныя па тэматыцы і зместу. Ёсць сярэд іх і народныя, і студэнцкія, і турыстычныя, і дзіцячыя, і кінатэматычныя і патрыятычныя. Ёсць лірычныя і жартуныя, на любы густ і для душы.

Валіяціна КАВАЛЬЧУК.

Кнігарня

Перавыдадзены "Першы Літоўскі Статут" на старабеларускай мове

У мінулым годзе ў Вільнюсе, у выдавецтве "Marsi Raštai" выйшаў "Першы Літоўскі Статут" (1529). Гэты супольны помнік юрыдычнай думкі, які напісаны на старой беларускай мове, падрыхтавалі да друку вядомыя літоўскія навукоўцы С. Лазутка, І. Валіконітэ і Э. Гудавічус. Выданне, якое налічвае 522 старонкі, выйшла тыражом 750 экзэмпляраў.

Радавод

Уладзімір Содаць:

ДУДКА ГРАЕ — ЁН ЖЫВЫ...

Заканчэнне. Пачатак на 15-й стар.

— Думаю, вас зацікавіць тое, што мы маем вам паведаміць.

І вось праз колькі дзён да мяне завіталі двое віленцаў. Сярод іх і згаданы Вярцілюс, досыць яшчэ малады чалавек, прадпрымальнік. Прозвішча яго Багушэвічус. Прозвішча гэтае і навяло яго на глыбокі раздум. І найперш — хто ён: левіт ці беларус?

— Да гэтае пары я лічыў сябе левітам, — распавёў мне Вярцілюс. — Але пачуў: мае прозвішча такое ж, як і ў беларускага паэтакюрыста Францішка Багушэвіча, і ў маю душу закралася сумненне: ці літовец я. Захацелася прасачыць, ці не мае мой род хоць якое дачыненне да роду беларускіх Багушэвічаў... Вось з гэтым я і завітаў да вас. Можа вы мне дамапожаце?

Я пазнаёміў Вярцілюса з усім, што мне вядома на гэты момант пра радавод Багушэвічаў, пазнаёміў з Багушэвічавым альбомам.

Вярцілюс слухаў уважліва. Адчувалася, што яму сімпатычная асоба нашага песняра. Але, каб канчаткова сказаць, што ён з таго роду, што і наш паэт, трэба вялікая пошукавая праца. Але ўжо адно тое, што яма запала ў душу думка пошуку сваяцтва з беларускімі Багушэвічамі, прывабляе.

Між іншым, не забыўся я пацікавіцца, як такая думка да яго прышла. Вярцілюс сказаў проста:

— Збіраўся ў Мінск. Перад паездкай пачаў знаёміцца з картаў-схемай беларускай сталіцы. І раптам на той схеме чытаю: "Плошча Багушэвіча". Ого-го! — думаю. Нічога сабе!..

З тае пары і пачаў Вярцілюс цікавіцца радаводам Багушэвічаў. Ён далучыўся да віленскіх беларусаў, разам з імі спрыяе ўшанаванню пэўнага імя на Віленшчыне і ў самім Вільнюсе.

ЯШЧЭ АДНА ВЫЯВА

Пятага студзеня 2005 года клуб "Спадчына" ганараваў мастака Мікалая Назарчука. Пагукалі на гэ-

тае ганараванне і мяне. І вось я ў майстэрні Мікалая Назарчука, баллазе яна ў цэнтры Мінска, насупраць Палаца мастацтва. Хаджу па майстэрні, разглядаю творы мастака і пераконваюся: так, Мікалай Назарчук па духу сваім нацыянальны мастак.

Ваяваў. Мае медалі за адвагу. Яшчэ медаль "Язэпа Драздовіча", які яму дарагі, як першая ўзнагарода за прызнанне яго таленту. Мікалай распавядае пра свае творы. Шмат сярэд іх на гістарычных тэмы, пра гістарычных асоб. Уражвае партрэт Максіма Багдановіча. Увесь у васільках — сімвал яго творчасці. А вось партрэт Элаізы Пашкевіч (Цёткі)... У той момант я падумаў: "А ці не было ў Міколы Назарчука памкнення звярнуцца да постаці нашага беларускага прарока Францішка Багушэвіча?" Мастак, нібы згадаўшы рой маіх думак, якраз у гэты момант выставіў у сваіх запаснікаў Багушэвічаў партрэт...

Пасля, як усе разышліся, я застаўся з мастаком адзін на адзін, і ён мне распавёў гісторыю свайго твора.

...Пра Францішка Багушэвіча Мікалай Назарчук пачуў яшчэ ў Сьвільскай школе ад настаўніцы беларускай мовы Ніны Аляксандраўны Плескачэўскай. Тады яго моцна ўзразіла "Прадмова" Мацея Бурачка да "Дудкі Беларускай". З тае пары з'явілася свядомае стаўленне да роднай мовы. Яшчэ запомнілася, што Францішку даводзілася досыць часта пакідаць Радзіму, але кожны раз вяртаўся ў Кушыяны. Вось адзін з гэтых момантаў мастак і засведчыў у сваім творы. Ён так і называецца — "Вяртанне на Радзіму". Францішак мастака Мікалая Назарчука толькі што выйшаў з вазка і ступіў на парог свайго дома. За гэтым крокам цэлае жыццё і невядомая будучыня. Якая яна будзе?

Сваю карціну "Вяртанне на Радзіму" Мікола Назарчук распачаў маляваць летам 1990 года.

Адпачываў я на Пастаўшчыне —

у Вайшпунах, — згадвае мастак. А набліжалася чарговая круглая дата, і я з Браслаўшчыны паехаў у Кушыяны. Прыехаў позна. Браўся на вечар. У музеі ўжо нікога не было. Пахадзіў трохі па сядзібе, сеў на ганчак і пачаў замалёўкі. Каларыт карціны цёплы. Заходзіць сонца. Удалечыні сінее палоска блакітнага лесу. Унізе — параскіданыя сялянскія сядзібы, старыя дрэвы. Але галоўнае для мяне — Францішак Багушэвіч. Ён нарэшце дома, у сваіх родных Кушыянах, на ганку свайго дома.

Калі я ўвасабляў гэты сюжэт, неадступна прыгадваўся слаўтыя Багушэвічавы радкі з верша "Мая хата". Памятаеце:

Я не кіну хаты, хоць вы мяне рэжце,
Не пайду да вас я, хіба ў аршце.

А хоць сілай нават адарвалі б

з дому,

Калісьці вярнуўся б, як мядзведзь да лому.

Заваліцца й хата, зарастуць пакосы,
Усё б я вярнуўся, хоць голы ды босы!

Чарговая хваля закаваных у латы крыжакоў, не вытрымаўшы граду стрэл з лукаў і самастрэлаў абаронцаў Камянецкай вежы, адкацілася да ракі... Я стаяў паміж зубцоў баявой пляцоўкі вежы і ўяўляў, як гэта было ў тыя далёкія часы. З трыццацімятровай вышыні адкрываліся даліна ракі Лясной, гарадская забудова і палоска лясоў Белавежскай пушчы — на поўначы. А думкі адляталі ў смугу стагоддзяў, у тыя жорсткія часы бясконцых войнаў, сведкам якіх была Камянецкая цвярдзіна.

КАМЕНЬ-ГОРАД

“...знайшоў месца такое... і выцерабіў яго і потым зрубіў на ім горад і даў яму імя Камянец, таму што была зямля, як камень”.
(Іпацьеўскі летапіс, 1276 год).

права. Горад, вызвалены ад феодальных прышчэненняў, атрымаўшы права на самакіраванне, развіваў шматлікія рамёствы, гандлёвыя і палітычныя сувязі. Камянец наведваюць паслы і дзяржаўныя дзеячы розных краін. А ў 1569 годзе на падставе Люблінскай уніі Камянец увайшоў у склад Рэчы Паспалітай. Далейшы гістарычны лёс Камянца — гэта лёс шматлікіх мястэчак і вёсак, што знаходзіліся на мяжы Заходняй і Усходняй Еўропы. У залежнасці ад змены палітычнай карты горад быў то пад польскай каронай, то ў складзе Расіі і зноў пад Польшчай... Па брукаваных вуліцах Камянца гарцавалі французскія кэрасіры і расійскія гусары, праносіліся палкі Чырвонаў кавалерыі, яны ўгібаліся пад цяжарам фашысцкіх танкаў. Вуліцы Камянца памятаюць і стомлены крох войнаў — вызваліцеляў ад фашысцкай навалы. Звыш тысячы з іх палеглі пад горадам — апошняя даніна на алтар Жыцця.

пкую, размясцілася амаль уся інфраструктура горада: гасцініца, рэстаран, Дом культуры, кінатэатр, Дом сувязі, будынак мясцовай улады... Тут і новы жылы раён з сучаснымі шматпавярховымі дамамі. Заходняя частка Камянца — былая вёска Замасты, якая за кошт індыўдуальнай забудовы злілася з горадам.

У Камянцы два значныя прадпрыемствы: сыраробны завод і кормпрадпрыемства “Зарэчча”. А яго будучыня — у развіцці турызму. Гэтаму спрыяюць гісторыя горада і яго гістарычная забудова. Можна прайсці па старых вулічках, наведаць Свята-Сімяонаўскую царкву, пабудаваную ў канцы XIX стагоддзя, дакрануцца да старажытных муроў Камянецкай вежы, пачуць расказ пра знакамітых людзей гэтай зямлі, сярод якіх быў і Міхал Карповіч — асветнік, публіцыст, палітычны дзеяч і, як сёння казалі б, праваабаронца сялян ад жорсткасці феадалаў. А тых, каго вабіць прырода, чакае сустрэча з Нацыянальным паркам “Белавежская пушча”.

Восьмае стагоддзе стаіць на высокім пагорку Камянецкая вежа. Як выява — на гербе горада, яго сімвал непарунай сувязі часоў.

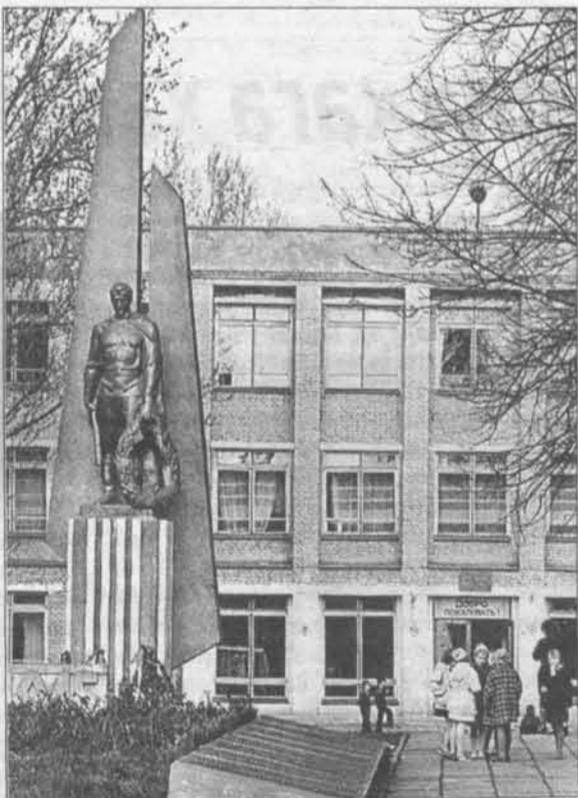
Азнайшоў месца на высокім беразе ракі Лясной дойдлі Алекс, які па загаду валынскага князя Уладзіміра Васількавіча павінен быў збудаваць цвярдзіну для аховы зямель Берасцейскіх, якія ў XIII стагоддзі належалі галіцка-валынскім князям. Тут праходзілі важныя гандлёвыя шляхі, і за валоданне імі пастаянна ішлі спрэчкі з суседзямі. І спрэчкі гэтыя былі далёкімі ад дыпламатыі — усё вырашала ваенная моц. Цяпер кароткая храналогія падзей таго часу дае ўяўленне пра сітуацыю ў рэгіёне. У пачатку стагоддзя на прыбужскай зямлі прыйшлі польскія князі Конрад Мазавецкі і Лёшка Кракаўскі. Але ж надоўга не затрымаліся. У хуткім часе значную тэрыторыю Берасцейшчыны захапілі рыцары Добжынскага ордэна. Толькі паспеў валынскі князь Данііл Раманавіч разбіць у 1237 годзе рыцараў, як ужо ў 1240 годзе падаспеў мангола-татарская наваля, якая амаль вынішчыла ўвесь край. Вось у такую горкую часіну і было вырашана пабудаваць шэраг абарончых збудаванняў. Адно з іх узнялося на высокім пагорку над паўнаводнай у той час ракой Лясной, што несла свае воды ў Заходні Буг. Абарончыя рвы і валы з моцным драўляным тынам акружалі збудаваны горад, які атрымаў назву Камянец. Але ж галоўнае было ў тым, што вопытны дойдлі Алекс, які быў добра знаёмы з еўрапейскімі ваеннымі збудаваннямі, пабудаваў абарончую вежу, якую на захадзе называлі данжонам. Моц-

ныя, таўшчыней да двух з паловай метраў сцены з камяню і цэглы не маглі асіліць ніякія асадныя прыстасаванні. Таму вежа была апошнім практычна непрыступным рубяжом абароны. Відаць, таму ні ў адным летапісе не згадваецца пра ўзяцце Камянецкай вежы. Вядома, што вежы-данжоны былі пабудаваны ў Полацку, Наваградку і Тураве, у Гародні і Бярэспі. І толькі адна — Камянецкая — дажыла да нашых дзён, нягледзячы на выпрабаванні, якія выпалі на яе долю. Досыць загля-

авалодала шэрагам буйных гарадоў Валыншчыны, Берасцейшчыны, у тым ліку Камянцом. Але ж ужо ў 1366 годзе ён адрокся ад сваіх заваяваных зямель на карысць Вялікага Княства Літоўскага. На жаль, гэта не прынесла спакою жыхарам Камянца. Двойчы (у 1373 і 1379 гадах) з рабаўнічымі мэтамі сюды прыходзілі тэўтонскія рыцары Тэадора фон Эльнера, а следам — ваякі польскага караля Януша Мазавецкага, якога праз год выбіў з Камянца вялікі князь літоўскі Ягайла. Не хачу

французскія кэрасіры і расійскія гусары, праносіліся палкі Чырвонаў кавалерыі, яны ўгібаліся пад цяжарам фашысцкіх танкаў. Вуліцы Камянца памятаюць і стомлены крох войнаў — вызваліцеляў ад фашысцкай навалы. Звыш тысячы з іх палеглі пад горадам — апошняя даніна на алтар Жыцця.

Сённяшні раённы цэнтр Камянец раскінуўся па абодвух берагах Лясной. У адміністрацыйна-грамадскім цэнтры, як бы “нанізаным” на вуліцу Брэс-

нуць у чатырнаццатае стагоддзе, каб уявіць, што адбывалася вакол Камянца. У 1319 годзе князь Гедымін захапіў Берасцейскія землі. У саракавыя гады XIV стагоддзя войска польскага караля Казіміра III

стамляць чытача шматлікімі падрабязнасцямі трагічнай гісторыі Камянецкай зямлі. Тым больш, што былі і светлыя старонкі. Адна з іх адносіцца да 1518 года, калі Камянец атрымаў Магдэбургскае

НА ЗДЫМКАХ: “Гусляр” — праца мясцовых майстроў; Камянецкая вежа; “Асада крыжакімі Камянецкай вежы” — карціна мастака А. Кожына; у філіяле Брэсцкага абласнога музея ў Камянецкай вежы; від з Камянецкай вежы; помнік загінуўшым за вызваленне Камянца ад фашысцкіх захопнікаў; на адной з вуліц Камянца; будынак раённай бальніцы; на рацэ Лясной.

Еўрабачанне-2005

На днях, на пасяджэнні аркамітэта ў Мінску Анжаліка Агурбаш прадставіла тры песні, адна з якіх павінна быць выканана на конкурсе "Еўрабачанне-2005". У выніку выбар паў на песню грэчаскіх аўтараў "Любі мяне сёння ноччу". Яе напісалі Нікас Тэрзіс і Нектарыяс Ціракіс. Ён кампазіцыі ўжо двойчы займалі на конкурсе "Еўрабачанне" прызавыя месцы. Анжаліка Агурбаш кажа пра песню: "Гэта творчая бомба, шалёная, яркая. Яна дазваляе за тры хвіліны выканання паказаць усе свае здольнасці". Песню "Любі мяне сёння ноччу" ўжо можна чуць у эфіры беларускіх радыёстанцый.

Выбар зроблены

Больш за ўсё ў свеце я люблю жывіць і радавацца жывіць. Радавацца таму, што дышаю, што ў мяне здаровыя дзеці, каханы муж, што ёсць магчымасць займацца любімай справай, і блізка падтрымліваюць мяне ў жывіць і творчасці.
Анжаліка АГУРБАШ.

Вясной 2005 года на міжнародным музычным конкурсе "Еўрабачанне" Рэспубліку Беларусь будзе прадстаўляць спявачка і актрыса Анжаліка Агурбаш. Уладальніцу тытулаў: "Міс Беларусь", "Міс фота СССР", "Міс Расія-2002", салістку легендарнага ансамбля "Верасы" і артыстку, вядомую пад сцэнічным імем Ліка Ялінская, тэлеведучую і рэжысёра-пастановшчыка часта называюць самай знакамітай жанчынай Беларусі. Песні ў яе выкананні ўжо больш за дзесяць гадоў гучаць на нацыянальных радыёстанцыях. Але, акрамя папулярнасці і прыгажосці, у Анжалікі Агурбаш ёсць талент і надзвычайная энергія, якая дазваляе ёй рэалізаваць свае мары.

Талент закладзены ў кожным чалавеку, але, каб праявіць яго, іншым патрабуюцца гады і цэлае жыццё. Па словах бацькоў, Анжаліка заспявала, яшчэ не навучыўшыся хадзіць, а ва ўзросце шасці гадоў дзяўчынка заўсёды выконвала папулярныя песні, прадстаўляючы сябе на сцэне.

Падчас вучобы ў школе, яна займаецца ў тэатральнай студыі, бярэ ўрокі вакалу. Акцёрскі дэбют адбыўся нечакана ў 14 гадоў. Яна сыграла ў фільме "Экзамен для дырэктара".

У 1987 годзе Анжаліка паступае ў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут на актёрскі факультэт. У 1988-м з'яўляецца на свет яе дачка Даша. Праз месяц

пасля нараджэння дачкі Анжаліка ўдзельнічае ў першым у Беларусі конкурсе прыгажосці. На сцэне кураж і запал Анжалікі рэзка кантраставаў з сур'ёзнасцю і засяроджанасцю іншых прэтэндэнтак на карону, і пасля трох тураў яна выходзіць у фінал. "Для мяне ўсё гэта было проста вясялай гульні, — гаворыць Анжаліка Агурбаш, — я ні на што не разлічвала і проста дурылася. Калі на ўзнагароджанні мне ўручылі прыз за артыстычнасць, я, канешне, узрадавалася і вырашыла, што гэта ўсё, але калі мае імя прагучала разам са словамі "Міс Беларусь", у мяне быў проста шок".

У 20 гадоў Анжаліка пачынае музычную кар'еру. Яна становіцца салісткай ансамбля "Верасы". У складзе ансамбля артыстка паспяхова выступае на працягу пяці гадоў. Песні ў яе выкананні падымаюцца на першыя радкі нацыянальных хіт-парадаў, а прэса з захапленнем піша аб адраджэнні мінулай славы "Верасоў".

У час працы ў "Верасах" у Анжалікі нараджаецца шмат уласных музычных і пастановчых ідэй. Але магчымасць рэалізаваць іх у калектыве з дваццацігадовай гісторыяй і пэўнымі традыцыямі практычна адсутнічае. Тады яна прымае няпростое рашэнне: пачаць сольную кар'еру. Пасля працы ў складзе вядомага філарманічнага калектыву жыццё зноў пачынаецца з чыстага ліста: артыстка застаецца без музычнага матэрыялу, фінансавання і падтрымкі СМІ.

"Большасць з тых, хто мяне тады акружаў, скептычна аднесліся да майго рашэння, — распавядае Анжаліка Агурбаш, — але ўсё ж былі і энтузіясты, якія падтрымалі мяне. Клавішнік і аранжыроўшчык Сяргей Герута дапамог мне напісаць песні, якія я паказала кіраўніцтву мінскага прадстаўніцтва польскай кампаніі Vigma, і яны прапанавалі запісаць пласцінку ў Кракаве".

З дэбютным альбомам "Папярвы месяц" на беларускай эстрадзе загарэлася новая зорка пад сцэнічным імем Ліка Ялінская. На тэлеэкранах з'явіўся першы кліп на галоўную песню пласцінкі, зняты рэжысёрам Уладзімірам Янкоўскім, які паспяхова працуе ў кіно і рэкламе. Паспех умацаваў выступленне Лікі на беларускай "Песні года" з кампазіцыяй "Раз ды разоў", якая стала народным хітам.

У 1996 годзе, будучы ўжо вядомай спявачкай, Анжаліка стварае рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне "Арт-клуб "Ліка", у які ўваходзяць самыя тале-

навітыя і вядомыя творчыя людзі Беларусі: кампазітары, пісьменнікі, рэжысёры, актёры і мастакі. У ролі прэзідэнта арт-клуба, прадзюсера і пастановшчыка Анжаліка арганізуе канцэрты, прэзентацыі, мастацкія выставы і іншыя мерапрыемствы і акцыі. Аб'яднанне прыводзіць уручэнне "Прэміі года ў галіне прадпрыемства", конкурс "Нацыянальная мадэль Беларусі". Пры арт-клубе адкрываецца "Школа прыгажосці Лікі Ялінскай".

У 1997 годзе выходзіць другі альбом спявачкі "Ноч без сну", які ў рэкордныя тэрміны набыў шырокую папулярнасць. А ў 2000 годзе Ліка Ялінская выпускае не менш паспяховую пласцінку "Для цябе" — перадапошнюю пад гэтым сцэнічным імем.

Прычынай нечаканай перамены ў жыцці і творчасці спявачкі стала незвычайнае кахан-

LOVE ME TONIGHT

Music by Nikos Terzis
Lyrics by Nektarios Tyrakis

I Wish You Could Be Near Me
I Seek Your Eyes To Thrill Me
So Take Your Chance And Feel Me
I Am Ready Now!
Bridge
I Dream Of You By My Side
Move Closer Baby
You've Got A Place In My Mind
I'm With You Baby
Do It To Me One More Time
I'm Waiting Baby
Give Me The Time Of My Life!!!
Chorus
Love Me Tonight
And I'll Love You Forever
It's No Sin, It's No Crime
That I Want You Mine

Love Me Tonight
I Need You More Than Ever
You Can Make Me Feel Right
Just Love Me Tonight

I've Got No Hesitation
It's Infatuation
Your Touch Is An Obsession
I'm Addicted Now

Repeat Bridge
Repeat Chorus

Love You Forever
And We'll Be Together
So Just Stay With Me For The Night
Love Me Tonight

не, а чалавекам, які сыграў ключавую ролю ў яе далейшым лёсе, стаў рамонтнык і паспяховы бізнесмен Мікалай Агурбаш. Праз два гады, якія праляцелі, па прызнанні саміх закаханых, як адно імгненне, Анжаліка і Мікалай абвянчаліся. Спявачка ўзяла прозвішча мужа, а сваім прыхільнікам падарыла альбом "Развітальны пацалунак Лікі Ялінскай". Словы і музыку кампазіцыі, якая стала назвай пласцінкі, Анжаліка напісала сама. "Песня нарадзілася зусім нечакана, — распавядае спявачка, — у час працы над дыскам прадзюсер сказаў, што альбом выдатны, але не хапае песні, што стала б развітальным пацалункам Лікі Ялінскай, якая развітваецца са сваім сцэнічным імем. Мне раптоўна прыйшла ў галаву радкі: "Я поспяю вам прощальны поцелуй, мяня увез в Москву хороший парень..."

Заканчэнне будзе.
Падрыхтавала Алена СПАСЮК.

Спорт

Канадскі настаўнік для беларускага хакея

12 сакавіка на чарговым пасяджэнні выканкама Федэрацыі хакея з шайбай Рэспублікі Беларусь быў абраны новы галоўны трэнер нацыянальнай каманды. Пошукі кіраўні-

коў льдавой дружыны прывялі ў Канаду. Настаўнікам беларускіх хакеістаў стаў Глен Хэнлан (на здымку). У мінулым сезоне НХЛ ён кіраваў клубам "Вашынгтон Кэпіталз".

Перад вылетам у Мінск Хэнлан падзяліўся сваімі думкамі на сайце "Кэпіталз": "Мяне чакае шмат працы,

цікавай працы. З нецярпеннем буду чакаць пачатку чэмпіянату свету. Гэтыя спарціўцы будуць своеасаблівымі, таму што ў іх з-за лакауту будуць прымаць удзел многія прадстаўнікі НХЛ. Але зараз я больш сканцэнтраваны на прыстасаванні да новых абставінаў, мовы, тэмпературы. А ў прафесійным плане плану рабіць тое ж самае, чым займаўся ў Вашынгтоне, толькі з некаторымі папраўкамі на персаналіі".

Зараз 48-гадоваму амерыканцу належыць падрыхтаваць беларускіх хакеістаў да чэмпіянату свету, які адбудзецца ў сталіцы Аўстрыі Вене і пачнецца 30 красавіка.

Глен Хэнлан нарадзіўся 20 лютага 1957 года ў канадскім горадзе Брэндане, штат Манітоба. Прафесійная кар'ера пачалася ў 1977 годзе, ка-

лі Хэнлан выступаў за клуб "Ванкувер Кэнакс". Акрамя "Кэнакс" выступаў за каманды "Сент-Луіс Блюз", "Нью-Йорк Рэнджарс" і "Дэтройт Рэд Уінгз". Таксама абараняў гонар клубаў АХЛ і ІХЛ. Быў асістэнтам трэнера ў Ванкуверы і Вашынгтоне, а таксама галоўным трэнерам прадстаўніцтва АХЛ "Портленд Пайрэтс". Будучы іграком, быў узнагароджаны кубкам Кен Маккенсі Трофі. Гэта ганаровае званне даецца лепшым атлетам, якія прадэманстравалі высокі ўзровень у сваім відзе спорту.

Пакуль вядома, што Хэнлан будзе кіраваць нацыянальнай зборнай Беларусі да 1 верасня. А потым, калі стане вядомым лёс наступнага сезона НХЛ, і будуць будавацца далейшыя планы.

Дарэчы, адзін з падапечных Хэнла-

на ў "Кэпіталз" літоўскі хакеіст Дайнюс Зубрус так сказаў пра новага галоўнага трэнера зборнай Беларусі: "Я лічу, вашай зборнай пашанцавала з трэнерам. Хэнлан тонкі псіхалаг і працаваць з ім — адна асацода. Пад кіраўніцтвам такіх спецыялістаў толькі застаецца выходзіць на лёд і змагацца, аддаваць гульні апошнія сілы".